

İPOTEKA BORCLULARI ÜÇÜN MARAQLI OLAN
100
SİĞORTA TERMİNİ

SİĞORTA TERMİNLƏRİ LÜĞƏTİ

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi
və beynəlxalq təcrübənin müqayisəsində

Azərbaycan Respublikası
Maliyyə Nazirliyi

Azərbaycan Sığortacılar Assosiasiyası

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra
Swiss Confederation

Federal Department of Economic Affairs, FDFA
State Secretariat for Economic Affairs, SECO

**International
Finance
Corporation**
World Bank Group

İPOTEKA BORCLULARI ÜÇÜN MARAQLI OLAN
100
SİĞORTA TERMİNİ

SİĞORTA TERMİNLƏRİ LÜĞƏTİ

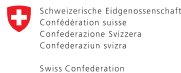
Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi
və beynəlxalq təcrübənin müqayisəsində

Azərbaycan Respublikası
Maliyyə Nazirliyi

Azərbaycan Sığortaçılar Assosiasiyası

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra
Swiss Confederation

Federal Department of Economic Affairs FD EA
State Secretariat for Economic Affairs SECO

International
Finance
Corporation
World Bank Group

Lüğətin hazırlanması Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyasının (IFC) Azərbaycan İlk İpoteka Bazarının İnkişafı Layihəsi çərçivəsində Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin Dövlət Sığorta Nəzarəti Xidməti ilə birgə həyata keçirilmişdir. Lüğət İsveçrənin İqtisadi Məsələlər üzrə Dövlət Katibliyinin (SECO) maliyyə dəstəyi ilə dərc olunub.

Lüğətdə yaşayış sahələrinin əldə edilməsi ilə bağlı ipoteka kreditləşməsi zamanı istifadə oluna biləcək 100 termin əksini tapmışdır. Hər bir terminin qısa anlayışı, əhali üçün tam aydın olması üçün misal və ya əlavə izahat üzərində açıqlaması, habelə yerli qanunvericilik və ayrı-ayrı ölkələrin sığorta qanunvericiliyinə, beynəlxalq təşkilatların sənədlərinə və müvafiq lüğətlərə istinadlar lüğətdə yer tapmışdır. Bu quruluş Lüğətin həm geniş oxucu kütləsi, həm də peşəkarlar üçün maraqlı olmasını təmin edir.

Lüğətin hazırlanması IFC tərəfindən təşkil olunmuş işçi qrupun böyük zəhməti nəticəsində mümkün olmuşdur və buna görə də qrupun üzvlərinə, **Zəka Mirzəyev, Aqil Abdullayev, Mahir Abdullayev, Mustafa Abbasbəyli, Mətanət Nərimanlı, Hidayət Əzimov** və **Abbas Babayevə** təşəkkürümüzü bildiririk.

Zəka A. MIRZƏYEVin redaktəsi ilə

Bu Lüğət üzrə məlumatlar müəlliflik hüquqları ilə qorunur.

Lüğətin və ya onun hissələrinin çap edilməsinə, surətinin çıxarılmasına və ya istənilən formada yayılmasına yalnız "Sığorta terminləri lüğəti"ne istinad etməklə yol verilir.

Bu Lüğətdə əks olunan müddəalar Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyasının (IFC), Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin Dövlət Sığorta Nəzarəti Xidmətinin və Azərbaycan Sığortaçılar Assosiasiyasının mövqeyini əks etdirməyə bilər.

Bu Lüğətdəki məlumatlar ümumi istifadə üçün nəzərdə tutulmuşdur və onun çap edilməsi nəticəsində yaranmış hər hansı bir itki, xərclər və digər mümkün zərərlərlə bağlı IFC, Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin Dövlət Sığorta Nəzarəti Xidməti və Azərbaycan Sığortaçılar Assosiasiyası məsuliyyət daşımır.

Bu Lüğətin hazırlanması zamanı istifadə edilən material və məlumatlar IFC-nin mülkiyyəti hesab edilir.

Mündəricat

1. AGENT (siğorta agenti).....	6
2. AKTUARİ	7
3. ANDERAYTINQ.....	8
4. ANNUÏTET	8
5. AZADOLMA MƏBLƏĞİ	9
6. BƏDBƏXT HADİSƏ.....	10
7. BONUS-MALUS.....	11
8. BROKER (siğorta brokeri)	11
9. ƏLAVƏ ÖDƏNİŞ.....	13
10. ƏLDƏTMƏ XƏRCLƏRİ	14
11. ƏLDƏN ÇIXMIŞ FAYDA	15
12. ƏLİLLİK	16
13. FAKULTƏTİV TƏKRARSİĞORTA	16
14. FAYDALANAN ŞƏXS	17
15. FƏRDİ QƏZA SİĞORTASI.....	18
16. FRANŞİZA.....	19
17. GÖZLƏMƏ MÜDDƏTİ.....	19
18. HƏYAT SİĞORTASI	19
19. İCBARİ SİĞORTA.....	21
20. İDDİA MÜDDƏTİ.....	23
21. İKİLİ (çoxqat) SİĞORTA.....	23
22. İNZİBATİ XƏRCLƏR.....	25
23. İPOTEKA SİĞORTASI.....	26
24. KOMİSYON (MUZD).....	27
25. KÖNÜLLÜ SİĞORTA	27
26. QARŞILIQLI SİĞORTA CƏMİYYƏTİ.....	28
27. QAYTARILAN MƏBLƏĞ.....	29
28. QEYRİ-MÜTƏNASİB TƏKRARSİĞORTA.....	30
29. QİSMƏN SİĞORTA.....	31
30. QRUP HALINDA SİĞORTA	32
31. LİSENZİYA	33
32. MƏCMU KAPİTAL	34

33. MƏLUMATLARIN AÇIQLANMASI	35
34. MƏSULİYYƏT SİĞORTASI	37
35. MİKROSİĞORTA	39
36. MÜQAVİLƏ İLİ	40
37. MÜQAVİLƏLƏRİN (portfelin) ÖTÜRÜLMƏSİ.....	40
38. MÜTƏNASİB TƏKRARSİĞORTA	42
39. NİZAMNAMƏ KAPİTALI	43
40. OBLİQATOR (AVTOMATİK) TƏKRARSİĞORTA.....	44
41. ÖDƏMƏ QABİLİYYƏTİ.....	44
42. ÖLÜM CƏDVƏLİ	45
43. ÖLÜM HALINDAN SİĞORTA	46
44. ÖLÜMCÜL XƏSTƏLİKDƏN SİĞORTA	47
45. ÖZ VƏSAİTİ.....	48
46. PEŞƏ XƏSTƏLİYİ	49
47. POLİS (siğorta polisi)	49
48. PORTFEL (siğorta (təkrarsığorta) portfeli)	50
49. RETƏKAFUL.....	51
50. RETROSESSİYA.....	52
51. RİSK (siğorta riski)	52
52. RİYAZİ EHTİYATLAR.....	53
53. SESSİYA	54
54. SİĞORTA	54
55. SİĞORTA DƏYƏRİ.....	55
56. SİĞORTA EHTİYATI	56
57. SİĞORTA ƏMƏLİYYATLARI.....	58
58. SİĞORTA HADİSƏSİ	59
59. SİĞORTA HAQQI	60
60. SİĞORTA HAQQININ HİSSƏ-HİSSƏ ÖDƏNİLMƏSİ.....	60
61. SİĞORTA HAQQININ QAYTARILMASI.....	61
62. SİĞORTA QAYDALARI.....	63
63. SİĞORTA MARAĞI	64
64. SİĞORTA MƏBLƏĞİ.....	66
65. SİĞORTA MÜDDƏTİ	66
66. SİĞORTA MÜQAVİLƏSİ.....	67

67. SİĞORTA MÜQAVİLƏSİNİN QÜVVƏYƏ MİN MƏSİ.....	68
68. SİĞORTA MÜQAVİLƏSİNİN YENİ MÜDDƏTƏ BAĞLANMASI.....	69
69. SİĞORTA MÜQAVİLƏSİNƏ VAXTINDAN ƏVVƏL XİTAM VERMƏ	70
70. SİĞORTA NÖVÜ	72
71. SİĞORTA OBYEKTİ.....	73
72. SİĞORTA OLUNAN.....	74
73. SİĞORTA ÖDƏNİŞİ.....	75
74. SİĞORTA ÖDƏNİŞİNİN VERİLMƏSİNDƏN İMTİNA	76
75. SİĞORTA PREDMETİ.....	79
76. SİĞORTA SİNFİ.....	79
77. SİĞORTA SİRRİ	82
78. SİĞORTA ŞƏHADƏTNAMƏSİ.....	84
79. SİĞORTA TARİFİ	85
80. SİĞORTA TƏLƏBİ.....	86
81. SİĞORTA TƏMİNATI.....	86
82. SİĞORTA VASİTƏÇİSİ.....	87
83. SİĞORTAÇI	87
84. SİĞORTALI	88
85. SİĞORTALILARIN MÜDAFİƏ (zəmanət) FONDU.....	89
86. SUBROQASIYA	90
87. ŞƏXSİ TUTUM.....	91
88. ŞƏRİKLİ SİĞORTA.....	92
89. TAM MƏHV OLMA	93
90. TƏKAFUL.....	94
91. TƏKRARSİĞORTA.....	95
92. TƏKRARSİĞORTAÇI.....	96
93. TƏKRARSİĞORTALI.....	97
94. TƏKRARSİĞORTA MÜQAVİLƏSİ	98
95. TƏLƏB OLUNAN KAPİTAL	99
96. TƏMİNAT ŞƏHADƏTNAMƏSİ	100
97. TƏNZİMLƏMƏ XƏRCLƏRİ.....	101
98. TİBBİ SİĞORTA.....	102
99. TİTUL SİĞORTASI	103
100. ZƏRƏRLƏR EHTİYATI.....	104

1 AGENT (sığorta agenti)

Müvafiq lisenziyası olan və sığortaçıya sığorta müqaviləsinin bağlanması, yenilənməsi və ya davam etdirilməsi üçün vasitəçilik xidməti göstərən şəxs.

MİSAL:

Şəxs öz avtomobilini sığortalamaq istəyir. Sığortaçının nümayəndəsi onunla görüşür, sığorta şərtlərini ona izah edir, sığortaçının adından onunla danışıqlar aparır və əgər sığortaçı ona belə bir səlahiyyət veribsə, sığortaçının adından sığorta müqaviləsinə imzalayır. Bütün bu fəaliyyət sığorta nəzarəti orqanının (Azərbaycan Respublikasında bu orqan Maliyyə Nazirliyidir) verdiyi lisenziya əsasında həyata keçirilir. Sığorta nəzarəti orqanından lisenziya almış, sığortaçı ilə agent xidməti üzrə müqavilə bağlamış, həmin müqavilə əsasında sığortaçının adından öz risklərini sığorta etdirmək istəyən şəxslə danışıqlar aparmış, sığorta şərtlərini ona izah etmiş və sığortaçının adından sığorta müqaviləsinə bağlamış həmin bu nümayəndə sığorta agentidir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu,

maddə 82.2: Sığorta agenti sığortaçının adından və onun verdiyi səlahiyyətlər daxilində sığorta müqavilələrinin bağlanmasında, davam etdirilməsində və ya yenilənməsində, habelə tərəflər arasında danışıqların aparılmasında vasitəçilik fəaliyyəti göstərən fiziki, yaxud hüquqi şəxsdir. Sığorta agenti bir neçə sığortaçının sığorta agenti kimi fəaliyyət göstərə bilər.

maddə 83.1: Azərbaycan Respublikasında sığorta agenti... fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün sığorta nəzarəti orqanından müvafiq lisenziya alınmalıdır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

İordaniya Krallığının "Sığorta tənzimlənməsi Aktı" -1999-cu il, maddə 2, on beşinci abzas:

Agent (*eng.-agent*) – (Sığorta) Şirkət(i) tərəfindən sığorta əməliyyatlarının onun və ya hər hansı filialının adından həyata keçirilməsi üçün təyin edilərək səlahiyyətəndirilmiş, habelə bu Aktın müddəalarına uyğun olaraq, (sığorta nəzarəti) Komissiya(sı) tərəfindən lisenziyalaşdırılmış şəxs.

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının "Sığortanın Əsas Prinsipləri və metodologiyası" (oktyabr 2003), sığortanın 24-cü əsas prinsipi, vacib meyarlar, a. bəndi

Nəzarət orqanı sığorta vasitəçilərinin lisenziyalaşdırılmasını və ya qeydiyyatı alınmasını tələb edir.

Belarus Respublikasının 1993-cü il 3 iyun tarixli "Sığorta haqqında" Qanunu, maddə 8:

Sığorta agenti (*рус.-страховой агент*) – sığortaçının tapşırığı ilə onun adından müəyyən haqq müqabilində sığorta fəaliyyətini həyata keçirən sığortaçının nümayəndəsidir.

2 AKTUARİ

Sığorta müqavilələri ilə əlaqəli statistik maliyyə göstəriciləri əsasında iqtisadi-riyazi metodlarla sığorta tariflərini və sığorta ehtiyatlarını hesablayan riyaziyyatçı.

MİSAL:

Sığortaçının işçilərindən biri riyaziyyatçı kimi tanınır. Lakin o, riyazi məsələlərlə yanaşı, digər sahələrdən də xəbərdardır (məsələn, iqtisadi proqnozlar verilməsi üçün istifadə olunan məlumatlar sahəsi). Buna nail olmaq üçün o, riyaziyyat üzrə ali təhsillə yanaşı, müvafiq aktuar kurslarında keçirilmiş mühazirələri də əla mənimsəmişdir. Onun sığorta şirkətindəki funksiyalarına bir çox əməliyyatlar üzrə iqtisadi-riyazi hesablamalar daxildir. Məsələn, o, əhalinin ölüm statistikasını təhlil edərək ölüm cədvəlini əsas götürür, həyatı sığorta olunan şəxsin yaşına, cinsinə və digər hallara əsaslanaraq sığorta tarifini hesablayır və bu sığorta tarifi həmin şəxslə bağlı həyat sığortası müqaviləsinə təbii olunur. Müvafiq statistikanın təhlil olunması ilə sığorta tarifini, sığorta məbləğini, zərərilliklə bağlı göstəriciləri və s. hesablayan şəxs aktuari adlanır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında»
Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il
25 dekabr tarixli Qanunu,

maddə 1.1.25: aktuari – qanunvericiliyə uyğun olaraq iqtisadi-riyazi hesablamalar aparmaqla sığorta haqlarının hesablanması əsaslarını müəyyən edən, həmçinin sığorta ehtiyatlarını hesablayan mütəxəssis.

maddə 37.1: Sığortaçının Direktorlar Şurasının, İdarə Heyətinin və Təftiş Komissiyasının üzvləri, daxili audit xidmətinin rəhbəri, baş mühasibi və aktuarisi sığortaçının rəhbər işçiləridir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri
Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri
lüğəti» (2005), səh.5:

Aktuari (*ing.* – *actuary*) – əvvəlcədən görünməyən halların maliyyə göstəricilərinin qiymətləndirilməsi üzrə peşəkar təhsil almış şəxs.

İordaniya Krallığının "Sığorta
tənzimlənməsi Aktı" -1999-cu il,
maddə 2:

Aktuari – bu Aktın müddəalarına uyğun olaraq sığorta müqavilələrinin və onlarla əlaqəli hesabların qiymətləndirilməsi üçün (sığorta nəzarəti) Komissiya(sı) tərəfindən lisenziya əldə edilmiş şəxs.

Qazaxıstan Respublikasının 2000-ci
il 18 dekabr tarixli "Sığorta fəaliyyəti
haqqında" Qanunu, maddə 19, bənd 1:

Aktuari (*roc.* – *актуарий*) – qismində səlahiyyətli orqan tərəfindən verilmiş lisenziyaya malik olan fiziki şəxs çıxış edə bilər.

3 ANDERAYTINQ

Sığorta müqaviləsinin bağlanması, sığorta tarifi və sığorta haqqı barədə qərarlar qəbul etmək üçün sığortalının səhhəti, maliyyə imkanları, sığortalanan əmlakın vəziyyəti və digər bu kimi amillərin – sığorta risklərinin qiymətləndirilməsi üzrə sığortaçının (onun mütəxəssisinin və ya nümayəndəsinin) istifadə etdiyi üsul və metodların, habelə hərəkətlərinin məcmusu.

MİSAL:

Həyatın və sağlamlığın sığortalınması zamanı anderraytinq sığorta hadisəsinin (xəstəlik və ya ölüm) baş verməsi riskini qiymətləndirmək üçün aparılan fəaliyyətin məcmusudur. Bura xəstəlik və ya ölüm riskinə təsir göstərən aşağıdakı amillərin araşdırılması daxildir: sığorta olunan şəxsin yaşı, sağlamlıq vəziyyəti, xəstəlik tarixçəsi, zərərli vərdisləri (məsələn, siqaret çəkmək) və s. Əmlakın, məsələn, avtomobilin sığortalınması zamanı isə avtomobilin təzə və köhnə olması, mühərrikinin gücü, sürücülərinin kim olacağı, əvvəlki illərdə həmin sürücülərin hadisə törədib-törətmədiyi və s. faktların qiymətləndirilməsi anderraytinq prosesində əhatə olunur.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində "anderraytinq"ın anlayışı verilməmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 914.1:

Əmlak sığortası müqaviləsi bağlayarkən sığortaçı sığortalanan predmetə baxış keçirmək, fiziki və texniki xüsusiyyətlərini müxtəlif vasitələrlə təyin etməklə, sxem və cizgilər tərtib etməklə, foto və video çəkilişlər aparmaqla onu qiymətləndirmək, lazım gəldikdə isə onun həqiqi dəyərini müəyyən etmək məqsədi ilə sığorta qanunvericiliyinin tələblərini nəzərə almaqla müstəqil ekspert təyin etmək hüququna malikdir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh. 68:

Anderaytinq (*eng.-underwriting*) – sığorta şirkətinin sığorta riskini qəbul edib, etməməsi və ya hansı əsaslarla qəbul etməsi barədə qərarının müəyyənləşdirildiyi proses.

"Beynəlxalq Sığorta və Maliyyə Lüğəti" CİB-Çıxaqo və London – 1999, səh 327:

Anderaytinq – sığorta risklərinin qiymətləndirilməsi prosesi.

4 ANNUİTET

Sığorta hadisəsi baş verdikdə sığortaçının sığorta olunan və ya faydalanan şəxsə sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulmuş müvafiq dövriliklə ödəməli olduğu məbləğ.

MİSAL:

Şəxs həyat sığortası müqaviləsi bağlayır və həmin müqavilə üzrə sığorta hadisəsi kimi onun 70 yaşına çatması və ya bu yaşa çatanadək ölümü göstərilir. Bu müqavilədə sığorta ödənişinin verilməsi ayda 1000 manat olmaqla aylıq annuitet formasında müəyyən edilir. Beləliklə, bu halda sığorta olunan şəxs 70 yaşını qeyd etdikdən sonra öləndək hər ay sığortaçıdan 1000 manat alacaqdır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNİ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 14.2.2:

sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddətdə sığorta olunanın öldüyü, yaxud sığorta müqaviləsində müəyyən edilmiş yaşa, müddətə qədər yaşadığı halda sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan həyatın yaşam sığortası.

«İstehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari sığorta haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2010-cu il 11 may tarixli Qanunu, maddə 2.0.7:

annuitet müqaviləsi – qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada müvafiq icazə almış sığortaçı və faydalanan şəxs arasında bağlanılan, həmin faydalanan şəxsin xeyrinə dövrü sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan sığorta müqaviləsi

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh. 7:

Annuitet (*eng. – annuity*) – bir neçə il və ya bütün ömür boyu dövrü sığorta ödənişlərini nəzərdə tutan müqavilə.

Malayziya Federasiyasının Sığorta Aktı – 1996-cı il, I hissə, 2-ci maddə, dördüncü abzas:

Annuitet – həyata sığorta şirkəti ilə bağlanmış müqavilə əsasında bir il və ya daha az intervalda dövrü ödənişlər almaq hüququ.

Qazaxıstan Respublikasının 2005-ci il 7 fevral tarixli "İşçinin əmək (xidməti) funksiyalarını yerinə yetirərək onun həyatına və sağlamlığına zərər vurulmasına görə işgötürənin mülki məsuliyyətinin icbari sığortası haqqında" Qanunu, maddə 1:

Annuitet müqaviləsi (*рус.-договор аннуитета*) – sığortaçının faydalanan şəxsin xeyrinə dövrü ödəmələr şəklində sığorta ödənişlərini həyata keçirməsini nəzərdə tutan sığorta müqaviləsi.

5 AZADOLMA MƏBLƏĞİ

Sığorta hadisəsi nəticəsində yaranan itkilərin və ya dəyən zərərin sığorta təminatı ilə əhatə olunmayan və sığortalının üzərində qalan hissəsi.

MİSAL:

Sığortalanmış avtomobilin sığortası üzrə müqavilədə şərtsiz azadolma məbləği 500 manat müəyyən edilmişdir. Yol-nəqliyyat hadisəsi nəticəsində avtomobilə 8900 manat həcmində zərər dəyir. Bu halda sığortaçı sığorta olunana 8400 manat (8900 – 500 = 8400 manat) məbləğində ödəniş verir. Əgər müqavilədə azadolma məbləği şərtsiz deyil, şərtli nəzərdə tutulsa idi, bu zaman zərər həmin məbləğdən çox olduğu üçün bütövlükdə, yəni 8900 manat məbləğində ödəniləcəkdi. Bundan əlavə, əgər dəyən zərərin həcmi 500 manatdan az (məsələn, 489 manat) təşkil etsə idi, müqavilədə azadolma məbləğinin şərtli və ya şərtsiz nəzərdə tutulmasından asılı olmayaraq, heç bir sığorta ödənişi verilməyəcək.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNİ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi,

maddə 898.2: Sığorta hadisəsi nəticəsində yaranan itkilərin və ya dəyən zərərin sığorta təminatı ilə əhatə olunmayan və sığortalının üzərində qalan hissəsi

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının Sığorta Komitəsi Katibliyi: "İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə Sığorta və Özəl Pensiya üzrə İcmal", 1-ci Kitab (1999), səh.14:

Bəzi polislər (sığorta müqavilələri) zərərin baş verdiyi halda onun konkret məbləğ və ya faizlə ifadə olunan bir hissəsinin sığortalının

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

maddə 898.3: Şərtli azadolma məbləğinin nəzərdə tutulması halında, sığorta hadisəsi nəticəsində dəyən zərərin həcmi həmin məbləğdən çox olduqda zərər məbləğindən azadolma məbləği çıxılır. Şərtsiz azadolma məbləği nəzərdə tutulduqda həmin məbləğ hər bir halda tətbiq edilir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

öz hesabına ödənilməsinə tələb edən müddəni ehtiva edir. Zərərin bu hissəsi, müəyyən məbləğə bərabər və ya ondan aşağı məbləğdə zərər baş verdiyi hallarda tətbiq edilməni nəzərdə tutursa, şərtli azadolma (*eng. franchise*), zərər məbləğindən asılı olmayaraq, müəyyən məbləğin hər zaman çıxılmasını nəzərdə tutursa, şərtsiz azadolma (*eng. deductible*) adlanır.

**Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri
Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri
lüğəti» (2005), səh. 22:**

Azadolma məbləği (*eng. deductible*) – müəyyən məbləğdən yuxarı həcmdə zərərin mövcud olduğu halda, sığortalının zərərin bir hissəsini ödəmək vəzifəsini nəzərdə tutan müddə.

6

BƏDBƏXT HADISƏ

Xarici amillərin təsiri nəticəsində faktiki baş verən, sığorta olunanın sağlamlığının pozulmasına, əmək qabiliyyətinin müvəqqəti və ya daimi itirilməsinə və ya ölümünə səbəb olan qəfil, gözlənilməz hal.

MİSAL:

Zavoddakı sexlərin birində işçi kəsicisi dəzgahla ehtiyatsız davranma nəticəsində qolunu itirir və ya bina tikintisində işləyən fəhlə lazımınca bərkidilməmiş taxta dirəklərin sürüşməsi nəticəsində beşinci mərtəbədən yerə yıxılır və ölür, yaxud da yolu keçən piyadanı maşın vurur, ovcunun heyvana atdığı güllə ehtiyatsızlıqdan insana dəyir və s bu kimi hadisələr bədbəxt hadisələrdir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«İstehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari sığorta haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2010-cu il 11 may tarixli Qanunu, maddə 2.0.10:

istehsalatda bədbəxt hadisə – əmək funksiyalarını yerinə yetirərkən xeyrinə icbari sığorta müqaviləsi bağlanılmalı olan şəxsin bədən üzvlərinin, toxumalarının zədələnməsi ilə sağlamlığının qəflətən və kəskin pozulması halı.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Qazaxıstan Respublikasının 2005-ci il 7 fevral tarixli "İşçinin əmək (xidməti) funksiyalarını yerinə yetirərkən onun həyatına və sağlamlığına zərər vurulmasına görə işəgötürənin mülki məsuliyyətinin icbari sığortası haqqında" Qanunu, maddə 1:

Əmək vəzifələrini yerinə yetirərkən bədbəxt hadisə — işçinin əmək vəzifələrini və ya işəgötürənin tapşırığını yerinə yetirərkən zərərli və (və ya) təhlükəli istehsalat amillərinin təsiri nəticəsində onun əmək qabiliyyətinin davamlı itirilməsinə, peşə xəstəliyinə və ya ölümünə səbəb olan zədələnməsi və ya zəhərlənməsi.

7 BONUS-MALUS

Əvvəlki sığorta müqaviləsi üzrə sığorta predmetinə (sığorta olunana) münasibətdə sığorta riskləri ilə bağlı heç bir hadisə baş vermədiyi halda növbəti sığorta müqaviləsi üzrə sığorta haqlarının azaldılması, sığorta riskləri ilə bağlı hadisələrin baş verdiyi halda isə sığorta haqlarının artırılması üçün baza tarif dərəcələrinə tətbiq edilən güzəşt-əlavələr sistemi.

MİSAL:

Avtomobil sahibi 80 manat sığorta haqqı ödəməklə öz mülki məsuliyyətini (yəni avtomovillə başqalarının əmlakına zərər vuraraq borclu qalması) bir il müddətinə sığorta etdirmiş və həmin müqavilə ilində avtomobillə heç kəsə zərər vurmamışdır. Bu faktı nəzərə alan sığortaçı növbəti dəfə sığorta müqaviləsi bağlayarkən həmin sürücünün mülki məsuliyyətini sığortalamaq üçün 80 manat deyil, 75 manat sığorta haqqı alır və bildirir ki, hazırkı müqavilə ilində də heç bir sığorta hadisəsinin baş verməməsi halında növbəti il sığorta haqqı 70 manat olacaqdır. Başqa bir şəxs isə, əksinə əvvəlki sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddətdə avtomobili ilə üçüncü şəxsə zərər vurmuş və sığortaçıdan sığorta ödənişi almışdır. Buna görə də onunla bağlanan növbəti sığorta müqaviləsində sığorta haqqı əvvəlki ildəkindən 5 manat artıq – 85 manat nəzərdə tutulmuşdur. Müəyyən hallardan asılı olaraq, sığortalıya güzəşt və ya əlavə ödəmələrin tətbiq edildiyi bu cür mexanizm bonus-malus adlanır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində "bonus-malus" anlayışından istifadə edilməmişdir.

«Nəqliyyat vasitəsi sahiblərinin mülki məsuliyyətinin icbari sığortası haqqında» Azərbaycan Respublikasının 1996-cı il 31 may tarixli Qanunu, maddə 17, bənd 8;

Sığorta müqaviləsi qüvvədə olduğu müddətdə sığorta olunanın təqsiri üzündən bir sığorta hadisəsi baş verdikdə yeni dövr üçün müqavilə bağlanarkən Qanunla müəyyənləşdirilmiş sığorta haqqı 10 faiz, iki və daha artıq hadisə baş verdikdə isə – 20 faiz artırılır.

Sığorta olunan bir il müddətində nəqliyyat vasitəsini qəzasız idarə etdikdə yeni dövr üçün müqavilə bağlanarkən Qanunla müəyyənləşdirilmiş sığorta haqqı 10 faiz, iki və daha artıq il qəzasız idarə edildikdə isə – 20 faiz azaldılır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Qazaxıstan Respublikasının 2003-cü il 1 iyul tarixli "Nəqliyyat vasitəsi sahiblərinin mülki məsuliyyətinin icbari sığortası haqqında" Qanunu, maddə 19:

Nəqliyyat vasitələri sahiblərinin mülki məsuliyyətinin icbari sığortası müqaviləsinin bağlanması ilə əlaqədar ödənilməli olan illik sığorta haqqının hesablanması üçün... əvvəlki müqavilənin qüvvədə olduğu dövr ərzində mülki məsuliyyəti sığortalanmış şəxsin təqsiri üzündən sığorta hadisələrinin baş verib-verməməsindən asılı olaraq tətbiq edilən əmsallar ("bonus-malus" sistemi)...

8 BROKER (sığorta brokeri)

Sığorta brokeri – müvafiq lisenziyaya malik olan və sığorta (təkrarsığorta) müqaviləsinin bağlanması, yenilənməsi və ya davam etdirilməsi üçün sığortalıya (təkrarsığortalıya) vasitəçilik xidməti göstərən şəxs.

MİSAL:

Şəxs öz mənzilini sığorta etdirmək istəyir və bunun üçün sığorta şirkəti (sığortaçı) seçməkdə çətinlik çəkir. O, mütəxəssisə müraciət edir və hansı şərtlərlə sığorta təminatı axtardığını ona bildirir. Sığorta müqaviləsinin bağlanacağı halda müvafiq sığorta (komisiyon muzzd) əlacat həmin mütəxəssis şəxsin şərtlərinə cavab verən sığortaçının tapmaq üçün araşdırma aparır və məqbul hesab etdiyi sığorta şirkəti ilə şəxsin adından danışıqlar aparır. Şəxslə sığortaçı arasında sığorta müqaviləsi bağlandıqdan sonra da həmin mütəxəssis şəxslə daima əlaqə saxlayır. Sığorta hadisəsinin (mənzildə yanğın və s.) baş verməsindən sonra şəxs zərərin əvəzinin ödənilməsi üçün sığorta ödənişini sığortaçıdan həm həmin mütəxəssisin vasitəçiliyi ilə, həm də birbaşa tələb edə bilər. Sığorta nəzarəti orqanının verdiyi lisenziya əsasında bu cür vasitəçilik fəaliyyətini göstərən mütəxəssis sığorta brokeridir. Sığorta brokeri təkcə fiziki şəxs olan mütəxəssis kimi deyil, həm də hüquqi şəxs kimi də fəaliyyət göstərə bilər. Bu zaman hüquqi şəxs olan sığorta brokerinin ən azı bir əsas işçisi, adətən rəhbəri fiziki şəxs kimi sığorta brokeri lisenziyasına malik olur.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu,

maddə 82.3: Sığorta brokeri sığorta məsələləri, o cümlədən danışıqların aparılması, sığorta müqaviləsinin davam etdirilməsi və ya yenilənməsi, risklərin yerləşdirilməsi ilə əlaqədar vasitəçilik fəaliyyəti göstərən, sığorta müqavilələrinin bağlanmasına və sığorta tələbinə dair məsləhətlər verən fiziki, yaxud hüquqi şəxsdir.

maddə 83.1: Azərbaycan Respublikasında... sığorta brokeri fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün sığorta nəzarəti orqanından müvafiq lisenziya alınmalıdır.

maddə 88.2: Sığorta müqaviləsinin bağlanmasında vasitəçilik və ya məsləhət xidməti göstərmiş sığorta brokerinin həmin müqavilə üzrə risklərin təkrarsığortalıması zamanı vasitəçilik və ya məsləhət xidmətinə cəlb edilməsi qadağandır. Bu tələbə riayət etməməyə görə həm sığorta brokeri, həm də müvafiq sığortaçı məsuliyyət daşıyır.

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 937.3:

Sığorta brokeri sığortalını (təkrarsığortalını) sığortaçı (təkrarsığortaçı) ilə münasibətlərdə təmsil etməklə aşağıdakı sığorta əməliyyatlarında vasitəçilik edə bilər:

- sığorta (təkrarsığorta) müqavilələrinin bağlanması və bununla əlaqədar sövdələşmələrin aparılması;

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Malayziya Federasiyasının Sığorta Aktı – 1996-cı il,

I hissə, 2-ci maddə: “Sığorta brokeri” (*eng. - insurance broker*) dedikdə təkrarsığorta brokerliyi də daxil olmaqla sığorta brokeri fəaliyyətini həyata keçirən müstəqil müqavilə tərəfi olan şəxs başa düşülür. “Sığorta brokeri fəaliyyəti” dedikdə, özündən başqa digər sığortalılar üçün sığortaçı ilə sığorta müqaviləsi üzrə sövdələşmə, danışıqlar, imzalanmanın təmin edilməsi və ya sığorta müqaviləsinin yenilənməsi və davam etdirilməsi üzrə vasitəçilik başa düşülür və təkrarsığorta fəaliyyətini də əhatə edir.

XIV hissə, 185-ci maddə: Müəyyən riskin sığorta etdirilməsi üçün sığortalının adından çıxış edən heç bir lisenziyalı sığorta brokeri həmin riskin təkrarsığorta etdirilməsi üçün təkrarsığorta brokeri kimi çıxış etməsi, bununla bağlı lisenziyalı sığortaçının yazılı xahişi olması və bu faktın sığortalıya açıqlandığı hallar istisna olmaqla, qadağandır.

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının “Sığortanın Əsas Prinsipləri və metodologiyası” (oktyabr 2003), sığortanın 24-cü əsas prinsipi, vacib meyarlar, a. bəndi

Nəzarət orqanı sığorta vasitəçilərinin lisenziyalaşdırılmasını və ya qeydiyyatı alınmasını tələb edir.

Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının 2003-cü il 31 iyul tarixli “Korporativ Sığorta Şirkətlərinə nəzarət haqqında” Qanunu, maddə 3, bənd 2:

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

- sığorta (təkrarsığorta) müqavilələrinin davam etdirilməsi və ya yenilənməsi ilə bağlı sövdələşmələrin aparılması;
- sığorta (təkrarsığorta) müqavilələrinin həyata keçirilməsi, o cümlədən sığorta (təkrarsığorta) tələbləri və sığorta ödənişləri üzrə sövdələşmələrin aparılması və (və ya) məsləhətlərin verilməsi.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Sığorta şirkətləri sığorta brokerinin, təkrarsığorta şirkəti isə təkrarsığorta brokerinin birbaşa səhmdarı (iştirakçısı) ola bilməz.

Belarus Respublikasının 2000-ci il 28 sentyabr tarixli "Belarus Respublikasında sığorta fəaliyyəti üzrə Qaydalar", bənd 37:

Sığorta brokeri (*рус. – страховый брокер*) – Maliyyə Nazirliyindən sığorta fəaliyyətinin həyata keçirilməsinə xüsusi razılıq (lisenziya) aldıqda sonra sığorta təşkilatının və ya sığortalının, yaxud onların hər ikisinin eyni zamanda verdiyi tapşırıq əsasında öz adından sığorta üzrə vasitəçilik fəaliyyətini həyata keçirən kommersiya təşkilatı və ya fərdi sahibkar.

9

ƏLAVƏ ÖDƏNİŞ

Şəxsi sığortaya aid sığorta müqavilələrində sığorta olunanın sağlamlığına zərər dəyməsi ilə əlaqədar onun müvafiq yardım növlərinə ehtiyacı olduğu və bu cür yardımları pulsuz almaq hüququna malik olmadığı halda müalicəsi, əlavə qidalanması, dərman vasitələrinin alınması, protezləşdirmə, kənar qulluqla təmin edilməsi, sanatoriya-kurort müalicəsi, xüsusi nəqliyyat vasitələrinin əldə edilməsi, başqa peşəyə hazırlığı ilə əlaqədar tələb olunan əlavə xərcləri, əmlak sığortasına aid müqavilələrdə isə sığortalının (sığorta olunanın) zərərin qarşısının alınması və ya azaldılması məqsədilə çəkdiyi əlavə xərclər.

MİSAL:

Şəxş həyat sığortası üzrə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından 10.000 manat dəyərində sığorta olunmuşdur. Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində o, xəsarət alaraq II qrup əlil statusu almışdır və sığorta müqaviləsinin şərtlərinə görə ona 6.000 manat sığorta ödənişi verilmişdir. Bundan sonra onun xüsusi əlil arabasından istifadə etmək zərurəti yaranır və bu arabanın əldə edilməsi üçün 700 manat pul lazım olur. Sığorta müqaviləsində belə hallarda əlavə ödənişin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulduğu hallarda sığortaçı tələb olunan 700 manatı da şəxsə ödəyir. 6.000 manat sığorta ödənişindən başqa sığortaçının ödədiyi həmin 700 manat əlavə ödəniş adlanır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«İstehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari sığorta haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2010-cu il 11 may tarixli Qanunu, maddə 16.4:

Əlavə sığorta ödənişi sığorta hadisəsi nəticəsində zərər çəkmiş sığorta olunana müalicəyə, əlavə qidalanmaya, dərman alınmasına, protezləşdirməyə, başqasının qulluğuna, sanatoriya-

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsi, II Hissə – 1996-cı il, maddə 1085, 1-ci bənd:

(Vətəndaşın əlil olduğu və ya sağlamlığına başqa cür zərər vurulduğu halda onun itirdiyi qazancı ilə yanaşı) sağlamlığa zərər dəyməsi ilə əlaqədar zərərçəkənin müvafiq yardım növlərinə ehtiyacı olduğu və bu cür yardımları pulsuz almaq hüququna malik olmadığı halda müalicəsi, əlavə qidalanması, dərman vasitələrinin

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

kurort müalicəsinə, xüsusi nəqliyyat vasitələri əldə edilməsinə, başqa peşəyə hazırlanmaya çəkdiyi xərclərinin əvəzinin ödənilməsinə görə verilən pul təminatıdır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

alınması, protezləşdirmə, kənar qulluqla təmin edilməsi, sanatoriya-kurort müalicəsi, xüsusi nəqliyyat vasitələrinin əldə edilməsi, başqa peşəyə hazırlığı ilə əlaqədar çəkilən əlavə xərclər (*рус.- дополнительно понесенные расходы*) (də ödənilməlidir).

10 ƏLDƏETMƏ XƏRCLƏRİ

Sığorta haqqı məbləğinin sığorta müqaviləsinin bağlanmasına sərf olunmuş hissəsi.

MİSAL:

Sığortaçı ay ərzində mənzillərin sığortalanması üzrə 100.000 manat dəyərində müqavilələr bağlamışdır. Sığortaçının bu müqavilələri bağlaması ilə əlaqədar çəkdiyi aşağıdakı xərclər əldəetmə xərcləri adlanır: müştəri ilə danışımaq və müqaviləni bağlamaqla əlaqədar işçilərin və ya sığorta agentlərinin sərf etdikləri əməyə görə əmək haqları və ya komissiyon muzzdlar— 800 manat, mənzil sığortasının reklamı üçün çəkilmiş xərclərin müvafiq hissəsi — 200 manat, müştərilərlə görüşə getmək, təqdimatlar keçirmək və s. zamanı nəqliyyat vasitələrindən istifadə ilə bağlı xərclər — 300 manat. Beləliklə, 100.000 manat dəyərində sığorta müqavilələrinin əldə edilməsi üçün 1500 manat xərclənmişdir. Deməli orta hesabla 100 manat dəyərində olan bir sığorta müqaviləsinin bağlanması üçün əldəetmə xərcləri 1 manat 50 qəpik təşkil etmişdir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində "əldəetmə xərcləri"nin anlayışı verilməmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 921.1:

Sığorta müqaviləsinə... sığortalının tələbi ilə vaxtından əvvəl xitam verildikdə sığorta qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla sığortaçı həmin müqavilə üzrə işlərin aparılması xərclərini çıxmaqla müqavilənin... qurtarmamış müddəti üçün sığorta haqlarını ona qaytarır.

Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsi, maddə 108:

Bu fəsilə (Fiziki şəxslərin gəlir vergisinə və hüquqi şəxslərin mənfəət vergisinə aid olan maddələr) uyğun olaraq gəlirdən çıxılmayan xərclərdən başqa gəlirin əldə edilməsi ilə bağlı olan bütün xərclər, həmçinin qanunla nəzərdə tutulmuş icbari ödənişlər gəlirdən çıxılır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh 4:

Əldəetmə xərcləri (*eng.-acquisition cost*) – sığorta biznesinin həyata keçirilməsinə sərf olunan sığorta haqqının hissəsi; bu agent komissiyonunu, şirkətin sahə xərclərini və digər əlaqəli xərcləri ehtiva edir.

İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının Sığorta Komitəsi Katibliyi: "İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə Sığorta və Özəl Pensiya üzrə İcmal", 1-ci Kitab (1999), səh.21:

Əldəetmə xərcləri – sığorta müqavilələrinin bağlanmasından irəli gəlir və a) əldəetmə və yeniləmə üzrə komissiyonu, b) sığorta sənədlərinin tərtib edilməsi və ya sığorta müqaviləsinin portfelə daxil edilməsi xərclərini (birbaşa xərclər), eyni zamanda reklam xərclərini və ya təkliflərin verilməsi, yaxud müqavilələrin buraxılması xərclərini (birbaşa olmayan xərcləri) ehtiva edir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Tulinov V.V., Qorin V.S. "Sığorta və risklərin idarə edilməsi" Terminoloji lüğət, Moskva, "Nauka"-2000:

Əldə etmə xərcləri (*рус. - стоимость приобретения*) – ...sığorta əməliyyatlarında: Həyata keçirilən əməliyyatların qeydiyyatının aparılması ilə birbaşa bağlı olan xərclər; sığortaçının sığorta müqaviləsinin bağlanmasına hazırlıq prosesi və yeni sığorta müqavilələrinin rəsmiləşdirilməsi üzrə çəkdiyi xərclər. Bu qrupa reklam xidmətlərinə çəkilən xərclər, agent və brokerlərə ödənilən komissiyon muzzdlar, həyat sığortası üzrə müraciət etmiş şəxsin tibbi müayinəsi, sığorta riskinin qiymətləndirilməsi və s. xərclər aid edilir...

Bolqarıstan Respublikasının Sığorta Məcəlləsi – 2005-ci il, maddə 131.2:

... sığortaçı sığorta haqqının sığorta müqaviləsinin qurtarmamış müddətinə müvafiq olan hissəsini əldə etmə xərclərini çıxmaqla qaytarmalıdır.

11

ƏLDƏN ÇIXMIŞ FAYDA

Mülki məsuliyyətin sığortası müqaviləsi üzrə sığorta hadisəsi baş verməyəydi, həmin müqavilə üzrə faydalanan şəxsin adı mülki dövrüyyə şəraitində əldə etmiş olacağı, lakin sığorta hadisəsinin baş verməsi səbəbindən əldə edə bilmədiyi fayda (gəlir).

MİSAL:

Şəxs öz mülkiyyətində olan və aylıq 500 manata kirayəyə verdiyi mənzili sığorta etdirir. Mənzildə sığorta hadisəsi (yanğın) baş verir. Şəxs mənzili əvvəlki vəziyyətə qaytarmaq üçün iki həftə ərzində təmir işləri aparır və kirayəçi həmin müddət ərzində öz qohumunun evində qalır. Nəticədə həmin ay üçün 500 manat deyil, 250 manat kirayə haqqı ödəyir. Bu halda şəxsin yanğın səbəbindən itirdiyi 250 manat (500–250=250 manat) əldən çıxmış fayda adlanır. Əldən çıxmış faydanın da ödənilməsi sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulmuşdursa, bu halda yanğın nəticəsində əmlaka dəyən zərərin ödənilməsi ilə yanaşı qeyd olunan əldən çıxmış faydanın da məbləği sığorta ödənişi qismində sığortaçı tərəfindən ödənilməlidir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 21.2:

Zərər dedikdə, hüququ pozulmuş şəxsin pozulmuş hüququnu bərpa etmək üçün çəkdiyi və ya çəkməli olduğu xərclər, əmlakından məhrum olması və ya əmlakının zədələnməsi (real zərər), habelə hüququ pozulmasaydı, həmin şəxsin adı mülki dövrüyyə şəraitində əldə edəcəyi gəlirlər (əldən çıxmış fayda) başa düşülür.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Belarus Respublikasının Mülki Məcəlləsi – 1998-ci il, maddə 14, bənd 2:

Zərər dedikdə... həmçinin şəxsin adı mülki dövrüyyə şəraitində hüququnun pozulmadığı halda əldə etmiş olacağı, lakin hüququnun pozulması səbəbindən əldə etmədiyi gəlir (əldən çıxmış fayda (*рус. - утраченная выгода*)) başa düşülür.

12 ƏLİLLİK

Əmək qabiliyyətinin itirilməsinin qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada tanınması halı.

MİSAL:

Şəxs ayağından zədə alır və hərəkət etməkdə çətinlik çətir. Bundan sonra o, bir sıra prosedurlardan (tibbi ekspertiza, komissiyadan və s.) keçir və səlahiyyətli dövlət orqanı onun əmək qabiliyyətini tam və ya qismən itirməsini qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada təsdiqləyir. Bu halda qanunvericiliyin tələbləri ilə həmin şəxsə xüsusi status təyin olunur və bu status ona digər vətəndaşlara nisbətən bir sıra imtiyazlar verir. Həmin status əlillik adlanır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

"Əlilliyin və uşaqların sağlamlıq imkanları məhdudluğunun qarşısının alınması, əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların reabilitasiyası və sosial müdafiəsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununun, maddə 2:

Əlil – anadangəlmə, xəstəlikdən və ya xəsarətdən doğan əqli və ya fiziki qüsurlar nəticəsində həyat fəaliyyəti məhdudlaşan, sosial yardıma və müdafiəyə ehtiyacı olan şəxs.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh. 23:

Əlillik (*eng.-disability*) – qəza və ya xəstəlik səbəbindən öz əmək funksiyalarını icra etmək qabiliyyətinin tam və ya qismən itirilməsi.

13 FAKULTƏTİV TƏKRARSİĞORTA

Təkrarsığortaçının fərdi qaydada təklif olunan risklərin qəbul olunmasında və ya bundan imtina etməsində səlahiyyətli olduğu təkrarsığorta.

MİSAL:

A sığortaçı bir inzibati binanı yanğın, subasma, zəlzələ, üçüncü şəxslərin qanunazidd əməlləri və digər bu kimi risklərdən sığortalamışdır. O, fakultativ təkrarsığorta təminatı almaq üçün B təkrarsığorta şirkətinə müraciət edir. Əgər B təkrarsığortaçı obliqator təkrarsığorta formasında müəyyən müddət, məsələn bir rüb ərzində təqdim olunan bütün oxşar riskləri avtomatik (bir-bir nəzərdən keçirməməklə kütləvi şəkildə) təkrarsığorta edirdisə, fakultativ təkrarsığorta müqaviləsi zamanı isə hər hansı predmetlə, məsələn yaşayış binası ilə bağlı təqdim olunan riskləri ayrıca nəzərdən keçirir və bu risklərin sığortalanmış olduğu sığorta müqaviləsi üzrə ayrıca təkrarsığorta müqaviləsi bağlayır (və ya riskin xarakterindən asılı olaraq təkrarsığortalamaqdan imtina edir).

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 890.8:

Hər bir riskin ayrılıqda qiymətləndirilməsinə əsasən onun təkrarsığortalınmasını nəzərdə tutan təkrarsığortanın forması.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh. 28:

Fakultativ təkrarsığorta (*eng.-facultative reinsurance*) – bənd-bənd həyata keçirilən, riskin təkrarsığortaçı tərəfindən diqqətlə öyrənilməsindən sonra qəbul edilədiyi və ya imtina edilədiyi təkrarsığorta.

14 FAYDALANAN ŞƏXS

Sığorta hadisəsi baş verdikdə sığorta ödənişini almaq hüququ olan şəxs.

MİSAL:

Şəxs həyatın ölüm halından sığorta müqaviləsi bağlayır və həmin müqavilədə ölüm halı üzrə 100.000 manat sığorta məbləği razılaşıdırılır. Sığorta müqaviləsində sığorta hadisəsinin baş verəcəyi, yeni şəxsin öləcəyi halda sığorta ödənişinin oğluna çatması müəyyən edilir. Bu zaman oğul faydalanan şəxs hesab edilir. Burada faydalanan dedikdə, atasının ölümündən deyil, məhz hüquqi mənada sığorta müqaviləsindəndə faydalanan nəzərdə tutulur. Başqa bir halda, avtomobil sahibi həmin avtomobillə başqa şəxslərə vuracağı zərərə görə mülki məsuliyyətini sığorta etdirir. Sığorta hadisəsinin baş verdiyi halda ödəniş alan, lakin müqavilədə əvvəlcədən göstərilməsi mümkün olmayan həmin başqa şəxs (qanunvericilikdə buna "III şəxs" deyilir, məsələn, sığorta müqaviləsi bağlandıqdan sonra sığorta olunan sahibinin mülki məsuliyyəti sığortalanmış avtomobillə yoldan keçən bir şəxsi vurursa, zərərçəkən həmin şəxs III şəxs sayılır ki, onu əvvəlcədən müqavilədə göstərmək mümkün deyil) və ya onun vərəssəsi sığorta ödənişini almaq hüququ olduğu üçün faydalanan şəxs sayılır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 1.1.6:

İcbari sığorta qanunvericiliyinə və ya sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq sığorta ödənişini almaq hüququ olan şəxs.

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi,

maddə 884.5: Faydalanan şəxs icbari sığorta qanunvericiliyinə və ya sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq sığorta ödənişini almaq hüququ olan şəxsdir. Sığorta müqaviləsində faydalanan şəxs qismində başqa şəxs nəzərdə tutulmamışdırsa, sığortalı və (və ya) sığorta olunan faydalanan şəxs sayılır.

maddə 909.1: Sığortalı sığorta müqaviləsi bağlayarkən istənilən şəxsi faydalanan şəxs kimi təyin etmək, habelə sığorta hadisəsi baş verəndə sığortaçının və həmin şəxsin razılığı ilə onu dəyişdirmək hüququna malikdir.

maddə 909.2: Girov qoyulan əmlakın sığortası müqaviləsində girov saxlayan yalnız sığorta ödənişinin verilməsi anında borclunun (girov qoyanın) ona olan borc məbləği həddində ödəniş almaq hüququna malik olan faydalanan şəxs kimi tanına bilər. Zərərin borc məbləğindən artıq olan hissəsinə münasibətdə girov qoyan (borclu) faydalanan şəxs qismində tanınmalıdır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh. 11:

Faydalanan şəxs (*eng.-beneficiary*) – xeyrinə müqavilə bağlanan şəxs; sığorta müqaviləsi üzrə ödəniş verilməli olan şəxs.

İordaniya Krallığının "Sığorta tənzimlənməsi Aktı" - 1999-cu il, maddə 2, on dördüncü abzas:

Faydalanan şəxs – sığorta müqaviləsinin bağlanması ilə hüquqlar əldə edən və ya belə hüquqların sonradan qanuni olaraq ötürüldüyü şəxs.

Latviya Respublikasının 1998-ci il 30 iyun tarixli "Sığorta müqaviləsi haqqında" Qanunu, maddə 1 (18):

Faydalanan şəxs – şəxsi sığortada sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq, sığorta ödənişinin ödənilməli olduğu şəxs.

Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsi, II Hissə – 1996-cı il, maddə 931, bənd 3:

Faydalanan şəxs (*рус. – выгодоприобретатель*) – Zərər vurmağa görə məsuliyyət riskinin sığortası müqaviləsi zərərə məruz qala bilən şəxsin (faydalanan şəxsin) xeyrinə bağlanmış hesab edilir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

maddə 909.3: Öz həyatını sığorta etdirən fiziki şəxs müvafiq sığorta müqaviləsində istənilən şəxsi faydalanan şəxs qismində təyin edə bilər.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

 Almaniya Federativ Respublikasının Sığorta müqaviləsi Aktı – 2008-ci il, maddə 160:

Payları müəyyən edilmədən bir neçə şəxsin faydalanan şəxs kimi təyin edildiyi halda, onlar (sığorta ödənişindən) bərabər pay hüququna malikdirlər. Hər hansı faydalanan şəxsin aldığı pay digər faydalanan şəxslərə verilir.

15 FƏRDİ QƏZA SİĞORTASI

Sığorta olunanın bədbəxt hadisə nəticəsində ölməsi, əmək qabiliyyətini itirməsi, yaxud bədbəxt hadisə nəticəsində sağlamlığına başqa cür xəsarət dəyməsi zamanı, sığorta müqaviləsində müəyyən edilən məbləğdə sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan sığorta.

MİSAL:

Sığorta məbləği 50.000 manat müəyyən edilmiş fərdi qəza sığortası müqaviləsi bağlanmış və şəxsin müəyyən bədbəxt hadisə (yol-nəqliyyat hadisəsi, yanğın və s) nəticəsində xəsarət alması, yaxud ölməsi halında ona sığorta ödənişinin verilməsi nəzərdə tutulur. Lakin bu ödəniş sağlamlığı pozulmuş şəxsin sağlamlığının bərpasına tələb olunan xərclər və ya ölmüş şəxsin ailəsinin qazanc mənbəyinin itirilməsi əsasında hesablanmır. Sığorta ödənişi sığorta hadisəsinin nəticəsindən asılı olaraq sığorta məbləğinin müəyyən faiz nisbətində ödənilir. Məsələn, bədbəxt hadisə nəticəsində I qrup əlillik təyin olunarsa, sığorta məbləğinin 80%-i (40.000 manat), II qrup əlillik halında 60%-i (30.000 manat), III qrup əlillikdə isə 50%-i (25.000 manat) həcmində sığorta ödənişi nəzərdə tutulur. Yaxud da, sığorta müqaviləsində şəxsin hər iki gözünü itirməsi halı üzrə sığorta məbləğinin 90%-i, bir ayağını itirməsi halı üzrə 50%-i və s. kimi ödəniş şərtləri nəzərdə tutula bilər. Adətən sığorta məbləği tam həcmdə (baxdığımız misaldə 50.000 manat) sığorta olunanın öldüyü halda onun vərəsələrinə verilir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında»
Azərbaycan Respublikasının 2007-ci
il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə
14.3.1.1:

(fərdi qəza və xəstəlik sığortası –) sığorta olunan bədbəxt hadisə, yaxud xəstəlik nəticəsində öldükdə, ümumi hallarla, yaxud peşəsi ilə bağlı əmək qabiliyyətini tam və ya qismən itirdikdə, yaxud sağlamlığına başqa cür xəsarət dəydikdə, müqavilədə müəyyən edilən məbləğdə, həmçinin sığorta olunanın əlavə xərclərinin əvəzinin tam və ya qismən ödənilməsi miqdarında sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan (sığorta).

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh. 11:

Qəza sığortası (*eng-accident insurance*) – qəza nəticəsində baş verən bədən xəsarəti, əmək qabiliyyətinin itirilməsi və ölümdən irəli gələn zərərlərə qarşı həyata keçirilən sığorta.

Malayziya Federasiyasının Sığorta Aktı – 1996-cı il, I hissə, 2-ci maddə, doxsan yeddinci abzas:

“Fərdi qəza polisi” (*eng-personal accident policy*) dedikdə, sığorta olunmuş şəxsin qəza nəticəsində zədəyə və ya ölməyə məruz qalması, yaxud xəstəlik nəticəsində əmək qabiliyyətini itirməsi risklərinə qarşı əvvəlcədən razılaşdırılmış pul məbləği və ya təzminat formasında, yaxud hər iki formada sığorta ödənişinə təminat verən polis başa düşülür.

16 FRANŞIZA

Bax: "AZADOLMA MƏBLƏĞİ"

17 GÖZLƏMƏ MÜDDƏTİ

Sığorta müqaviləsi ilə nəzərdə tutulmuş elə bir müddətdir ki, həmin müddətdə baş vermiş hadisəyə görə sığortaçı öhdəlik daşımır.

MİSAL:

Əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından sığorta müqaviləsində müəyyən edilə bilər ki, sığorta hadisəsi nəticəsində şəxsə əlillik dərəcəsi təyin olunduğu halda əlilliyin ilk üç ay müddəti üçün sığortaçı sığorta ödənişi vermək vəzifəsi daşımır. Yaxud, işin dayanması riskindən sığorta müqaviləsində müəyyən edilə bilər ki, sığorta hadisəsi (sığortalanmış fabrikdə baş verən qəza və s.) baş verdiyi tarixdən 15 gün ərzində müəssisənin fəaliyyətinin dayanması ilə əlaqədar itkilərə görə sığorta ödənişi verilmir. Belə olan halda fabrik, məsələn 25 gün işləməsə, sığorta şirkəti fabrikdə işin dayanması ilə əlaqədar 10 gün (25-15=10 gün) müddətinə görə dəyən zərərini əvəzini ödəyəcək.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi,

maddə 898.5: Sığorta müqaviləsində gözləmə müddəti nəzərdə tutulduqda, sığorta hadisəsi nəticəsində həmin müddət ərzində yaranan itkilərin əvəzinin ödənilməsi sığortalının üzərində qalır.

maddə 898.6: Şərtli gözləmə müddəti müəyyən edildikdə, sığorta hadisəsinin nəticələrinin həmin müddətə bərabər və ya ondan artıq müddətdə davam etməsi şərti ilə sığorta tələbi və ya sığorta ödənişi sığorta hadisəsinin baş verməsindən keçən həmin müddət qədər vaxt ərzində yaranan itkilərə də şamil edilir.

maddə 898.7: Sığorta müqaviləsində şərtsiz gözləmə müddəti müəyyən edildikdə, sığorta tələbi və ya sığorta ödənişi sığorta hadisəsinin baş verməsindən keçən həmin müddət qədər vaxt ərzində yaranan itkilərə şamil edilmir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh 69:

Gözləmə müddəti (*eng. – waiting period*) – əlilliyin hər bir dövrünün ilk günlərində əlillik üzrə sığorta tələblərindən imtinaya əsas olan müddət; gözləmə müddəti üç gündən bir ilə qədər davam edə bilər; bu müddət bəzən sığorta şəhadətnaməsinin verilməsindən sonrakı, xüsusi şərtlərin əhatə olunmadığı müddətə də şamil edilir.

18 HƏYAT SİĞORTASI

Sığorta olunanın ölümü, xəstəliyi və ya əmək qabiliyyətini itirməsi ilə bağlı sığorta ödənişinin birdəfəlik və ya dövrü ödənişlər formasında ödənilməsinə nəzərdə tutan sığorta növlərini əhatə edən sığorta sahəsi.

ƏLAVƏ İZAHAT:

Sığorta sığortaçının fəaliyyəti baxımından 2 sahəyə bölünür: 1) Həyat sığortası sahəsi; 2) Qeyri-həyat sığortası sahəsi (qeyri-həyat sığortasına ümumi sığorta sahəsi də

deyilir). Həyat sığorta sahəsində fəaliyyət göstərən sığortaçı ümumi sığorta sahəsinə dair müqavilələr bağlaya bilməz və ya əksinə. Həyat sığortası sahəsinə yalnız şəxsi sığortanın bəzi sinifləri – həyatın ölüm halından sığortası, yaşam sığortası, annuitet sığortası, əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından sığorta, sağalmaz xəstəliklərdən sığorta daxildir. Lakin heç də bütün şəxsi sığorta sinifləri həyat sığortası sahəsinə aid edilmir. Məsələn, tibbi sığorta və fərdi qəza sığortası qeyri-həyat sığortasına aiddir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 885.1:

Sığorta sığortaçıların fəaliyyət istiqamətləri baxımından həyat sığortası və qeyri-həyat sığortası (ümumi sığorta) sahələrinə...bölünür.

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 14:

Həyat sığortası sığorta obyektinə görə şəxsi sığortaya aid olan aşağıdakı sığorta siniflərini özündə birləşdirir:

14.2.1. sığortalı və ya sığorta olunan öldükdə sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan həyatın ölüm halından sığortası;

14.2.2. sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddətdə sığorta olunanın öldüyü, yaxud sığorta müqaviləsində müəyyən edilmiş yaşa, müddətə qədər yaşadığı halda sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan həyatın yaşam sığortası;

14.2.3. sığorta olunanın müəyyən yaşa çatması, yaşı, əlilliyi, 18 yaşınadək sağlamlıq imkanlarının məhdudluğu və ya xəstəliyi ilə əlaqədar əmək qabiliyyətini itirməsi, ailə başçısını itirməsi, işsiz qalması və şəxsi gəlirlərinin azalmasına, yaxud itirilməsinə səbəb olan digər hallarda pensiya, yaxud renta şəklində dövrü sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan annuitet sığortası;

14.2.4. sığorta olunanın xəstəlik və ya bədbəxt hadisə nəticəsində əmək qabiliyyətini tam və ya qismən itirdiyi halda, onun itirilmiş gəlirlərinin əvəzini ödəmək məqsədi ilə vaxtaşırı sığorta ödənişlərinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan əmək qabiliyyətinin sığortası;

14.2.5. sığorta olunanın səhhətində onun həyatını təhlükə altına qoyan xəstəlik müəyyən edildikdə sığorta ödənişlərinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan sağalmaz xəstəliklərdən sığorta.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının Sığorta Komitəsi Katibliyi: "İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə Sığorta və Özəl Pensiya üzrə İcmal", 1-ci Kitab (1999), səh.29:

Həyat sığortası (*eng. life insurance*) – dar mənada, sığorta olunanın ölümü əsasında ödəniş verilən sığorta forması. Geniş mənada, sığorta olunanın sağlamlığı ilə bağlı ödəniş verilən sığortanın istənilən formasına şamil edilir. Bu mənada həyat sığortası sahəsi şəxsin ölümü, müəyyən müddətə yaşaması, əmək qabiliyyətini itirməsi və zədələnməsi və ya sağlamlığının pozulması hallarında sığortadan faydalanmanı əhatə edir.

Avropa İttifaqının "Birbaşa həyat sığortası fəaliyyətinin təşkili və həyata keçirilməsinə münasibətdə qanunverici, normativ və inzibati aktların əlaqələndirilməsi haqqında 1979-cu il, 05 mart tarixli 79/267/EEC nömrəli Birinci Direktivi, maddə 1:

Müqavilə əsasında həyata keçirilməsi şərti ilə aşağıdakı sığorta növləri (həyat sığortasına aid edilir):

- həyat sığortası, o cümlədən, müəyyən yaşa çatma halından sığorta, ölüm halından sığorta, müəyyən yaşa çatma və ya erkən ölüm halından sığorta, sığorta haqqının qaytarılması ilə həyat sığortası, nikah sığortası, doğum sığortası;
- annuitetlər;
- həyat sığortası təşkilatları tərəfindən həyata keçirilən əlavə sığorta növləri, o cümlədən bədənin əmək qabiliyyətinin itirilməsinə səbəb olan zədələnməsi halından sığorta, bədbəxt hadisə nəticəsində ölüm halından sığorta, bədbəxt hadisə nəticəsində əmək qabiliyyətinin itirilməsindən sığorta (əgər bu cür risklər həyat sığortasına əlavə olaraq qəbul edilirsə);
- Böyük Britaniyada və İrlandiyada mövcud olan, müddətsiz bağlanan və ləğv edilməyən tibbi sığorta növü.

19

İCBARİ SİĞORTA

Dövlətin sosial siyasəti baxımından əhəmiyyətli hesab edilən sahələrdə insanlara dəyə biləcək maddi və fiziki zərərlərlə bağlı maliyyə risklərinin azaldılması məqsədilə müəyyən risklərin sığorta etdirilməsinin qanunla tələb olunduğu, əsas qayda və şərtlərinin qanunvericiliklə müəyyən edildiyi sığorta.

ƏLAVƏ İZAHAT:

Dövlət müəyyən sahələrdə mövcud olan riskləri sığortaya cəlb etməklə, həmin sahələrdə yürüdülmə sosial siyasət məqsədlərini daha səmərəli şəkildə həyata keçirir. Məsələn, istehsalatda baş verən bədbəxt hadisələr nəticəsində işçilərin və onların ailə üzvlərinin üzləşdiyi maddi problemlərin daha operativ və səmərəli həlli üçün istehsalat qəzaları və peşə xəstəliklərinin insan sağlamlığı üçün gözlənilən fəsadlarının icbari qaydada sığorta etdirilməsinə qanunun tələbi edir. Bundan başqa, tez-tez baş verməsi baxımından ən riskli hesab edilən və bununla da bir gün ərzində bir şəhərdə onlarla insanın həyatı və əmlakı üçün risk mənbəyi olan avtonəqliyyat vasitələrindən istifadə nəticəsində başqa şəxslərə vurula biləcək zərərlərin sığortalanması demək olar ki, bütün dünyada məcburidir. Məcburiliyi, habelə, əsas şərtləri qanunvericilikdə nəzərdə tutulan sığorta növləri icbari sığortalar hesab edilir

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu,

maddə 3.2: İcbari sığortanın növləri, aparılması qaydaları və şərtləri sığorta qanunvericiliyi ilə müəyyən edilir.

maddə 3.4: Qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hallar istisna edilməklə icbari sığorta növünü aparmağa icazəsi olan sığortaçı müvafiq icbari sığorta müqaviləsini bağlamaqdan imtina edə bilməz.

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi,

maddə 897.1: İcbari sığortanın həyata keçirilməsi qanunvericiliklə tələb olunur.

maddə 897.3: Qanunvericiliklə icbari sığorta etdirmək vəzifəsi müəyyən olunmuş şəxs bu vəzifəni yerinə yetirmədikdə və ya müvafiq sığorta müqaviləsini qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş şərtlərlə müqayisədə sığorta olunanın vəziyyətini pisləşdirən şərtlərlə bağladıqda həmin şəxs müvafiq icbari sığorta üzrə sığorta hadisəsi kimi tanınan bilən hadisənin baş verdiyi, yaxud halın yarandığı zaman sığorta olunan qarşısında ən azı həmin icbari sığorta üzrə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş sığorta təminatı həddində öhdəlik daşıyır.

maddə 907.1: Sığorta qanunvericiliyi ilə üzərinə icbari qaydada sığorta etdirmək vəzifəsi

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının Sığorta Komitəsi Katibliyi: "İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə Sığorta və Əzəl Pensiya üzrə İcmal", 1-ci Kitab (1999), səh.12:

İcbari sığorta, əldə edilməsi qanunla tələb edilən sığortadır. Hökumətlər əsasən adətən zərərlə səbəb ola bilən aşağıdakılar üzrə mülki məsuliyyətin sığorta etdirilməsinə tələb edirlər: 1) bir hadisənin baş verməsi nəticəsində çoxlu sayda təqsirsiz şəxsin xəsarət almasına səbəb ola bilən və ciddiyyəti xüsusilə böyük ola bilən bir hadisənin baş verməsi; 2) ayrı-ayrılıqda baş verməsi ilə ümumilikdə çoxlu sayda təqsirsiz şəxsin xəsarət almasına səbəb ola bilən tez-tez baş verən hadisələr; 3) xarakterinə görə təhlükəli hesab edilən hadisələr.

Türkiyə Cümhuriyyətinin 2007-ci il 3 iyun tarixli Sığortaçılıq Qanunu, maddə 13, (1):

Nazirlər Şurası ictimai maraqlar baxımından zəruri hesab etdiyi hallarda icbari sığortalar (eng.-compulsory insurances) müəyyən edə bilər. Sığorta şirkətləri bu Qanunun 20-ci maddəsinin ikinci abzasının (b) yarımbəndinin (sığorta portfelinin Nazirlik tərəfindən məhdudlaşdırılması) və üçüncü abzasının (lisensiyaların geri alınması) müddəaları nəzərə alınmaqla, onların fəaliyyət sahəsinə aid olan icbari sığortanı təmin etməkdən yayına bilməzlər.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNİ İSTİNAD**

qoyulan şəxs müvafiq icbari sığorta növünü aparmağa icazəsi olan sığortaçıni sərbəst seçmək hüququndan istifadə etməklə müvafiq icbari sığorta müqaviləsini bağlamağa borcludur.

maddə 907.2: İcbari sığorta növünü aparmağa icazəsi olan sığortaçı sığorta qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş hallar istisna olmaqla müvafiq icbari sığorta müqaviləsini bağlamaqdan imtina edə bilməz.

maddə 907.3: Sığortalı qismində sığorta etdirməli olan şəxsin, eləcə də sığortaçı qismində sığortalamağa borclu olan sığortaçının müvafiq icbari sığorta müqaviləsini bağlamaması qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş məsuliyyətə səbəb olur.

maddə 931: Bir sığorta hadisəsi üzrə dəyən zərərin və (və ya) yaranan itkilərin əvəzinin ödənilməsi üçün iki və ya daha çox sığorta müqaviləsi ilə bir və ya bir neçə sığortaçının öhdəlikləri yaranıqda əvvəlcə icbari sığorta müqavilələri üzrə sığorta ödənişləri verilməlidir. Bu zaman könüllü sığorta müqaviləsi bağlanmış sığortaçı sığortalı (sığorta olunan və ya faydalanan şəxs) qarşısındakı öhdəliklərini öz istəyi ilə icbari sığorta müqaviləsi bağlanmış sığortaçıdan əvvəl yerinə yetirə bilər.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ**Almaniya Federativ Respublikasının
Sığorta müqaviləsi Aktı – 2008-ci il,
maddə 113 (1):**

Sığortalının təminat almaq vəzifəsi qanunla nəzərdə tutulmuş məsuliyyət sığortası (icbari sığorta) Almaniya da fəaliyyət göstərmək hüququ olan sığorta şirkəti ilə müqavilə bağlamaqla həyata keçirilməlidir.

**Rusiya Federasiyasının Mülki
Məcəlləsi, II Hissə – 1996-cı il,**

maddə 935: Qanunla orada göstərilən şəxslərin üzərinə qanunda müəyyən edilən digər şəxslərin həyatını, sağlamlığını, əmlakını onların həyatına, sağlamlığına və əmlakına zərər vurma hallarından; digər şəxslərin həyatına, sağlamlığına və əmlakına zərər vurma nəticəsində mülki məsuliyyətinin yaranması riskindən sığorta etdirmək vəzifəsi qoyula bilər. Qanunla vətəndaşın üzərinə öz həyatını və ya sağlamlığını sığorta etdirmək vəzifəsi qoyula bilməz.

maddə 937, bənd 2: Üzərinə sığorta etdirmək vəzifəsi qoyulmuş şəxs bu vəzifəni yerinə yetirmədikdə və ya qanunda müəyyən edilmiş şərtlərlə müqayisədə faydalanan şəxsin vəziyyətini pisləşdirən şərtlərlə sığorta müqaviləsi bağladıqda, sığorta hadisəsi baş verərkən o, faydalanan şəxs qarşısında bağlanmış olan sığorta müqaviləsi ödənilməli olan sığorta ödənişinin şərtləri həcmində öhdəlik daşıyır.

**İordaniya Krallığının "Sığorta
tənzimlənməsi Aktı" -1999-cu il,
maddə 99:**

İcbari sığorta müəyyən risklərə qarşı müəyyən edilə bilər və bununla əlaqəli ümumi qaydalar və müddəalar və digər bütün məsələlər Bu Aktın müddəaları nəzərə alınmaqla...qanunvericiliklə müəyyən edilir.

**Latviya Respublikasının 1998-ci il
30 iyun tarixli "Sığorta müqaviləsi
haqqında" Qanunu, maddə 38:**

Əgər sığorta obyektı həm icbari, həm də könüllü sığorta üzrə sığortalanmışdırsa, könüllü sığortada ödəniş bu Qanunun 35-ci maddəsi nəzərə alınmaqla (ödənişin zərərdən artıq olmaması prinsipi), icbari sığortada ödənişin qayda və şərtlərindən asılı olmayaraq həyata keçirilir.

20

İDDİA MÜDDƏTİ

Sığorta müqaviləsinə əsasən sığortaçının sığorta ödənişini həyata keçirmək vəzifəsinin yarandığı andan sığortalının həmin ödənişin həyata keçirilməsini tələb etmək hüququnun son tarixinədək olan müddət.

ƏLAVƏ İZAHAT:

Şəxs öz avtomobilini sığortalamış və sığorta müddəti ərzində baş vermiş yol-nəqliyyat hadisəsi nəticəsində avtomobilə ciddi ziyan dəymişdir. Sığortaçı sığorta müqaviləsinin şərtlərinə istinad edərək sığorta ödənişinin verilməsindən imtina etmiş və bu barədə şəxsi 05 yanvar 2010-cu il tarixdə yazılı formada məlumatlandırmışdır. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinin tələblərinə uyğun olaraq şəxs sığortaçının imtina bəradə qərarından məhkəməyə 05 yanvar 2013-cü il tarixədək müraciət edə bilər. Pozulmuş hüququnun müdafiəsi üçün məhkəməyə müraciət üçün müəyyən edilmiş bu 3 illik müddət iddia müddəti adlanır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi,

maddə 373.1. Ümumi iddia müddəti on il təşkil edir.

maddə 373:2. Müqavilə tələbləri üzrə iddia müddəti üç il, daşınmaz əşyalarla bağlı müqavilə tələbləri üzrə iddia müddəti isə altı ildir.

maddə 377.1: İddia müddətinin axımı şəxsin öz hüququnun pozulduğunu bildiyi və ya bilməli olduğu gündən başlanır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsi, I Hissə – 1994-cü il, maddə 196:

Ümumi iddia müddəti (*пр. – исковая давность*) üç il təşkil edir.

Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsi, II Hissə – 1996-cı il, maddə 966:

Əmlak sığortası müqaviləsindən irəli gələn tələb üzrə iddia iki il müddətində irəli sürülə bilər.

Almaniya Federativ Respublikasının Sığorta müqaviləsi Aktı – 2008-ci il, maddə 15:

Sığorta müqaviləsindən üzrə sığorta tələbinin sığortaçıda qeydiyyatı alındığı tarixdən bu tələbi irəli sürən şəxsin sığortaçının yazılı qərarını aldığı tarixədək iddia müddətinin (*eng- limitation period*) axımı dayandırılır.

21

İKİLİ (ÇOXQAT) SİĞORTA

Əmlakın eyni risklərdən iki və ya daha çox sığortaçıda sığorta müqavilələri bağlandığı andakı həqiqi dəyərindən, yənisığorta dəyərindən artıq məbləğdə sığortalınması. Bu zaman sığorta hadisəsinin baş verdiyi halda sığortaçılardan hər biri onunla bağlanmış sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulmuş sığorta məbləğinə mütənəsb qaydada öhdəlik daşıyır.

MİSAL:

Şəxsin mənzilinin dəyəri 200.000 manatdır və o, həmin mənzili iki sığortaçıda ayrı-ayrı müqavilələrlə sığorta etdirmişdir: "A" sığortaçıda 200.000 manat, "B" sığortaçıda qismən sığorta olaraq 50.000 manat sığorta məbləğində. Beləliklə mənzil ümumilikdə 250.000 manat məbləğində sığortalanmışdır və bu da onun müqavilə bağlandığı andakı həqiqi dəyərindən 50.000 manat artıqdır. Bu cür hala ikili və ya çoxqat sığorta deyilir. Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində baş verən subasma nəticəsində mənzilə 50.000 manat dəyərində zərər dəyir. Belə olan halda

əmlaka dəymiş zərərdən artıq sığorta ödənişinin verilməməsi prinsipi əsasında hər bir sığortaçı ümumi sığorta məbləğindəki (250.000 manat) payına mütənasib olan faiz nisbətlərində zərərin əvəzini ödəyir: "A" sığortaçının sığorta müqaviləsindəki sığorta məbləği (200.000 manat) ümumi sığorta məbləğinin (250.000 manatın) 80%-ini təşkil etdiyi üçün o, zərərin (50.000 manatın) 80%-i, yəni 40.000 manatını ödəyəcək. "B" sığortaçı da eyni yanaşma ilə zərərin 20%-i, yəni 10.000 manat ödəyəcək, çünki onun ümumi sığorta müqaviləsindəki payı (50.000 manat) ümumi sığorta məbləğinin (250.000 manatın) 20%-i təşkil edir. Məhkəmədə sığortalının bu müqavilələri qanunsuz gəlir əldə etmək məqsədilə bağlamasının sübut edilməsi halında isə hər iki müqavilə bağlandığı andan etibarsız sayılacaq və hər hansı zərəərə görə ödəniş verilməyəcəkdir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 895:

895.1. Əmlakın sığortasında sığorta məbləği həmin əmlakın sığorta müqaviləsi bağlandığı andakı həqiqi dəyərindən – sığorta dəyərindən çox olduğu halda (ikili və ya çoxqat sığorta halında), həmin müqavilə sığorta məbləğinin sığorta dəyərindən artıq olan hissəsində etibarsızdır.

895.2. Əmlak sığortalı tərəfindən qanunsuz gəlir əldə etmək məqsədilə bir və ya bir neçə sığorta müqaviləsi əsasında onun həqiqi dəyərindən artıq məbləğə sığorta etdirildikdə, bu məqsədlə bağlanmış hər bir sığorta müqaviləsi bağlandığı andan etibarsız sayılır. Bu halda sığortalının qanunsuz gəlir əldə etmək məqsədi məhkəmə qaydasında sübut edilməlidir.

Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin 2010-cu il 23 noyabr tarixli "Fiziki şəxslərin sahibliyində olan minik avtomobillərinin tam sığortası üzrə" Sığorta Qaydaları", bənd 30:

30.2. Avtomobilin sığortası üzrə sığorta məbləği sığortalanan avtomobilin bazar dəyərindən artıq olduğu halda (ikili və ya çoxqat sığorta halında), sığorta müqaviləsi müvafiq sığorta məbləğinin həmin dəyərdən artıq olan hissəsində etibarsızdır.

30.3. Avtomobil sığortalı tərəfindən qanunsuz gəlir əldə etmək məqsədilə bir və ya bir neçə sığorta müqaviləsi əsasında onun bazar dəyərindən artıq məbləğə sığorta etdirildikdə, bu məqsədlə bağlanmış hər bir sığorta müqaviləsi bağlandığı andan etibarsız sayılır. Bu halda sığortalının qanunsuz gəlir əldə etmək məqsədi məhkəmə qaydasında sübut edilməlidir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Con Bauver. ABS-ın Konstitusiyasına və Qanunlarına Uyğunlaşdırılmış Hüquq Lüğəti – 1856-cı il:

İkiqat sığorta (*eng.-double insurance*) (və ya ikili sığorta (*eng.-dual insurance*)) müqavilələri – sığortalının eyni riski və eyni maraqları iki sığorta müqaviləsi ilə sığorta etdiyi hal... İki sığorta müqaviləsi bir sığortanı təmin edir... Lakin sığortalıya ikiqat təminat almaq qadağandır. O hər iki müqavilə üzrə sığortaçılara qarşı tələb irəli sürə bilər, ancaq zərərin həqiqi məbləğində təminat alacaq; sığortaçılar təminat verdikləri risk məbləğlərinə mütənasib olan sığorta ödənişlərini həyata keçirəcəklər.

Böyük Britaniyanın Dəniz risklərinin sığortası haqqında 1906-cı il Aktı, maddə 32:

Eyni risk və maraq üzrə və ya onların hər hansı bir hissəsi üzrə bir sığortalının xeyrinə iki və ya daha çox sığorta müqaviləsinin qüvvədə olması və sığorta məbləğlərinin cəminin bu Aktla yol verilən ödəniş həddindən artıq olması halında sığortalı ikili sığorta ilə qədərindən artıq sığortalı hesab edilir.

Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsi, II Hissə – 1996-cı il, maddə 951:

Əmlakın və ya sahibkarlıq risklərinin sığortası müqaviləsində nəzərdə tutulmuş sığorta məbləği sığorta dəyərini aşarsa, müqavilə sığorta məbləğinin sığorta dəyərini aşan hissəsinə münasibətdə etibarsızdır.

Bolqarıstan Respublikasının Sığorta Məcəlləsi – 2005-ci il, maddə 204 (1):

Razılaşdırılmış sığorta məbləğinin müvafiq olaraq sığortalınmış əmlakın həqiqi və ya

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

bərpa dəyərindən artıq olduğu halda, sığorta müqaviləsi qüvvədə qalır və sığorta məbləği müvafiq olaraq əmlakın haqqı və ya bərpa dəyərinə uyğun olaraq azaldılır.

22 İNZİBATİ XƏRCLƏR

Zərərlərin tənzimlənməsinə çəkilən xərclər, əldə etmə xərcləri və investisiya xərcləri istisna olmaqla, sığorta əməliyyatlarının idarə olunmasına və istiqamətləndirilməsinə sərf olunan xərclər.

ƏLAVƏ İZAHAT:

Sığortaçının ay ərzində çəkdiyi aşağıdakı xərclər inzibati xərclərə aid edilə bilər: istifadə etdiyi avtomobillərin icarə xərcləri, işçilərinin iş şəraitinin yaxşılaşdırılması üçün təsərrüfat mallarının alınmasına çəkilən xərclər və s.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində "inzibati xərclər" in anlayışı verilməmiş, sığorta qanunvericiliyində bu termindən istifadə olunmamışdır.

Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilmiş «İşçilərin mükafatlandırılması üzrə» kommersiya təşkilatları üçün 37 №-li milli mühasibat uçotu standartı, bənd 119:

Plan aktivləri üzrə gözlənilən faktiki gəlirin müəyyən olunması zamanı, öhdəliyin qiymətləndirilməsi üzrə aktuar fərziyyələrə daxil edilməyən gözlənilən inzibati xərclər çıxılır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının Sığorta Komitəsi Katibliyi: "İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə Sığorta və Əzəl Pensiya üzrə İcmal", 1-ci Kitab (1999), səh.21:

Inzibati xərclər (*eng-administrative expenses*) – a) sığorta haqlarının yığılmasından b) portfelin idarə olunmasından, c) bonus və güzəştlərin qeydiyyatından, d) daxil olan və ya ötürülən təkrarsığorta əməliyyatlarından irəli gələn əhəmiyyətli xərclərdən ibarətdir. Inzibati xərclərə həmçinin işçi heyətinin saxlanması və əldə etmə xərclərində göstərilmədiyi halda ofis avadanlığı və ləvazimatlarının köhnəlmə xərcləri, cavabdehlik daşdığı qaldırılmış tələblər və ya investisiya xərcləri də aid edilir.

Tulinov V.V., Qorin V.S. "Sığorta və risklərin idarə edilməsi" Terminoloji lüğət, Moskva, "Nauka"-2000:

Inzibati xərclər (*рус.-расходы административные*) – sığorta əməliyyatlarında: zərərlərin tənzimlənməsinə çəkilən xərclər, əldə etmə xərcləri və investisiya xərcləri istisna olmaqla, sığorta şirkətinin fəaliyyəti prosesində çəkdiyi xərclər.

23 İPOTEKA SİĞORTASI

İpoteka qoyanın (borclunun) ipoteka saxlayan (kreditor) qarşısındakı ipoteka müqaviləsində nəzərdə tutulan borc öhdəliklərini tam və ya qismən yerinə yetirə bilməməsi halında sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan sığorta.

MİSAL:

Bankın müştərisi 70.000 manat məbləğində ipoteka krediti almış və 80.000 manat dəyərləndirilmiş mənzilini həmin kredit üçün girov qoymuşdur. O həmçinin kreditin tam məbləğinə bərabər sığorta məbləğində ipoteka sığortası müqaviləsi bağlamışdır. Müştəri bir müddət krediti tələb olunan qaydada ödəmişdir. Banka borcu 65.000 manat qaldığı halda krediti qaytarmaq imkanını itirmişdir. Bundan sonra bank məhkəməyə müraciət etmiş və mənzil hərracda 68.000 manata satılmışdır. Mənzilin satılması vaxtı müştərinin banka borcu əsas borc üzrə 65.000, faiz borcu üzrə isə 5.000 manat olmaqla cəmi 70.000 manat təşkil etmişdir. Bu halda sığortaçı banka 2.000 manat (70.000–68.000=2000 manat) ödəməlidir. İpoteka müqaviləsi üzrə bankın zərərinin tam ödənilməsi üçün ipoteka predmetinin dəyərini çatışmayam hissəsinin bu cür sığortalınması ipoteka sığortası adlanır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNİN İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 14.3.4.2:

(İpoteka sığortası –) ipoteka qoyulan əmlakın bazar qiymətinin düşməsi ilə əlaqədar ipoteka müqaviləsi üzrə borclunun həmin müqavilə ilə müəyyən edilmiş öhdəliklərini yerinə yetirə bilməməsi nəticəsində kreditorun əmlak mənafehlərinə dəyən zərərin əvəzinin tam və ya qismən ödənilməsi üçün sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan (sığorta).

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

www.teachmefinance.com internet saytı:

İpoteka sığortası (*eng.- mortgage insurance*) borclunun ipoteka krediti üzrə öhdəliklərini tam və ya qismən yerinə yetirə bilməməsi halında kreditorun müdafiəsinə yönəlmiş sığorta (sınıf).

“Barrons Educational Series” “Sığorta terminləri lüğəti”, beşinci nəşr, səh 323:

İpoteka sığortası ipoteka qoyanın (sığorta olunanın) öldüyü halda ipoteka qoyulmuş əmlakın dəyəri ilə ipoteka kreditinin fərqinin ödənilməsini nəzərdə tutan həyat sığortası sınıfı.

Qazaxıstan Respublikasının 2000-ci il 18 dekabr tarixli “Sığorta fəaliyyəti haqqında” Qanunu, maddə 7, bənd 11:

İpoteka sığortası (*рус.- ипотечное страхование*) ipoteka qoyulan əmlakın bazar qiymətinin düşməsi ilə əlaqədar ipoteka müqaviləsi üzrə borclunun həmin müqavilə ilə müəyyən edilmiş öhdəliklərini yerinə yetirə bilməməsi nəticəsində kreditorun əmlak mənafehlərinə dəyən zərərin əvəzinin tam və ya qismən ödənilməsi üçün sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan sığorta növüdür.

24 KOMİSYON (MUZD)

Sığorta və ya təkrarsığorta müqavilələrinin bağlanmasında göstərilən vasitəçilik xidmətinə görə, adətən həmin müqavilə üzrə daxil olan sığorta və ya təkrarsığorta haqqının razılaşdırılmış faiz nisbətində sığorta brokerinə və ya sığorta agentinə ödənilən məbləğ.

ƏLAVƏ İZAHAT:

Sığorta agenti sığortaçı ilə vasitəçilik xidməti müqaviləsi bağlamış və bu xidmətə görə muzzdan dəyəri sığorta haqqının 15 faizi məbləğində razılaşdırılmışdır. Agent sığortaçıya ay ərzində 10 fiziki şəxslə sığorta müqaviləsi bağlamaqda vasitəçilik xidməti göstərmiş və həmin 10 şəxs ümumilikdə 10.000 manat sığorta haqqı ödəmişdir. Bağlanmış müqavilənin şərtinə uyğun olaraq, sığortaçının agentə ödəyəcəyi 1500 manat (10.000x 15%=1500 manat) komisiyon (muzd) adlanır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində sığorta vasitəçilərinin fəaliyyətinə münasibətdə "komisiyon (muzd)"un anlayışı verilməmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi,

maddə 815.1: Komisiyonçu komitentnin hesabına bağlanmış əqdin üçüncü şəxs tərəfindən icra edildiyi halda və ya komitentnin cavabdeh olduğu səbəblərdən əqdin icra edilmədiyini halda komisiyon muzzdu tələb edə bilər.

maddə 941.6: Sığorta vasitəçisi ilə sığortaçı (təkrarsığortaçı) arasındakı müvafiq müqaviləyə əsasən müəyyən edilmiş komissiya və ya muzzd məbləği...

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh 16:

Komisiyon (*eng.-commission*) – sığorta müqavilələrinin satılması müqabilində sığorta şirkəti tərəfindən agentlərə və ya brokerlərə ödənilən haqq.

Malayziya Federasiyasının Sığorta Aktı – 1996-cı il, I hissə, 2-ci maddə, on səkkizinci abzas:

"komisiyon" dedikdə, lisenziyalı sığortaçı tərəfindən sığorta agentinə və ya sığorta brokerinə... sığorta haqqının faiz nisbətində və ya digər formada ödənilən məbləğ.

25 KÖNÜLLÜ SİĞORTA

Sığorta müqaviləsinin tərəflərinin iradə azadlığından asılı olaraq həyata keçirilən və əsas şərtlərinin sığorta müqaviləsində müəyyən edilməsini nəzərdə tutan sığorta.

ƏLAVƏ İZAHAT:

Avtomobil sahibi mülki məsuliyyətini icbari sığortanın tələbləri çərçivəsində 50.000 manat məbləğində sığorta təminatı alır. Bundan başqa o, öz mülki məsuliyyətinə görə əlavə 75.000 manat məbləğində sığorta təminatı alır. Qanunvericiliyin tələbləri ilə məcburi olan mülki məsuliyyətin sığortalanmasından fərqli olaraq, məcburi olmayan və onun öz istəyi ilə həyata keçirilən 75.000 manat məbləğində mülki məsuliyyətin əlavə sığortalanması könüllü sığorta hesab edilir. Yaxud da avtonəqliyyat vasitələrinin özünə zərər dəyməsi risklərindən sığorta da könüllü sığorta formasına aiddir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında»
Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il
25 dekabr tarixli Qanunu,

maddə 3.3: Bu Qanuna uyğun olaraq başqa hal tətbiq edilmirsə könüllü sığortanın növləri və müvafiq sığorta qaydaları sığortaçı tərəfindən müəyyən edilir.

maddə 16.3: Bu Qanunun 16.5-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş müəyyən qaydalar mövcud olmadıqda sığortaçı könüllü sığorta növünün aparılmasına icazə almaq üçün hazırladığı müvafiq sığorta qaydalarını sığorta nəzarəti orqanı ilə razılaşdırmalıdır.

maddə 16.5: Sığorta nəzarəti orqanı fiziki şəxslərə təqdim edilən müəyyən könüllü sığorta növü üzrə bütün sığortaçılar üçün məcburi olan sığorta qaydalarını qəbul edə bilər.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Rusiya Federasiyanın 1992-ci il 27
noyabr tarixli "Rusiya Federasiyasında
sığorta işinin təşkili haqqında"
Qanunu, maddə 3, bənd 3:

Könüllü sığorta (*рус.- добровольное страхование*) sığorta müqaviləsinin və onun həyata keçirilməsinin ümumi şərtlərini və qaydalarını müəyyən edən sığorta qaydalarının əsasında aparılır. Sığorta qaydaları Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsinə və bu Qanuna uyğun olaraq müstəqil surətdə sığortaçı və ya sığortaçılar birliyi tərəfindən qəbul və təsdiq edilir.

Qazaxıstan Respublikasının Mülki
Məcəlləsi, maddə 803:

Könüllü sığorta – tərəflərin iradə azadlığı ilə həyata keçirilən sığorta. Könüllü sığortanın növləri, şərtləri və qaydaları tərəflərin razılığı ilə müəyyən edilir.

26

QARŞILIQLI SİĞORTA CƏMIYYƏTİ

Müstəsna olaraq üzvlərinin əmlak mənafeələrinin sığortalanması məqsədilə fəaliyyət göstərən sığorta təşkilatı.

ƏLAVƏ İZAHAT:

Qarşılıqlı sığorta cəmiyyəti üzvlərinin hüquq və vəzifələrinin bərabərliyi, qarşılıqlı müdafiəsi və qarşılıqlı məsuliyyəti, cəmiyyətə könüllülük əsasında üzv olma prinsipləri əsasında həyata keçirilir. Cəmiyyətin üzvləri fiziki və (və ya) hüquqi şəxslər ola bilər. Bu cür cəmiyyətlər yalnız üzvlərinin əmlak mənafeələrini sığortalayırlar. Hər hansı bir şəxs qarşılıqlı sığorta cəmiyyəti ilə sığorta müqaviləsi bağlayaraq, ona ilk sığorta haqqını ödədikdən sonra cəmiyyətin üzvü sayılır. Qarşılıqlı sığorta cəmiyyətinin üzvünün cəmiyyətin idarə edilməsində iştirak etmək və onun orqanlarına seçilmək hüququ vardır. Belə cəmiyyətlərin səhm kapitalı olmadığı üçün onun səhmdarları da olmur. Üzvlər eyni zamanda cəmiyyətin sahibləri hesab edilirlər və mənfəət sığortalı olan həmin üzvlər arasında onların sığorta haqlarına uyğun olaraq, həmçinin baş vermiş zərərlərə görə sığorta ödənişlərinin həcmi nəzərə alınmaqla bölüşdürülür.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının
qanunvericiliyində "qarşılıqlı
sığorta" anlayışı və qarşılıqlı sığorta
mexanizminə dair müddəa nəzərdə
tutulmamışdır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri
Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri
lüğəti» (2005), səh.44:

Qarşılıqlı sığorta (*eng.-mutual insurance*) şirkəti – səhm kapitalı olmayan və sığortalılara məxsus olan qeyri-kommersiya sığorta cəmiyyəti.

Qazaxıstan Respublikasının "Qarşılıqlı
sığorta haqqında" Qanunu, maddə 1,
bənd 2:

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Qarşılıqlı sığorta cəmiyyəti – öz üzvlərinin əmlak mənafeələrinin sığortalanması məqsədilə istehlakçı kooperativi təşkilati-hüquqi formasında yaradılan hüquqi şəxs.

İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının Sığorta Komitəsi Katibliyi: "İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə Sığorta və Özəl Pensiya üzrə İcmal", 1-ci Kitab (1999), səh.16:

Qarşılıqlı sığorta şirkətinin (*eng-mutual insurance company*) fərqli cəhəti ondan ibarətdir ki, onun sahibi sığortalıları olmaqla yanaşı, həm də müstəsna olaraq sığortalıların mənfəəti üçün fəaliyyət göstərir.

27 QAYTARILAN MƏBLƏĞ

Həyatın yığım sığortası üzrə müqaviləyə vaxtından əvvəl xitam verilərkən aktuar metodlar əsasında sığorta müqaviləsinə xitam verilmə tarixinə hesablanmış sığorta ehtiyatının sığortalıya ödənməli olduğu hissəsi.

MİSAL:

Şəxs 30 yaşındadır və 70 yaşa çatmaya qədər həyatın yığım sığortası müqaviləsi bağlayıb. Bu müqaviləyə əsasən şəxs hər il sığortaçıya 500 manat sığorta haqqı ödəyir. 60 yaşına çatarkən bu müqaviləyə vaxtından əvvəl xitam vermək qərarına gəlir və sığortaçı bununla razılaşıır. Həmin tarixədək şəxs 15.000 manat (500x30 il =15.000 manat) sığorta haqqı ödəmişdir. Müqaviləyə vaxtından əvvəl xitam verilməsinə görə sığortaçı həmin şəxsə 50.000 manat pul qaytarır və bu vəsait qaytarılan məbləğ adlanır. Burada 15.000 manat məbləğində yığım vəsaiti, əlavə hesablanmış 35.000 manat isə şəxsin vaxtaşırı ödədiyi yığım vəsaitinin investisiyasından əldə olunan gəlirin sığortalının payına düşən hissəsidir və bu bölgü sığorta müqaviləsində əvvəlcədən razılaşıdırılmışdır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu,

maddə 1.1.16: qaytarılan məbləğ – həyatın yığım sığortası üzrə müqaviləyə vaxtından əvvəl xitam verilərkən sığortaçının sığortalıya ödəməli olduğu pul məbləği.

maddə 6.1.2: hər hansı sığorta müqaviləsinin sığorta məbləği və ya qaytarılan məbləğ (sığorta sirri hesab edilir.)

maddə 17.1: Həyatın yığım sığortası üzrə fəaliyyət göstərən sığortaçı sığorta olunan şəxsə sığorta müqaviləsinin ən azı 2 il müddətində

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Almaniya Federativ Respublikasının Sığorta müqaviləsi Aktı – 2008-ci il, maddə 169, bənd (3):

Qaytarılan məbləğ (*eng-surrender value*) qəbul edilmiş aktuar qaydalara uyğun olaraq, sığorta haqqının hesablanması əsaslarından istifadə etməklə cari sığorta müddətinin sonuna hesablanan sığorta haqqı ehtiyatıdır, sığorta müqaviləsinə (vaxtından əvvəl) xitam verildiyi halda isə, birinci beş sığorta ili üzrə hesablanan əldəetmə və bölüşdürmə xərclərinin simmetrik yerləşdirilməsindən alınan sığorta haqları ehtiyatının məbləğidir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

qüvvədə olması şərti ilə, qaytarılan məbləğin 50 faizi həddində, həmin məbləğ girov qoyulmaqla borc verə bilər.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ**Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh.14:**

Nağd qaytarılan məbləğ (*eng.-cash surrender value*) – ölüm və ya müəyyən yaşa çatma ilə bağlı ödəniş verilməmişdən əvvəl (sığorta) polis(in)ə (vaxtından əvvəl) könüllü xitam verildiyi halda nağd əldə edilə bilən məbləğ.

Bolqarıstan Respublikasının Sığorta Məcəlləsi – 2005-ci il, maddə 240:

Həyat sığortasında sığorta müqaviləsinin qüvvəyə mindiyi tarixdən ən azı iki il müddətin keçdiyi halda sığortaçı sığorta olunanın tələbi ilə sığorta müqaviləsi üzrə qaytarılan məbləği (*eng.-redemption value*) və həmin müddət ərzində ödənilmiş bütün sığorta haqlarını ödəmək öhdəliyi daşıyır.

28**QEYRİ-MÜTƏNASİB TƏKRARSİĞORTA**

Sığorta hadisəsi baş verdikdə təkrarsığortalının şəxsi tutumundan artıq olan məbləğin təkrarsığortaçı tərəfindən ödənilməsinə nəzərdə tutan təkrarsığorta növü.

MİSAL:

"A" sığortaçı şəxslə sığorta müqaviləsi bağlayır və mənzili 300.000 manat məbləğində sığortalayır. Bundan sonra "A" sığortaçı qəbul etdiyi riskin 100.000 manatdan artıq olan hissəni "B" təkrarsığortaçıda təkrarsığorta etdirir. Sığorta hadisəsi nəticəsində mənzilə 250.000 manat həcmində zərər dəyir. Bu halda "A" sığortaçı şəxsə verdiyi 250.000 manat sığorta ödənişinin öz üzərində saxladığı riskdən artıq hissəsini (250.000-100.000=150.000 manat) "B" təkrarsığortaçıdan alır. Əgər əmlaka dəyən zərər sığortaçının şəxsi tutumundan (100.000 manatdan) azdırsa, məsələn, 85.000 manatdırsa, "B" təkrarsığortaçı ödəniş vermək üçün heç bir öhdəlik daşmır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD**Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 890.7:**

Qeyri-mütənasib təkrarsığorta müvafiq sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulmuş sığorta hadisəsinin baş verdiyi təqdirdə, təkrarsığortaçının təkrarsığortalının şəxsi tutumundan artıq olan məbləğdə sığorta ödənişi vermək öhdəliyinin müəyyən edildiyi təkrarsığorta növüdür.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ**Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh.55:**

Qeyri-mütənasib təkrarsığorta (*eng.-non-proportional reinsurance*) – təkrarsığortaçının təkrarsığortalının sığorta tələbinin xüsusi qaydada hesablanmış müəyyən məbləğini aşan hissəsini qəbul etdiyi təkrarsığorta müqaviləsinin növü.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

**İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf
Təşkilatının Sığorta Komitəsi Katibliyi:**
"İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə
Sığorta və Özəl Pensiya üzrə İcmal",
1-ci Kitab (1999), səh.5:

Qeyri-mütənasib təkrarsığorta sedentin məruz qaldığı zərərlərin razılaşdırılmış hissəsini aşan məbləğdə itkilərin bir hissəsinin və ya hamısının təkrarsığortaçı tərəfindən ödənilməsinin qəbul edildiyi razılaşmadır.

29

QISMƏN SİĞORTA

Əmlakın sığorta dəyərindən aşağı məbləğdə sığortalanması. Sığorta müqaviləsi sığorta məbləğinin sığorta dəyərindən aşağı olmasını nəzərdə tutursa, sığorta hadisəsi baş verdikdə sığortaçının ödədiyi sığorta ödənişinin məbləği də sığorta məbləğinin sığorta dəyərinə olan nisbətində müəyyən edilir.

MİSAL:

Şəxs dəyəri 90.000 manat olan mənzilini 45.000 məbləğində, yəni sığorta dəyərini 50%-i həcmində sığorta etdirir. Sığorta hadisəsi nəticəsində mənzilə 20.000 manat həcmində ziyan dəyir. Bu halda sığortaçı şəxsə (sığortalıya) 10.000 manat ($20.000 \times 50\% = 10.000$) məbləğində sığorta ödənişi verir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

**Azərbaycan Respublikasının Mülki
Məcəlləsi, maddə 896:**

Əmlakın sığortası üzrə müqavilədə müəyyən edilmiş sığorta məbləği sığorta dəyərindən az olduğu halda (qismən sığorta halında) sığortaçı zərərin əvəzini sığorta məbləğinin sığorta dəyərinə olan nisbətində ödəyir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

**Bolqarıstan Respublikasının Sığorta
Məcəlləsi – 2005-ci il, maddə 205:**

Razılaşdırılmış sığorta məbləğinin sığortalanmış əmlakın həqiqi və ya bərpa dəyərindən aşağı olması halında həmin əmlakın məhv olması və ya zədələnməsi halında sığorta ödənişi sığorta məbləği ilə həqiqi və ya bərpa dəyərini nisbətində uyğun olaraq müəyyən ediləcəkdir.

Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsi, II Hissə – 1996-cı il, maddə 949:

Əgər əmlakın, yaxud sahibkarlıq riskinin sığortası müqaviləsində sığorta məbləği sığorta dəyərindən aşağı müəyyən edilmişdirsə, sığortaçı sığorta hadisəsi baş verdiyi halda sığortalıya onun məruz qaldığı itkilərin (faydalanan şəxsə) sığorta məbləğinin sığorta dəyərinə nisbətində müvafiq hissəsini ödəməlidir. Müqavilə ilə sığorta ödənişinin sığorta dəyərindən yüksək olmayan daha yuxarı məbləği nəzərdə tutula bilər.

QRUP HALINDA SİĞORTA

Bir siğorta müqaviləsi ilə iki və ya daha çox siğorta predmetinin siğortalanması.

ƏLAVƏ İZAHAT:

Müəssisə bütün işçilərini tibbi siğorta etdirir. Siğortaçı ilə bağlanmış tibbi siğorta müqaviləsinin tərkib hissəsi kimi işçilərin siyahısı təqdim edilir və bu siyahı bəzi əmək müqavilələrinə xitam verilməsi və ya müəssisəyə yeni işçilərin gəlməsi ilə əlaqədar olaraq mütəmadi qaydada yenilənir. Vahid müqavilə ilə bir-neçə və ya daha çox şəxsin sağlamlığının bu cür siğortası qrup halında siğortaya aiddir. Yaxud bir şirkət malik olduğu və ya icarəyə götürdüyü bütün avtomobilləri eyni şərtlərlə siğorta etdirir. Siğortaçı bir siğorta müqaviləsi əsasında həmin müqaviləyə əlavə edilən və müvafiq hallarda yenilənən siyahıda göstərilmiş avtomobillərə görə siğorta təminatı verir, bu da qrup halında siğortadır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNİN İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi,

maddə 894.1: Qrup halında siğorta zamanı bir siğorta müqaviləsi ilə bir neçə siğorta predmeti siğortalanır.

maddə 894.2: Qrup halında siğorta həm şəxsi, həm də əmlak siğortası üzrə aparıla bilər.

maddə 894.3: Şəxsi siğortaya aid olan qrup halında siğorta zamanı siğortalı siğorta olunanın kimliyi göstərilən siğorta müqaviləsində siğorta olunan şəxslərin hər birini siğorta müqaviləsinin onlara aid olan bütün şərtləri ilə tanıy etməlidir. Bu halda siğorta olunanların siğorta müqaviləsi ilə müvafiq şəkildə tanıy edilməsini təsdiq edən sənəd (siyahı və s.) siğorta şəhadətnaməsinin ayrılmaz tərkib hissəsidir. Qrup halında siğorta zamanı şəxsi siğorta müqaviləsində siğorta olunanın kimliyi göstəriləndə və ya əmlak siğortası müqaviləsində siğortalanan əmlak fərdi şəkildə qeyd olunduqda, tərəflər arasında razılaşmaya əsasən müvafiq olaraq siğorta olunan şəxslərin hər birinə, yaxud hər bir siğortalanan əmlakla görə siğorta şəhadətnaməsi verilir.

maddə 894.4: Qrup halında siğorta zamanı siğorta olunanın kimliyi göstərilməyən şəxsi siğorta müqaviləsində və ya siğortalanan əmlak fərdi şəkildə qeyd olunmayan əmlak siğortası müqaviləsində siğorta olunan şəxslərin və ya əmlak siğortası müqaviləsində siğortalanan əmlakın dairəsi o dərəcədə konkretləşdirilməlidir ki, siğorta hadisəsini, onun nəticələrini və siğorta predmeti üzrə verilməli olan siğorta ödənişinin miqdarını müvafiq olaraq hər bir siğorta olunan və ya siğortalanan əmlakla münasibətdə fərdiləşdirmək mümkün olsun.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Siğorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Siğorta Terminləri lüğəti» (2005), səh. 32:

Qrup siğortası (*eng-group insurance*) – bir çox işçinin və ya onların himayəsində olanların işəgötürənlə bağlanmış vahid siğorta müqaviləsi əsasında, hər bir siğorta olunan fərdi şəhadətnamələrin verilməsi ilə siğortalınması.

Fransa Respublikasının Siğorta Məcəlləsi – 2003-cü il, maddə L140-1

Bir qrup şəxsləri (siğortaya) cəlb etmək məqsədilə hüquqi şəxs və ya şirkət direktoru ilə bağlanan, insan həyatının müddətindən asılı olan riskləri, şəxsin fiziki sağlamlığına, analığa dair riskləri, hüquq qabiliyyəti, əmək qabiliyyəti və ya işsizliklə bağlı olan riskləri əhatə etmək üçün özündə müəyyən etdiyi meyarlara əsaslanan müqavilə qrup müqaviləsidir.

Bolqarıstan Respublikasının Siğorta Məcəlləsi – 2005-ci il, maddə 231:

- (1) Həyat və ya Qəza siğortası (fiziki şəxslərin həyatı və sağlamlığı ilə əlaqəli risklərə təminat verən siğortalılar) müqaviləsi üzrə sayı müəyyən edilmiş və ya müəyyən edilə bilər iki və ya daha çox şəxs siğortalana bilər...
- (2) Həyatı, sağlamlığı və ya əmək qabiliyyəti siğortanın predmeti olan siğorta olunanlar işçi olduqda, qrup siğortası işəgötürən tərəfindən bağlana bilər.

LİSENZIYA

Qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hallarda sığorta sektorunda peşəkar fəaliyyətin həyata keçirilməsinə rəsmi icazə verən səlahiyyətli dövlət orqanı tərəfindən verilən sənəd.

ƏLAVƏ İZAHAT:

Şəxs sığorta agenti kimi fəaliyyət göstərmək niyyətindədir. Bunun üçün o, sığorta nəzarəti orqanına müvafiq sənədlərini təqdim etməklə yazılı müraciət etməli, daha sonra isə lazım olan bilik və tələblərə cavab verməsini nümayiş etdirmək üçün imtahanndan uğurla keçməlidir. Bundan sonra həmin şəxsə sığorta nəzarəti orqanı tərəfindən sığorta agenti kimi fəaliyyət göstərmək üçün icazə verən xüsusi sənəd təqdim edilir. Həmin sənəd lisenziya adlanır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu,

maddə 1.1.26: lisenziya – sığortaçıya sığorta fəaliyyətini, təkrarsığortaçıya təkrarsığorta fəaliyyətini, sığorta brokerinə sığorta brokeri fəaliyyətini, sığorta agentinə sığorta agenti fəaliyyətini həyata keçirməyə icazə verən rəsmi sənəd.

maddə 7.1. Azərbaycan Respublikasının ərazisində sığorta və təkrarsığorta fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün bu Qanunda nəzərdə tutulmuş qaydada müvafiq lisenziya alınmalıdır.

maddə 7.3. Azərbaycan Respublikasının ərazisində təkrarsığorta fəaliyyətinin müstəsna fəaliyyət növü kimi həyata keçirilməsi üçün bu Qanunda nəzərdə tutulmuş qaydada lisenziya alınmalıdır.

10.1: Sığorta fəaliyyəti sığortaçı tərəfindən sığorta risklərinin qəbul edilməsi, yerləşdirilməsi və ya bölüşdürülməsi üzrə sığorta müqavilələrinin bağlanması və yerinə yetirilməsi ilə əlaqədar olan, sığorta fəaliyyətinə verilmiş lisenziya əsasında həyata keçirilən fəaliyyət növüdür.

10.2: Təkrarsığorta fəaliyyəti sığortaçı tərəfindən digər sığortaçılardan sığorta risklərinin qəbul edilməsi və ya həmin risklərin bölüşdürülməsi üzrə təkrarsığorta müqavilələrinin bağlanması və yerinə yetirilməsi ilə əlaqədar olan, sığorta fəaliyyətinə və ya təkrarsığorta fəaliyyətinə verilmiş lisenziya əsasında həyata keçirilən fəaliyyət növüdür.

maddə 83.1. Azərbaycan Respublikasında sığorta agenti və ya sığorta brokeri fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün sığorta nəzarəti orqanından müvafiq lisenziya alınmalıdır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının 2003-cü il 31 iyul tarixli "Korporativ Sığorta Şirkətlərinə nəzarət haqqında" Qanunu, maddə 2:

Səudiyyə Ərəbistanı Krallığında Nazirlər Şurasının qərarı və Ticarət və Sənaye Nazirliyinin tövsiyəsi əsasında qəbul edilən Kral Fərmanı ilə verilən lisenziya (*eng.-license*) almadan sığorta və ya təkrarsığorta şirkəti təşkil oluna bilməz.

Avropa İttifaqının 1973-cü il 24 iyul tarixli 73/239/EEC nömrəli Qeyri-həyat sığortası üzrə Birinci Direktivi, maddə 6:

Avropa İttifaqının hər bir iştirakçı dövləti öz ərazisində birbaşa sığorta fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üçün rəsmi şəkildə lisenziya əldə edilməsini məcburi şərt kimi nəzərdə tutmalıdır.

Rusiya Federasiyasının 1992-ci il 27 noyabr tarixli "Rusiya Federasiyasında sığorta işinin təşkili haqqında" Qanunu, maddə 32.4:

Sığorta, təkrarsığorta, qarşılıqlı sığorta, broker fəaliyyətinin həyata keçirilməsinə lisenziya (*рус.- лицензия*) sığorta işinin subyektinə verilir. Sığorta sahəsində fəaliyyət göstərmək hüququna yalnız lisenziya almış sığorta işinin subyekti malikdir.

Malayziya Federasiyasının Sığorta Aktı – 1996-cı il, II hissə, 9-cu maddə:

Həç kəs bu Akt əsasında lisenziya almadan sığorta fəaliyyəti, sığorta brokeri fəaliyyəti, tənzimləmə fəaliyyəti və ya maliyyə məsləhətçisi fəaliyyəti ilə məşğul ola bilməz.

32 MƏCMU KAPİTAL

Sığortaçının aktivlərinin müxtəlifliyi, etibarlılığı, likvidliyi və digər keyfiyyət meyarları nəzərə alınmaqla hesablanan dəyəri.

ƏLAVƏ İZAHAT:

"A" sığortaçının öz vəsaitinə daxildir: dövlət qiymətli kağızları – 500.000 manat dəyərində, bank hesablarındakı pul vəsaitləri – 1.300.000 manat, daşınmaz əmlak-1.500.000 manat dəyərində, qeyri-dövlət qiymətli kağızları – 200.000 manat; cəmi 3.500.000 manat. Lakin bu məbləğ "A" sığortaçının ödəmə qabiliyyətini tam şəkildə əks etdirmir. Belə ki, zəlzələ, daşqın və s. hallarda kütləvi şəkildə baş verən sığorta hadisələrinin tənzimlənməsi zamanı sığortaçı sığorta ödənişlərini tam və vaxtında vermək üçün öz aktivlərindən istifadə etmək məcburiyyətində qaldıqda, məsələn, böyük ehtimalla daşınmaz əmlakını tez bir zamanda 1.500.000 manat dəyərində sata bilməyəcək. Buna görə də qeyd olunan aktivlərin etibarlı və likvid (hər hansı aktivin lazım olan anda tez bir zamanda bazar qiymətinə yaxın qiymətə satılması imkanı) dəyərinin hesablanması üçün qanunvericilikdə onlara müvafiq azaldıcı əmsallar tətbiq edilir. Məsələn, sığortaçıya 1.500.000 manata başa gələn və mühasibat balansında da həmin dəyerdə göstərilən daşınmaz əmlak onun ödəmə qabiliyyətinin göstəricilərindən biri olan məcmu kapitalının hesablanması zamanı daha az – məsələn 1.200.000 manat dəyərində nəzərə alınır. Bu da öz növbəsində məcmu kapitalının aktivlərin balans dəyərinə aşağı məbləğdə olmasına səbəb olur. Bundan başqa, tələb olunur ki, sığortaçı bir bankda öz vəsaitinin 30%-dən artıq hissəsini saxlamasın. Əgər "A" sığortaçının "C" bankdakı pul vəsaitlərinin həcmi 1.100.000 manatdırsa, sığortaçının məcmu kapitalı hesablanarkən 50.000 manat $(3.500.000 \times 30\% = 1.050.000; 1.100.000 - 1.050.000 = 50.000 \text{ manat})$ vəsait nəzərə alınmır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu,

maddə 1.1.29: məcmu kapital – sığortaçının maliyyə sabitliyinin və ödəmə qabiliyyətinin təmin edilməsi üçün lazım olan vəsaitin mövcud məbləği.

maddə 79.4: Sığortaçının məcmu kapitalı onun aktivlərinin diversifikasiya səviyyəsinə, etibarlılığına, investisiyaya yönəldilməsinə, rentabelliyyə, likvidliyinə, tərkibinə və digər keyfiyyət meyarlarına dair tələblər nəzərə alınmaqla bu Qanunun 62.2-ci maddəsində (Sığorta nəzarəti orqanı sığortaçıların investisiya əməliyyatları ilə bağlı qaydalar müəyyənləşdirir) nəzərdə tutulmuş qaydalar əsasında müəyyən edilir.

Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin 2008-ci il 14 noyabr tarixli "Sığortaçıların investisiya əməliyyatları ilə bağlı Qaydalar"ı, bənd 6:

Məcmu kapital bu kapitalın hesablanması üçün qəbul olunan aktivlərin balans dəyərlərinə bu Qaydaların 4.2-ci bəndində göstərilən

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh. 55 (səh. 9):

Tənzimləmə kapitalı (*eng.-regulatory capital*) – bax: mövcud ödəmə qabiliyyəti – daxili qanunvericiliyə (həmçinin ümumi mühasibat qaydalarına və ya xüsusi nəzarət qaydalarına) uyğun olaraq, habelə daxili qanunvericilik və ya nəzarət qaydaları ilə tələb olunan ödəmə qabiliyyətinin məbləği nəzərə alınmaqla hesablanan aktivlərin öhdəliklərdən azad olan hissəsi.

Tutaq ki,

A – balans üzrə aktivlərin məcmu məbləği,

Ad – prudensial səbəblərə görə çıxılmalı olan məbləğ (daşınmaz əmlak, bazar dəyərinin faiz nisbəti və s.),

TP – daxili qanunvericiliyə (həmçinin ümumi mühasibat qaydalarına və nəzarət qaydalarına) görə hesablanan texniki ehtiyatların məcmu məbləği,

TPd – tələb olunan ödəmə qabiliyyəti səviyyəsini təmin etmək üçün TP-yə daxil olan və balans üzrə müvafiq kapital elementini təmsil edən məbləğ,

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD**

əmsallar (dövlət qiymətli kağızları – 100%; bank hesablarındakı pul vəsaitləri – 100%; daşınmaz əmlakın qalığı dəyəri – 80%; qeyri-dövlət qiymətli kağızları – 80%; digər hüquqi şəxslərin nizamnamə kapitalına qoyulmuş vəsaitlər – 80%; öz işçilərinə borc verilmiş pul vəsaitləri – 80%.) tətbiq edildikdən sonra alınan məbləğlərin bu Qaydaların 5.1-ci bəndində göstərilən diversifikasiya normativlərini (dövlət qiymətli kağızları – 100%-dək; bank hesablarındakı pul vəsaitləri – bir bankda 30%-dən artıq olmamaq şərti ilə, 80%-dək; daşınmaz əmlak – bir daşınmaz əmlaka 10%-dən artıq olmamaq şərti ilə, 20%-dək; qeyri-dövlət qiymətli kağızları – 15%-dək; bir hüquqi şəxsin nizamnamə kapitalında payı 5%-dən və “Sığorta fəaliyyəti haqqında”) Qanunun 66.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş hallardan başqa, müvafiq hüquqi şəxsin nizamnamə kapitalının 45%-dən artıq olmamaq şərti ilə, digər hüquqi şəxslərin nizamnamə kapitalına qoyulmuş vəsaitlər – 10%-dək; bir işçiyə verilən borcun ümumi məbləği 1%-dən artıq olmamaq şərti ilə öz işçilərinə borc verilmiş pul vəsaitləri – 10%-dək.) aşmayan hissələrinin cəminə bərabərdir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

- OL – sığorta müqaviləsi üzrə öhdəliklərə birbaşa aid olmayan digər öhdəliklərin (ehtiyatların) məcmu məbləği,
 OLd – tələb olunan ödəmə qabiliyyəti səviyyəsini təmin etmək üçün OL-ə daxil olan və balans üzrə müvafiq kapital elementini təmsil edən məbləğ (məsələn, subordinasiyalı borclar),
 F – sərbəst vəsaitin (TP və OL-ə daxil olmayan balans maddələri) məcmu məbləği,
 Fd – F-ə daxil olan çıxılmalı olan məbləğ (məsələn, nizamnamə kapitalının ödənilməmiş hissəsi),
 I – tələb olunan ödəmə qabiliyyəti səviyyəsini təmin etmək üçün balans üzrə açıq ifadə olunmayan müvafiq kapital elementləridir (məsələn, gizli ehtiyatlar, daxili qanunvericiliyə əsasən qiymətləndirilmiş gələcək mənfəət).

Bu halda mövcud ödəmə qabiliyyəti (tənzimləmə kapital) – AS aşağıdakı düsturla (“ödəmə qabiliyyəti düsturu”) hesablanacaq:

$$AS = [A - Ad] - [(TP - TPd) + (OL - OLd)] - Fd + I$$

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının “Tənzimləmə kapitalı tələblərinin strukturu üzrə Standart (2008), bənd. 2:

Tənzimləmə kapitalı o səviyyədə təmin edilməlidir ki, sığortaçıdan saxlaması üçün tələb olunan kapitalın məbləği ən pis halda ödəniş zərurəti yaranarkən onun sığortalılar qarşısındakı öhdəliklərinə cavab versin.

33**MƏLUMATLARIN AÇIQLANMASI**

Sığorta müqaviləsinin bağlanması zamanı və müqavilənin qüvvədə olduğu müddət ərzində müqavilə predmeti ilə əlaqədar olan risklər, həmçinin belə risklərin artması barədə sığortaçını vaxtında və təfərrüatlı şəkildə məlumatlandırmaq vəzifəsi.

ƏLAVƏ İZAHAT:

Sağlamlığını tibbi sığorta etdirən şəxs səhhəti ilə bağlı əhəmiyyətli hesab olunan bütün halları açıqlamalıdır, yəni keçirdiyi əhəmiyyətli xəstəliklər, baş verməmiş, lakin ehtimal olunan (yaxın qohumlarda baş vermiş) irsi xəstəliklər barədə sığortaçını məlumatlandırmalıdır. Belə vacib halların gizlədilməsi halında sığorta ödənişinin verilməsindən imtina oluna bilər.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD**Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi,**

maddə 911.2: Sığorta müqaviləsi bağlanarkən sığortalı özünə məlum olan və sığortaçının müqavilədən imtina etmək, yaxud onu məzmunu dəyişdirilmiş şəkildə bağlamaq qərarına təsir göstərə bilən bütün hallar barədə sığortaçıya məlumat verməlidir.

maddə 911.3: Eyni sığorta marağı ilə bağlı bir neçə sığortaçı ilə sığorta müqaviləsi bağlayan sığortalı bu barədə sığortaçılardan hər birinə məlumat verməlidir.

maddə 912: Sığortalı sığorta müqaviləsi bağlandıqdan sonra meydana çıxan və sığortaçının müqavilədən imtina etmək, yaxud onu məzmunu dəyişdirilmiş şəkildə bağlamaq qərarına təsir göstərə bilən sığorta riskinin artması ilə bağlı bütün hallar barədə sığortaçıya məlumat verməlidir.

maddə 923.1: Sığorta hadisəsinin baş verməsi barədə sığortalı və ya sığorta olunan şəxs, yaxud faydalanan şəxs hadisədən xəbər tutduqdan dərhal sonra və ya mümkün olan ən qısa müddət ərzində sığortaçıya və ya onun nümayəndəsinə, eyni zamanda qanunvericiliyə uyğun olaraq həmin hadisə barədə məlumatlandırılmalı olan səlahiyyətli dövlət orqanlarına hər hansı vasitə ilə xəbər verməlidir.

maddə 923.4: Bu Məcəllənin 923.1-ci maddəsində üzərinə məlumatlandırma vəzifəsi qoyulan şəxslərdən (sığortalı və ya sığorta olunan şəxs, yaxud faydalanan şəxs) başqa digər şəxslər, o cümlədən səlahiyyətli dövlət orqanları və müvafiq hallarda zərərçəkən tərəfindən də sığorta hadisəsinin baş verməsi haqqında hər hansı vasitə ilə sığortaçıya xəbər verilməsi sığorta hadisəsi barədə məlumatlandırılma hesab edilir.

maddə 935.1.1: bu Məcəllənin 923.1-ci maddəsinin tələblərinə əməl edilməməsi (sığorta hadisəsinin baş verməsi barədə vaxtında məlumat verilməməsi) nəticəsində sığortaçının hadisənin səbəblərini və (və ya) dəyən zərərin həcmi müəyyənləşdirmək imkanından tam və ya qismən məhrum olması ilə əlaqədar olaraq onun mənafehləri əhəmiyyətli dərəcədə pozulduqda (sığortaçı sığorta ödənişinin verilməsindən imtina edir.)

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Böyük Britaniyanın Dəniz risklərinin sığortası haqqında 1906-cı il Aktı:

maddə 18: (Məlumatların açıqlanması vəzifəsi (*eng.-duty of disclosure*)): (1) Bu maddənin müddəalarına uyğun olaraq, sığortalı ona məlumat olan bütün əhəmiyyətli halları sığorta müqaviləsinin bağlanmasından əvvəl sığortaçıya açıqlamalıdır və hesab edilir ki, sığortaçı adi iş şəraitində bilməli olduğu bütün halları bilir. Sığortalı bu cür açıqlamanı həyata keçirmədikdə, sığortalı müqavilədən imtina edə bilər. (2) Sığortaçının sığorta haqqını müəyyən etməsi və ya riski qəbul edib-etməməsi qərarına təsir göstərə bilən bütün hallar əhəmiyyətli hesab edilir.

Almaniya Federativ Respublikasının Sığorta müqaviləsi Aktı – 2008-ci il,

maddə 19: (1) Sığortalı sığortaçını (onun) müqaviləni razılaşdırılmış məzmununda bağlamaq qərarına təsir edə bilən özünə məlum olan və sığortaçının yazılı şəkildə tələb etdiyi risk amilləri barədə müqavilə şərtlərinin qəbul edilməsindən əvvəl məlumatlandırılmalıdır. Müqavilə şərtlərinin qəbul edilməsindən sonra da birinci cümlədə nəzərdə tutulan qaydada sığortaçının verdiyi suallar üzrə də sığortalı məlumatlandırma vəzifəsi daşıyır. (2) Sığortalı (1) altmaddəsi üzrə məlumatlandırma vəzifəsini yerinə yetirmədikdə, sığortaçı müqavilədən imtina edə bilər.

maddə 30: Sığortalı sığorta hadisəsinin baş verməsi ona məlum olduqda əsassız ləngiməyə yol vermədən bu barədə sığortaçıya xəbər verməlidir. Əgər üçüncü şəxs də sığortadan faydalanma hüququna malikdirsə, o da sığortaçını məlumatlandırmaq vəzifəsi daşıyır.

maddə 56: 19(2)-ci maddənin tələbinə baxmayaraq, məlumatlandırma vəzifəsinin yerinə yetirilməməsinə görə sığortaçıya (sığorta müqaviləsinə) ləğv etmə səlahiyyəti verilmir; sığortaçı şərait barədə məlumatlandırılmamasını və ya yanlış məlumatlandırılmasını bildikdən bir ay müddətində müqaviləyə vaxtından əvvəl xitam verə bilər.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNİ İSTİNAD**

maddə 935.1.6: bu Məcəllənin 935.2-ci maddəsi nəzərə alınmaqla (yəni, ödənişdən imtınanın bu əsası məlumatların yanlışlığının sığorta müqaviləsi bağlanarkən sığortacıya məlum olması və ya sığortalının yanlış məlumatların verilməsində təqsirli olmaması hallarına şamil edilmir), sığorta predmeti, həmçinin sığorta olunan şəxs və (və ya) sığorta hadisəsi barəsində sığortalının sığortacıya qəsdən yanlış məlumat verməsi nəticəsində sığortanın sığorta riskini qiymətləndirmək, həmçinin sığorta hadisəsinin səbəblərini və (və ya) dəyən zərərin həcmi müəyyənləşdirmək imkanından tam və ya qismən məhrum olması (halında sığortacı sığorta ödənişinin verilməsindən imtina edir.)

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ**Avstraliya Federasiyasının 1984-cü il
"Sığorta müqavilələri" Aktı, maddə 21:**

- (1) Bu Qanuna uyğun olaraq, sığortalı müvafiq sığorta müqaviləsi qüvvəyə minməzdən əvvəl özünə məlum olan məsələlər barədə hər bir məlumatı aşağıdakılar nəzərə alınmaqla sığortacıya açıqlamaladır:
 - (a) Sığortalının sığortacı tərəfindən riski qəbul edib-etməmək, qəbul edildiyi halda isə hansı şərtlərlə qəbul etmək qərarı üçün (açıqlanmasını) uyğun bildiyi məsələlər açıqlanmalıdır;
 - (b) Müəyyən şəraitdə ağlabatan şəkildə hərəkət edən bir şəxsin məsələnin (açıqlanma üçün) uyğun olduğunu bilməsi əsasdır.
- (2) Məlumatların açıqlanması vəzifəsi aşağıdakıların açıqlanmasını nəzərdə tutmur:
 - (a) riski azaldan məqamlar;
 - (b) hamı tərəfindən bilinən məsələlər;
 - (c) sığortanın bildiyi və ya onun adı biznes şəraitində bilməli olduğu faktlar;
 - (d) sığortanın açıqlanması hüququndan imtina etdiyi məsələlər.

34**MƏSULİYYƏT SİĞORTASI**

Sığorta olunanın hərəkət və ya hərəkətsizliyi nəticəsində digər şəxslərin sağlamlığına və ya əmlakına dəyən zərəre görə qanunla mülki məsuliyyət daşdığı hallarda, zərərçəkənin qanuni şəkildə tələb etdiyi zərərin əvəzinin sığortacı tərəfindən ödənilməsinə nəzərdə tutan sığorta.

MİSAL:

Şəxs avtomobili ilə bağlı mülki məsuliyyətini 5.000 manat məbləğində sığorta etdirir. Sığorta müddəti ərzində o, həmin avtomobillə yol-nəqliyyat hadisəsinə uğrayaraq, yol kənarındakı mağazalardan birinin divarına dəyir və mağazaya 7.000 manat məbləğində zərər vurur. Hadisə yerində olan yol polisi əməkdaşı da tərtib etdiyi müvafiq sənədlərdə hadisənin baş verməsində avtomobil sürücüsünün təqsirli olduğunu təsdiq edir. Bu halda mağaza sahibi şəxsə qarşı ona vurulmuş zərərin əvəzinin ödənilməsi tələbini irəli sürür. Sığortacı mağaza sahibinə dəymiş zərərin 5.000 manat hissəsini ödəyir. Əgər sığorta müqaviləsində sığorta məbləği 7.000 manat və ya daha çox nəzərdə tutulsa idi, şəxsin vurduğu zərər tam həcmdə sığortacı tərəfindən ödəniləcəkdə.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNİ İSTİNAD**

**«Sığorta fəaliyyəti haqqında»
Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il
25 dekabr tarixli Qanunu,**

14.3.3. Sığorta obyektinə görə əmlak sığortasına aid olan mülki məsuliyyətin sığortası üzrə aşağıdakı siniflər (qeyri-həyat sığortası (ümumi sığorta) üzrə sığorta siniflərinə aiddir):

14.3.3.1. sığortalının özü, yaxud onun etibar etdiyi şəxs sığortalanmış avtomobil nəqliyyatı vasitəsindən istifadə edərkən üçüncü şəxslərə vurduğu zərərin əvəzini ödəmək öhdəliyi ilə əlaqədar onun əmlak mənafevləri ilə bağlı zərərin əvəzinin tam və ya qismən ödənilməsi miqdarında sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan avtonəqliyyat vasitələri sahiblərinin mülki məsuliyyətinin sığortası;

14.3.3.2. sığortalıya məxsus dəmiryol nəqliyyatı vasitəsindən istifadə olunarkən üçüncü şəxslərə vurulan zərərin əvəzini ödəmək öhdəliyi ilə əlaqədar onun əmlak mənafevləri ilə bağlı zərərin əvəzinin tam və ya qismən ödənilməsi miqdarında sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan dəmiryol nəqliyyatı vasitələri sahiblərinin mülki məsuliyyətinin sığortası;

14.3.3.3. sığortalıya məxsus hava nəqliyyatı vasitəsindən istifadə olunarkən üçüncü şəxslərə vurulan zərərin əvəzini ödəmək öhdəliyi ilə əlaqədar onun əmlak mənafevləri ilə bağlı zərərin əvəzinin tam və ya qismən ödənilməsi miqdarında sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan hava nəqliyyatı vasitələri sahiblərinin mülki məsuliyyətinin sığortası;

14.3.3.4. sığortalıya məxsus su nəqliyyatı vasitəsindən istifadə olunarkən üçüncü şəxslərə vurulan zərərin əvəzini ödəmək öhdəliyi ilə əlaqədar onun əmlak mənafevləri ilə bağlı zərərin əvəzinin tam və ya qismən ödənilməsi miqdarında sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan su nəqliyyatı vasitələri sahiblərinin mülki məsuliyyətinin sığortası;

14.3.3.5. sığortalının yükdaşıyan qismində nəqliyyat vasitəsindən istifadə edərkən üçüncü şəxslərə vurduğu zərərin əvəzini ödəmək öhdəliyi ilə əlaqədar onun əmlak mənafevlərinə dəyən zərərin əvəzinin tam və ya qismən ödənilməsi miqdarında sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan yük daşıyanın mülki məsuliyyətinin sığortası;

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

**Latviya Respublikasının 1998-ci il
30 iyun tarixli "Sığorta müqaviləsi
haqqında" Qanunu, maddə 1 (12):**

Məsuliyyət sığortası (*eng.-liability insurance*) – şəxsin hərəkət və ya hərəkətsizliyi nəticəsində üçüncü şəxsə vurulan zərəərə görə mülki məsuliyyətini əhatə edən sığorta.

**Fransa Respublikasının Sığorta
Məcəlləsi – 2003-cü il,**

maddə L124-1: Məsuliyyət sığortasına münasibətdə sığortaçı o zaman öhdəlik daşıyır ki, (sığorta) müqavilə(sin)də nəzərdə tutulmuş xətanın nəticəsi olaraq, zərərçəkən üçüncü şəxs məhkəmədən kənar və ya məhkəmə qaydasında sığorta olunana qarşı tələb irəli sürsün.

maddə L124-4: ...Avtomobil sahibinin sığortaçısı (sığorta) müqavilə(sin)də nəzərdə tutulmuş həddə üçüncü şəxsə vurulmuş zərərin aradan qaldırılmasına... görə məsuliyyət daşıyır.

**"Barrons Educational Series" "Sığorta
terminləri lüğəti", beşinci nəşr, səh
278:**

Məsuliyyət sığortası – bədən xəsarəti və ya əmlaka dəyən zərəərə görə, həmçinin bəzən sığorta müqaviləsinin şamil edildiyi digər hallara görə qanunla ödəməli olduğu məbləğlərə verilən sığorta təminatı.

**Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri
Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri
lüğəti» (2005), səh. 17:**

Tam şəxsi məsuliyyət sığortası – sığorta olunanın başqa şəxsə vurduğu zərəər görə pul ödəməli olduğu hallarda bunun əvəzinin ödənilməsini nəzərdə tutan sığorta. Bu sığorta avtomobil məsuliyyət sığortasını istisna edir, sığorta olunanın biznes fəaliyyəti istisna olmaqla bütün şəxsi fəaliyyətini əhatə edir.

**Rusiya Federasiyasının Mülki
Məcəlləsi, II Hissə – 1996-cı il,**

maddə 931 (1): Digər şəxslərin həyatına, sağlamlığına və ya əmlakına vurulan zərəər nəticəsində yaranan öhdəliklər üzrə məsuliyyət riskinin sığortası müqaviləsinə görə sığortalının özünün, habelə belə məsuliyyətin aid edilib diydi digər şəxsin məsuliyyət riski sığortalana bilər.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNİ İSTİDAN**

14.3.3.6. sığortalı müqavilə şərtlərini pozmağa görə mülki məsuliyyətini sığorta etdirdiyi hallarda müvafiq sığorta hadisəsinin baş verməsi ilə əlaqədar sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan mülki-hüquqi müqavilə üzrə mülki məsuliyyətin sığortası;

14.3.3.7. lazımı ixtisas keyfiyyətlərinə malik olan müxtəlif peşə sahiblərinin peşəkar fəaliyyətləri zamanı etdiyi səhv və ya yol verdiyi ehtiyatsızlıq, yaxud diqqətsizlik üzündən xidmət göstərdiyi üçüncü şəxslərə dəyən zərər üzrə öhdəlikləri ilə əlaqədar sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan peşə məsuliyyətinin sığortası;

14.3.3.8. işçinin əmək funksiyalarını yerinə yetirərkən sağlamlığına dəyən xəsarət, yaranan xəstəliyi, yaxud ölümü nəticəsində onun əmlak mənafehləri ilə bağlı olan xərclərin əvəzinin işçiyə və ya ailəsinə ödənilməsi ilə əlaqədar işgötürənin öhdəlikləri üzrə sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan işgötürənin məsuliyyət sığortası;

14.3.3.9. bu Qanunun 14.3.3.1-14.3.3.8-ci maddələrində göstərilməyən, sığorta obyektinə görə əmlak sığortasına aid olan ümumi mülki məsuliyyətin sığortası.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

maddə 932 (2): Müqavilə öhdəliklərinin pozulmasına görə məsuliyyət riskinin sığortası müqaviləsində yalnız sığortalının öz məsuliyyət riski sığortalana bilər.

35**MİKROSİĞORTA**

Ümumqəbuledilmiş sığorta təcrübəsinə uyğun olaraq əhalinin az gəlirli təbəqəsi üçün sığortalana bilən risklər üzrə təklif olunan, cüzi sığorta haqqı müqabilində adi sığortaya nisbətən daha az məbləğdə sığorta təminatını nəzərdə tutan və lisenziyalaşdırılmış şəxslər tərəfindən həyata keçirilən sığorta mexanizmi.

ƏLAVƏ İZAHAT:

Azərbaycanın sığorta bazarında hələ ki, tətbiq edilməyən mikrosığorta beynəlxalq təcrübədə ilk olaraq, əsasən yoxsul əhalinin daha çox olduğu ölkələrdə – Hindistanda, Braziliyada, Filippində, bəzi Afrika ölkələrində geniş yayılmışdır. Mikrosığorta xidmətlərinin təqdim olunması zamanı sığortaçılar daha az sığorta haqları aldıklarına görə daha az əldə etmə xərcləri sərf etmək üçün adi sığorta əməliyyatlarına xas olmayan üsullardan istifadə edirlər. Məsələn, şəxs mobil telefonla SMS göndərməklə 1.000 dollar məbləğində həyat sığortası təminatı əldə edir. Yaxud kəndli gübrə aldığı zaman 20 dollarlıq gübrənin qiymətinin üzərində əlavə 1-2 dollar ödəməklə, becərmək istədiyi məhsulu 500-600 dollar məbləğində sığorta etdirmiş olur. Sığortaçılar eyni qayda ilə poçt şöbələri, biletdə satıcıları vasitəsilə mikrosığorta xidmətlərini təqdim edirlər. Mikrosığorta müqavilələri üzrə hadisələr baş verdikdə də sığorta şirkətləri ciddi araşdırmalar aparmır, çünki araşdırmaya sərf olunacaq əmək və vaxtın dəyəri onsuz da çox olmayan sığorta ödənişi həcminə yaxın olur.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində "mikrosığorta" anlayışı və mikrosığorta mexanizminə dair müddəa nəzərdə tutulmamışdır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının "Mikrosığortanın tənzimlənməsi və ona nəzarət üzrə Tədqiqat İş (2007), bənd 3.1.1. 10):

Mikrosığorta (*eng- microinsurance*) – əhalinin az gəlirli təbəqəsi üçün müxtəlif hüquqi şəxslər tərəfindən, lakin ümumqəbuledilmiş sığorta təcrübəsinə uyğun olaraq təklif olunan sığortadır.

36

MÜQAVİLƏ İLİ

Bir il və ya daha çox müddətə bağlanmış sığorta müqaviləsinin qüvvəyə mindiyi tarixdən etibarən keçən hər 12 ay ərzindəki müddət.

MİSAL:

Şəxs sığortaçı ilə 15 iyun 2011-ci il tarixdə 12 ay müddətinə sığorta müqaviləsi imzalayıb. Bu halda 15 iyun 2011-ci il tarixdən 15 iyun 2012-ci il tarixə qədər olan müddət müqavilə ili hesab olunur.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«İstehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari sığorta haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2010-cu il 11 may tarixli Qanunu, maddə 2.0.8:

müqavilə ili – icbari sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu birinci il və həmin müqavilənin qüvvədə olduğu bütün dövr ərzində tamam olan hər növbəti il.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Fransa Respublikasının Sığorta Məcəlləsi – 2003-cü il, maddə L123-3:

...sığortaçı sığorta müqaviləsinə xitam verilməsi ilə bağlı müştəriyə xəbərdarlıq etdikdə, sığorta müqaviləsi yalnız cari sığorta ilinin başa çatması ilə xitam verilmiş hesab edilir.

37

MÜQAVİLƏLƏRİN (portfelin) ÖTÜRÜLMƏSİ

Sığortaçının (təkrarsığortaçının) könüllü olaraq və ya sığorta nəzarəti orqanının göstərişi ilə müəyyən sığorta növü və ya növləri üzrə bağladığı müqavilələrin, yaxud bütün sığorta portfelinin müqavilələrin başa çatmamış müddətinə mütənasib olan sığorta ehtiyatlarını təmin edən vəsaitlərlə birlikdə digər sığortaçıya və ya təkrarsığortaçıya ötürməsi.

MİSAL:

Sığorta nəzarəti orqanı "A" sığortaçıya verdiyi lisenziyasını ləğv edir və bununla bağlı "A" sığortaçı bağlamış olduğu və lisenziyanın ləğv edildiyi tarixdən sonra da qüvvədə olan müqavilələri (müqavilələrin portfelini) qarşılıqlı razılıq əsasında "B" sığortaçıya ötürür. Bu zaman hər hansı sığortalı onunla bağlanmış sığorta müqaviləsinin "B" sığortaçıya ötürülməsinə etiraz etdikdə, həmin müqaviləyə xitam verilməklə müqavilənin başa çatmamış müddəti üzrə sığorta haqqı müvafiq qaydada ona qaytarıla bilər. Portfelin "B" sığortaçıya ötürülməsi zamanı sığorta müqavilələrinin siyahısı və onlara aid sənədlərlə yanaşı, müqavilələrin qalan müddəti üzrə sığorta haqları da ona verilir. Bu halda ötürülən sığorta müqavilələri üzrə sığorta hadisəsi baş verəndə sığorta ödənişlərini həyata keçirmək öhdəliyi "B" sığortaçıya aiddir. Sığorta müqavilələri üzrə hüquq və vəzifələrin bir sığortaçıdan digərinə bu cür ötürülməsi müqavilələrin (portfelin) ötürülməsi adlanır.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNİ İSTİNAD**

**«Sığorta fəaliyyəti haqqında»
Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il
25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 72:**

72.1. Sığorta nəzarəti orqanının yazılı razılığı olduqda sığortaçı bağladığı sığorta və ya təkrarsığorta müqavilələrini tam və ya qismən digər sığortaçıya ötürə bilər.

72.2. Sığortaçının sığorta və ya təkrarsığorta müqavilələrinin digər sığortaçıya ötürmək barədə qərar qəbul etməsi üçün sığortalıların və ya təkrarsığortalıların razılığı tələb olunmur.

72.3. Sığorta və ya təkrarsığorta müqavilələrinin portfelinin digər sığortaçıya ötürülməsi barədə qərar qəbul etmiş sığortaçı müvafiq razılığın alınması üçün sığorta nəzarəti orqanına müraciət etməlidir. Sığorta nəzarəti orqanı göstərilən müraciət barədə elanı Azərbaycan Respublikasında nəşr olunan iki dövlət qəzetində aralarında 30 gün müddət olmaq və elanın dəyəri müqavilələri ötürən sığortaçı tərəfindən ödənilmək şərti ilə iki dəfə dərc etdirir.

72.4. Bu Qanunun 72.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş birinci elanda sığorta və ya təkrarsığorta müqavilələrini digər sığortaçıya ötürən sığortaçının sığortalılarının və ya təkrarsığortalılarının, habelə digər maraqlı şəxslərin 30 gün müddətində özlərinə aid olan müqavilələrin ötürülməsinə etiraz etmək imkanları, həmçinin bu cür etirazın sığorta nəzarəti orqanına bildirilməsi qaydası göstəriləlidir.

72.5. Bu Qanunun 72.4-cü maddəsində göstərilən müddətdə sığortalı və ya təkrarsığortalı özünə aid olan müqavilənin başqa sığortaçıya ötürülməsinə dair etirazını bildirdikdə sığorta nəzarəti orqanı həmin müqavilənin sığortalının və ya təkrarsığortalının özünün müəyyənləşdirdiyi sığortaçıya ötürülməsi barədə müqavilələri ötürən sığortaçıya yazılı göstəriş verir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

**Misir Ərəb Respublikasının "Sığorta
nəzarəti haqqında" Aktı – 1981-ci il,
maddə 60:**

Şirkət öz sığorta müqavilələrini M.Ə.R.-dəki əməliyyatlarının hamısı və ya bir hissəsi üzrə bütün hüquq və vəzifələri ilə birlikdə digər sığortaçıya ötürmək qərarına gəldikdə, icra qaydalarında nəzərdə tutulmuş qayda və şərtlərlə (Sığorta Nəzarəti) Orqan(ın) a müraciət etməlidir.

Müraciət icra qaydalarında nəzərdə tutulmuş müddəalara uyğun olaraq, "Əl vaka'ə əl-Misra" da və ən azı iki yerli gündəlik nəşrdə dərc olunmalıdır.

Bu müraciətə sığortalılara və digər maraqlı şəxslərə müraciətin dərc edildiyi tarixdən ən gec üç ay müddətində ötürülmə barədə qeydlərini (Sığorta Nəzarəti) Orqan(ın) a bildirmələri üçün çağırış daxil edilməlidir.

Şirkətin müqavilələrinin bütün öhdəlikləri ilə ötürülməsi, bu ötürmənin ...sığortalıların, faydalanan şəxslərin və kreditörün maraqlarına ziyan vurmamasının sübut edilməsi şərti ilə (Sığorta Nəzarəti) Orqan(ın) in Şurasının qərarı əsasında həyata keçirilir...

Bu zaman şirkətin M.Ə.R.-dəki fondları əmlakın və fond vəsaitlərinin ötürülməsi üzrə müddəalar nəzərə alınmaqla sığorta müqavilələrinin ötürüldüyü şirkətə ötürülməlidir. Ötürülən fondlar əmlakın və fond vəsaitlərinin ötürülməsi ilə əlaqədar qanunla müəyyən edilmiş notarial təsdiqləmələrə görə dövlət rüsumundan, qeydiyyat və saxlamaya görə ödəmələrdən azad edilir.

**Fransa Respublikasının Sığorta
Məcəlləsi – 2003-cü il, maddə L324-1:**

Fransanın sığorta şirkətləri və onların filialları, ... həmçinin (Avropa İttifaqının digər üzv dövlətlərində qeydiyyatdan keçmiş sığorta şirkətlərinin) Fransadakı filialları bu maddədə müəyyən edilmiş şərtlərlə Avropa İttifaqının hər hansı üzv dövlətinin ərazisində yerləşən riskləri və ya öhdəlikləri əhatə edən müqavilələrin portfelinin bir hissəsini və ya hamısını (həmin müqavilələr üzrə) hüquq və vəzifələrlə birlikdə bir və ya bir neçə Fransa sığorta şirkətinə və ya onların ... filiallarına, Avropa İttifaqının (digər) üzv dövlətində qeydiyyata alınmış bir və ya bir neçə sığorta şirkətinə və ya onların Avropa

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

İttifaqının ərazisində təsis edilmiş filiallarına və ya riskin, yaxud öhdəliyin qəbul edildiyi dövlətdə təsis edilmiş və səlahiyyətləndirilmiş bir və ya bir neçə sığorta şirkətinə ötürə bilər.

Rusiya Federasiyanın 1992-ci il 27 noyabr tarixli "Rusiya Federasiyasında sığorta işinin təşkili haqqında" Qanunu, maddə 25, bənd 5, səkkizinci abzas:

Sığorta portfelinin ötürülməsi ilə eyni zamanda ötürülən sığorta öhdəliklərinə müvafiq olan sığorta ehtiyatları həcmində aktivlərin də ötürülməsi həyata keçirilir.

38

MÜTƏNASİB TƏKRARSİĞORTA

Sığorta hadisəsi üzrə zərərlərin təkrarsığortalı və təkrarsığortaçı arasında bağlanmış təkrarsığorta müqaviləsində nəzərdə tutulmuş sığorta haqlarının mütənasibliyinə uyğun qaydada bölgüsünə əsaslanan təkrarsığortanın forması.

MİSAL:

Şəxs öz mənzilini 40.000 manat məbləğində 12 ay müddətinə A sığortaçıda sığorta etdirir və 200 manat sığorta haqqı ödəyir. A sığortaçı öz risklərinin 25 faizini B təkrarsığortaçıya ötürür. Bu halda ödənilmiş sığorta haqqının 50 manatı ($200 \times 25\% = 50$ manat) da təkrarsığorta haqqı kimi B təkrarsığortaçıya ödənilir. Sığorta hadisəsi nəticəsində mənzilə 20.000 manat həcmində zərər dəyərsə, A sığortaçı zərərin əvəzinin ödənilməsi üçün sığortalıya verdiyi məbləğin 25%-ni, yəni 5.000 manat hissəsini ($20.000 \times 25\% = 5000$ manat) B təkrarsığortaçıdan alır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 890.6:

Mütənasib təkrarsığorta müvafiq sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulmuş sığorta hadisəsinin baş verdiyi təqdirdə, təkrarsığortaçının təkrarsığorta müqaviləsi üzrə qəbul etdiyi sığorta riskinə mütənasib məbləğdə sığorta ödənişi vermək öhdəliyinin müəyyən edildiyi təkrarsığorta növüdür.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının Sığorta Komitəsi Katibliyi: "İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə Sığorta və Özal Pensiya üzrə İcmal", 1-ci Kitab (1999), səh.52:

Mütənasib təkrarsığorta (*eng.-proportional reinsurance*) riskin tərəflər arasında sığorta haqlarına və zərərlərə münasibətdə mütənasib bölgüsüdür.

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh.52:

mütənasib təkrarsığorta – riski ötürən sığortaçı ilə onu qəbul edən təkrarsığortaçı arasında ilkin sığorta haqqı, həmçinin sığorta riski üzrə ehtimal edilən zərərin razılaşdırılmış hissəsinin bölüşdürülməsinə əsaslanan təkrarsığorta müqaviləsinin növü.

NİZAMNAMƏ KAPİTALI

Sığortaçının səhmdarları tərəfindən ödənilən və onların sığorta şirkətindəki maraqlarını ifadə edən vəsait.

MİSAL:

A sığortaçı (açıq səhmdar cəmiyyəti) yaradılarkən 1 səhmin qiyməti 50.000 manat olmaqla 100 səhm buraxır. Səhmdarların səhmlər üçün ödədiyi ümumi məbləğ ($50.000 \times 100 = 5.000.000$ manat) həmin sığortaçının ödənilmiş nizamnamə və ya təsis kapitalını təşkil edir. Əgər sığortaçı sonradan səhmlərin sayını 150-ə çatdırarsa və səhmdarlar ümumilikdə 30 əlavə səhm də alsarsa, bu zaman sığortaçının elan olunmuş nizamnamə kapitalı 7.500.000 manat, ödənilmiş nizamnamə kapitalı isə 6.500.000 manat ($50.000 \times 130 = 6.500.000$ manat) olacaq.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 90.1, ikinci və üçüncü cümlələr:

Cəmiyyətin nizamnamə kapitalı onun kreditorlarının mənaflarına təminat verən əmlakının minimum miqdarını müəyyənləşdirir. Cəmiyyətin nizamnamə kapitalının miqdarı onun kreditorlarının mənaflarına təminat verən məbləğdən az ola bilməz.

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu,

maddə 80.1: Sığortaçı olmaq üçün təsis edilən hüquqi şəxs dövlət qeydiyyatına alınanaqədər onun nizamnamə kapitalı tələb olunan kapitalın sığorta nəzarəti orqanı tərəfindən müəyyən olunmuş minimum məbləğindən az olmayan hissəsində pul ilə ödənilməlidir.

maddə 80.2: Sığortaçının nizamnamə kapitalının formalaşdırılması üçün kredit və ya borc şəklində cəlb olunmuş pul vəsaitindən, girov götürülmüş və ya qanunsuz yolla əldə edilmiş əmlakdan, habelə qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, dövlət və bələdiyyə büdcələrinin, büdcədənkanar fondların pul vəsaitlərindən və dövlət hakimiyyəti orqanlarının sərəncamında olan digər vəsaitdən istifadə edilə bilməz.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2007), səh. 23:

İlkin kapital tələbi (*eng.- initial capital requirement*) – sığorta şirkətini təsis etmək üçün tələb olunan minimum kapital (ilkin ödəmə qabiliyyəti tələbi (*eng.- initial solvency requirement*)).

Misir Ərəb Respublikasının "Sığorta nəzarəti haqqında" Aktı – 1981-ci il, maddə 27:

Sığorta və ya təkrarsığorta şirkəti təsis edildiyi anda ən azı yarısının ödənilmiş olduğu 30 milyon LE-dən az olmayan nizamnamə kapitalı ilə Misirin səhmdar cəmiyyəti təşkilatı-hüquqi formasında olmalıdır.

Rusiya Federasiyasının 1992-ci il 27 noyabr tarixli "Rusiya Federasiyasında sığorta işinin təşkili haqqında" Qanunu, maddə 25, bənd 3:

Nizamnamə kapitalına (*рус.- уставный капитал*) borc vəsaitlərinin və girov əmlakının qoyulmasına yol verilmir.

Qazaxıstan Respublikasının Maliyyə Bazarlarının və Maliyyə Təşkilatlarının Tənzimlənməsi və Nəzarəti üzrə Agentliyini "Sığorta (təkrarsığorta) təşkilatlarının prudensial normativlərinin hesablanması normativ mahiyyəti və metodikası, prudensial normativlərin yerinə yetirilməsi üzrə hesabatların təqdim edilmə forması və müddəti haqqında" Təlimatı, Fəsil 1:

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Yeni yaradılmış sığorta (təkrarsığorta) şirkətinin nizamnamə kapitalı “ümumi sığorta” sahəsi üzrə 1 mlrd. 100 mln. tengə, “həyat sığortası” sahəsi üzrə 1 mlrd. 200 mln. tengə ... təşkil edir.

40

OBLİQATOR (AVTOMATİK) TƏKRARSIĞORTA

Müəyyən sığorta sinfi və ya sinfləri (növləri) üzrə təkrarsığortalının qəbul etdiyi fərdi risklərin təkrarsığortaçı tərəfindən avtomatik olaraq təkrarsığortalanmasını nəzərdə tutan təkrarsığorta forması.

MİSAL:

“A” sığortaçı əmlak sığortası üzrə sığortaladığı riskləri “B” təkrarsığortaçıda təkrarsığorta etdirir. Təkrarsığorta müqaviləsinə əsasən “A” sığortaçının təqdim etdiyi daşınmaz əmlakın sığortalanması üzrə “A” və “B” arasında təkrarsığorta münasibətləri üzrə razılaşdırılmış şərtlərə cavab verən bütün sığorta riskləri “B” təkrarsığortaçı tərəfindən təkrarsığortalanır. Təkrarsığortaçının hər bir obyekt üzrə təqdim olunan riskləri ayrıca təhlil edərək müəyyən risklərdən imtina etdiyi fakultativ təkrarsığortadan fərqli olaraq, obliqator təkrarsığortada “B” təkrarsığortaçı “A” sığortaçının sığortaladığı bütün daşınmaz əmlakla bağlı sığorta müqavilələri üzrə müvafiq riskləri təkrarsığortaya qəbul edir, bir şərtlə ki, sığorta müqavilələri “A” və “B” arasında razılaşdırılmış şərtlərə uyğun olsun.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 890.9:

Təkrarsığorta müqaviləsi ilə müəyyən olunan şərtlərə cavab verən bütün risklərin təkrarsığortalanmasını nəzərdə tutan təkrarsığortanın forması.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh. 9:

(*eng-automatic treaty*) təkrarsığortalının sığortalamış olduğu risklərin təkrarsığortaçı tərəfindən müqavilənin şərtlərinə uyğun olaraq avtomatik təkrarsığortaya qəbul edildiyi təkrarsığorta.

41

ÖDƏMƏ QABİLİYYƏTİ

Sığortaçının (təkrarsığortaçının) öhdəliklərinin istənilən vaxt və tam həcmdə yerinə yetirmək imkanı.

MİSAL:

Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən “A” sığortaçının aktivlərinin ümumi dəyəri 5.000.000 manat, məcmu kapitalı isə 3.400.000 manatdır. Fərz edək ki, sığortaçıların tələb olunan kapitalının minimum məbləği 3.000.000 manat müəyyən edilib. Bu halda “A” sığortaçının bağladığı sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklərin onun məcmu kapitalı ilə nisbəti qanunvericilikdəki normativlərlə uyğun gəldiyi halda (məsələn, əmlak sığortası üzrə sığortalanmış bir müəssisə üzrə üzərində saxladığı risklərin həcmi məcmu kapitalının 10%-dən çox deyilsə), A sığortaçı ödəmə qabiliyyətli sayılır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında»
Azərbaycan Respublikasının 2007-ci
il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə
79.1:

Sığortanın maliyyə sabitliyi və ödəmə qabiliyyəti onun maliyyə öhdəliklərini vaxtında və tam həcmdə yerinə yetirmək imkanları ilə şərtlənir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri
Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri
lüğəti» (2005), səh. 55 (səh. 9):

Ödəmə qabiliyyəti (*eng - solvency*) – sığortanın bütün müqavilələr üzrə öhdəliklərini hər zaman yerinə yetirmək imkanındır. (kapital uyğunluğu, maliyyə sağlamlığı).

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri
Assosiasiyasının "Sığortanın Əsas
Prinsipləri və metodologiyası" (oktyabr
2003), sığortanın 23-cü əsas prinsipi:

Sığorta nəzarəti orqanı sığortaçılardan müəyyən edilmiş ödəmə qabiliyyəti rejiminə əməl etməyi tələb edir. Bu rejim kapital uyğunluğu tələblərini və kapitalın sığortaçıya hər hansı əhəmiyyətli, gözlənilməz itkiləri həzm etmək imkanı verən strukturunu əhatə edir.

Qazaxıstan Respublikasının 2000-ci
il 18 dekabr tarixli "Sığorta fəaliyyəti
haqqında" Qanunu, maddə 46, bənd 3:

Ödəmə qabiliyyətinin səviyyəsi (*рус. - маржа платежеспособности*) sığorta (təkrarsığorta) şirkətinin aktivlərinin onun öhdəliklərindən yuxarı olmasını ifadə edir.

39 ÖLÜM CƏDVƏLİ

Eyni yaşda olan şəxslər üçün orta statistik ölüm dərəcəsinin və ya ehtimal edilən yaşama müddətinin göstəricilərini əks etdirən statistik cədvəl.

MİSAL:

"A" sığortasının 2011-ci il üçün ölüm cədvəli

Dəqiq yaş	Kişi			Qadın		
	Bir il ərzində ölüm ehtimalı	Diri doğulmuş hər 100 min nəfərə yaşayayanların sayı	Sonrakı yaşama müddəti (il)	Bir il ərzində ölüm ehtimalı	Diri doğulmuş hər 100 min nəfərə yaşayayanların sayı	Sonrakı yaşama müddəti (il)
0	0.007349	100,000	75.10	0.006055	100,000	80.21
1	0.000465	99,25	74.66	0.000433	99,395	79.70
2	0.000321	99,219	73.69	0.000276	99,351	78.73
3...	0.000244	99,187	72.72	0.000184	99,324	77.75
12...	0.00035	99,050	63.81	0.000113	99,210	8.84
25...	0.001496	97,785	51.53	0.000536	98,736	56.13
39...	0.002193	95,641	38.52	0.001299	97,691	42.65

ƏLAVƏ İZAHAT:

Ölüm cədvəli həyat sığortası şirkətlərinə sığorta tariflərini və nəticədə də sığorta haqlarını müəyyən etməkdə kömək edir. Belə ki, aktuar hesablamalar zamanı bu cür cədvəllərdən istifadə etməklə sığortaçı sığorta haqları və onların investisiyasından daxil olan digər vəsaitlərin sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklərini qarşılamağa kifayət edib-etməməsini müəyyən edir. Kifayət etməməsi qənaətinə gəldikdə isə sığorta tariflərində və ya qaydalarında dəyişiklik etməyə məcburdur.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində "ölüm cədvəli"nin anlayışı verilməmişdir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh. 42:

Ölüm cədvəli (*eng.-mortality table*) – adətən hər min nəfər üzrə ifadə olunan hər bir yaş üçün ehtimal olunan ölüm dərəcəsinə göstərən statistik cədvəl.

www.en.wikipedia.org internet saytı:

Aktuar elmində həyat cədvəli (*eng.-life table*) ("ölüm cədvəli" və ya "aktuar cədvəli" də adlanır) hər bir yaş üçün həmin yaşda olan şəxsin doqum gününün növbəti ildönümünə qədər olan müddətdə ölüm ehtimalını göstərən cədvəldir.

43**ÖLÜM HALINDAN SİĞORTA**

Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddətdə sığorta olunanın ölməsi halında faydalanan şəxsə sığorta ödənişinin verilməsini nəzərdə tutan sığorta sinfi.

MİSAL:

Şəxs 25 il müddətinə öz həyatını ölüm halından sığorta etdirir. Bununla bağlı sığorta müqaviləsində 200.000 manat sığorta məbləği nəzərdə tutulur və şəxs sığorta haqqını aylıq olaraq ödəməyə başlayır. O, müqavilənin qüvvədə olduğu 15-ci ildə xəstəlik nəticəsində dünyasını dəyişir. Bu zaman müqavilədə razılaşdırılmış 200.000 manat ölən sığorta olunanın vaxtilə həmin müqavilədə təyin etdiyi faydalanan şəxsə, məsələn, sığorta olunanın arvadına və ya uşaqlarına ödənilir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 14.2.1:

sığortalı və ya sığorta olunan öldükdə sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan həyatın ölüm halından sığortası (həyat sığortası üzrə sığorta siniflərinə aiddir)

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh. 69:

Həyatın tam sığortası (*eng.- whole life insurance*) – harada baş verməsindən asılı olmayaraq, sığorta olunanın öldüyü halda faydalanan şəxsə sığorta ödənişinin verilməsini nəzərdə tutan sığorta.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

“Barrons Educational Series” “Sığorta terminləri lüğəti”, beşinci nəşr, səh 354:

Adi həyat sığortası (*eng - ordinary life insurance*) – sığorta olunanın həyatda olduğu müddətdə qüvvədə olan və onun həyatı üçün təbiiq edilən, həmin müddət üçün sığorta haqlarının ödənilməsinə nəzərdə tutan sığorta təminatı.

Almaniya Federativ Respublikasının Sığorta müqaviləsi Aktı – 2008-ci il, maddə 161:

Həyatın tam sığortasında, sığorta müqaviləsinin bağlandığı vaxtdan üç il ərzində sığorta olunanın intihar etməsi halında sığortaçı sığorta ödənişi vermək öhdəliyi daşmır.

44

ÖLÜMCÜL XƏSTƏLİKDƏN SİĞORTA

Tibb müəssisəsinin qoyduğu diaqnoza əsasən sığortalının ölümünə səbəb ola biləcək xəstəliyə tutulması halında sığorta ödənişinin verilməsini nəzərdə tutan sığorta sinfi.

MİSAL:

Şəxs sığortaçı ilə ölümcül xəstəlikdən sığortalanma barədə müqavilə bağlayır. 10 ay sonra həmin şəxsdə ölümcül xəstəliklərin siyahısına daxil olan hər hansı bir xəstəlik, məsələn ağ ciyər xərçəngi aşkar edilir. Bu fakt tibb müəssisəsinin təqdim etdiyi müayinə nəticələri ilə təsdiqlənir. Şəxs və ya onun nümayəndəsi bu barədə müvafiq sənədləri sığortaçıya təqdim edir və sığorta ödənişini alır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 14.2.5:

sığorta olunanın səhhətində onun həyatını təhlükə altına qoyan xəstəlik müəyyən edildikdə sığorta ödənişlərinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan sağalmaz xəstəliklərdən sığorta.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

“Barrons Educational Series” “Sığorta terminləri lüğəti”, beşinci nəşr, səh 115:

Kritik xəstəlikdən sığorta (*eng - critical illness insurance*) – sığorta olunanın ölümcül xəstəlik diaqnozunun qoyulduğu halda birdəfəlik sığorta ödənişinin verilməsini nəzərdə tutan sığorta.

ÖZ VƏSAİTİ

Sığortaçının öhdəliklərindən azad olan aktivləri.

MİSAL:

"A" sığortaçının balans üzrə aşağıdakı aktivləri var: dövlət qiymətli kağızları – 500.000 manat, bank hesablarındakı pul vəsaitləri – 300.000 manat, daşınmaz əmlakı – 1.500.000 manat, qeyri-dövlət qiymətli kağızları – 200.000 manat və digər hüquqi şəxslərin nizamnamə kapitalına qoyulmuş vəsaitlər – 100.000 manat olmaqla, cəmi 2.600.000 manat təşkil edir. Onun sığorta ehtiyatları ümumi məbləği 1.500.000 manat, kreditör borcları isə 600.000 manat təşkil edir. Belə olan halda "A" sığortaçının öz vəsaiti 500.000 manat (2.600.000-1.500.000-600.000=500.000 manat) təşkil edir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 1.1.28:

sığortaçının öz vəsaiti – sığortaçının öhdəliklərindən azad olan, məbləği sığorta nəzarəti orqanı tərəfindən müəyyən edilən qaydalara əsasən hesablanan vəsaitləri.

Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin 2008-ci il 14 noyabr tarixli "Sığortaçıların investisiya əməliyyatları ilə bağlı Qaydalar", bənd 4.1:

Sığortaçının öz vəsaiti aşağıdakı düsturla hesablanır:

$$A = B - C - E - \text{Ə} - F$$

burada:

- A – sığortaçının öz vəsaitidir;
- B – sığortaçının aktivlərinin məcmu balans dəyəridir;
- C – sığortaçının sığorta ehtiyatlarını təmin edən vəsaitlərinin ifadə olunduğu aktivlərinin balans dəyərlərinin məcmu məbləğidir;
- E – sığortaçının balans öhdəlikləridir (sığorta ehtiyatları çıxılmaqla);
- Ə – sığortaçının balansdan kənar öhdəlikləridir (ödənilməsinə zəmanət verilmiş məbləğlərin cəmidir);
- F – Qanunun 63.1.1-63.1.6 maddələrində göstərilmiş aktivlərin (dövlət qiymətli kağızları; bank hesablarındakı pul vəsaitləri; daşınmaz əmlak; qeyri-dövlət qiymətli kağızları; digər hüquqi şəxslərin nizamnamə kapitalına qoyulmuş vəsaitlər; öz işçilərinə borc verilmiş pul vəsaitləri) qrupuna aid olmayan aktivlərin məcmu balans dəyəridir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Rusiya Federasiyanın 1992-ci il 27 noyabr tarixli "Rusiya Federasiyasında sığorta işinin təşkili haqqında" Qanunu, maddə 25, bənd 2:

Sığortaçıların (müstəsna olaraq öz üzvlərinin sığortalanmasını həyata keçirən qarşılıqlı sığorta cəmiyyətləri istisna olmaqla) öz vəsaiti (*рыч. - собственные средства страховщиков*) onun nizamnamə kapitalından, ehtiyat kapitalından, əlavə kapitalından və bölüşdürülməmiş mənfəətdən ibarətdir.

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh. 26:

Öz vəsaiti (*eng. - equity capital*) – bazar dəyərinin alış qiymətindən artıq olduğu halda, hansının az olmasından asılı olaraq alış qiymətinin və ya hazırkı bərpə dəyərinin götürülməsi prinsipi əsasında aktivlərin qiymətləndirilməsinin nəticəsində alınan potensial qalıq.

İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının Sığorta Komitəsi Katibliyi: "İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə Sığorta və Özal Pensiya üzrə İcmal", 1-ci Kitab (1999), səh. 22:

Kapital aktivlərin öhdəliklərdən artıq olan hissəsidir.

46

PEŞƏ XƏSTƏLİYİ

Aparılmış hərtərəfli müayinədən sonra tibb müəssisəsinin müəyyən etdiyi diaqnoza əsasən əlverişsiz və zərərli istehsalat amillərinin təsiri nəticəsində sığorta olunanın sağlamlığının ciddi surətdə pozulması.

MİSAL:

Daş kömür mədəninin sahibi mədənlərdə çalışan işçilərinə peşə xəstəliyi riskindən sığorta etdirir. Bu cür iş şəraiti yüksək temperatur və intensiv istilik şüalanması ilə müşayiət olunur. Müəyyən müddət sonra işçilərin birində istilikvurma və qıcolma aşkar olunur. Bu xəstəliyin məhz əmək funksiyalarının icrası ilə bağlı yaranmasının tibb müəssisəsi tərəfindən lazımı formada təsdiq edilməsi şərtilə sığortaçı sığorta ödənişini həyata keçirir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«İstehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari sığorta haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2010-cu il 11 may tarixli Qanunu, maddə 2.0.11:

Peşə xəstəliyi – əlverişsiz və zərərli istehsalat amillərinin sığorta olunanın orqanizminə təsiri nəticəsində baş verən xroniki və ya kəskin xəstəlik.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Qazaxıstan Respublikasının 2005-ci il 7 fevral tarixli "İşçinin əmək (xidməti) funksiyalarını yerinə yetirərkən onun həyatına və sağlamlığına zərər vurulmasına görə işgötürənin mülki məsuliyyətinin icbari sığortası haqqında" Qanunu, maddə 1:

Peşə xəstəliyi (*рус.-профессиональное заболевание*) – öz əmək (xidməti) funksiyalarını yerinə yetirərkən işçinin zərərli, yaxud təhlükəli istehsal amillərinin təsiri nəticəsində xroniki və ya kəskin xəstələnməsi.

47

POLİS (sığorta polisi)

Sığortalı ilə sığortaçı arasında bağlanan, hər iki tərəfin hüquq və vəzifələrini bəyan edən, yazılı şəkildə tərtib olunan sığorta müqaviləsi.

Bax: həmçinin "SİĞORTA MÜQAVİLƏSİ".

ƏLAVƏ İZAHAT:

Ayrı-ayrı ölkələrin sığorta qanunvericiliyində və təcrübəsində istifadə olunan sığorta polisi və ya polis əsasən standart formalı (qayda və əsas şərtləri əvvəlcədən müəyyən edilmiş) yazılı sığorta müqaviləsidir. Məhz sığortaya xas olan termin olmaqla, polis adətən sığorta müqaviləsinə aid bütün sənədləri özündə ehtiva edir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının sığorta qanunvericiliyində "sığorta polisi"nin anlayışı verilməmiş və bu termindən istifadə olunmamışdır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh.53:

Polis (*eng.-policy*) – sığortalıya sığorta şirkəti tərəfindən verilən yazılı sığorta müqaviləsidir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

"Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin "Könüllü (əlavə) sosial sığorta şəhadətnaməsinin (polis) formasının təsdiqi haqqında" 1997-ci il, 19 avqust tarixli 94 №-li Qərar:

Könüllü (əlavə) sosial sığorta şəhadətnaməsinin (polis) forması təsdiq edilsin (əlavə olunur).

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Böyük Britaniyanın Dəniz risklərinin sığortası haqqında 1906-cı il Aktı, maddə 22:

...dəniz sığortası müqaviləsi bu Akta uyğun olaraq, dəniz polisi (*eng-marine policy*) formasında tərtib edilmədiyi halda, etibarsızdır.

Avstraliya Federasiyasının 1984-cü il "Sığorta müqavilələri" Aktı, maddə 11 (1):

"polis sənədi" (*eng-policy document*) dedikdə, sığorta müqaviləsinə münasibətdə

- sığortaçı tərəfindən hazırlanmış, müqavilənin bağlanması faktını təsdiq edən sənəd;
- müqavilənin bağlanması faktını təsdiq edən brokerin yerləşdirmə slipi başa düşülür

və müvəqqəti bağlanmış sığorta müqaviləsinə münasibətdə "təminat şəhadətnaməsi" kimi tanınan sığortaçı və ya onun verdiyi səlahiyyət əsasında sığorta vasitəçisi tərəfindən hazırlanan sənədi də əhatə edir.

R.T. Yoldaşev, "Sığorta biznesi: Lüğət-sorğu kitabı" M.: "Ankil", 2005, səh. 803:

Polis (*pyc-нолиц*) – bağlanmış sığorta müqaviləsinin hüquqi sübutu olan sənəd...

48

PORTFEL (sığorta (təkrarsığorta) portfel)

Müvafiq dövr ərzində sığortaçının (təkrarsığortaçının) bağladığı sığorta (təkrarsığorta) müqavilələrinin məcmusu.

MİSAL:

"A" sığortaçı 2010-cu il 01 oktyabr tarixdən 2011-ci il 01 mart tarixədək olan müddət ərzində ümumilikdə 5.770 sığorta müqaviləsi bağlamışdır və onların 600-ü avtonəqliyyat vasitələrinin sığortası müqaviləsidir. Cəmi sığorta müqavilələri üzrə sığortaçının öhdəliyinin həcmi 12.500.000 manat, o cümlədən avtonəqliyyat vasitələrinin sığortası növü üzrə 4.000.000 manat təşkil edir. Bu o deməkdir ki, "A" sığortaçının sığorta portfelinə 5.770 sığorta müqaviləsi daxildir, portfel üzrə ümumi öhdəlik isə 12.500.000 manatdır; yaxud avtonəqliyyat vasitələrinin sığortası növü üzrə "A" sığortaçının portfelinə 600 sığorta müqaviləsi daxildir və həmin növ üzrə sığorta portfelinin öhdəlik həcmi 4.000.000 manatdır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının sığorta qanunvericiliyində "sığorta portfeli"nin anlayışı verilməmişdir.

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 72.3:

72.3...Sığorta və ya təkrarsığorta müqavilələrinin portfelinin digər sığortaçıya ötürülməsi barədə qərar qəbul etmiş sığortaçı müvafiq razılığın alınması üçün sığorta nəzarəti orqanına müraciət etməlidir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Tulinov V.V., Qorin V.S. "Sığorta və risklərin idarə edilməsi" Terminoloji lüğət, Moskva, "Nauka"-2000:

Portfel (*рус.-портфель*) – maliyyə planlaşdırılmasında: vahid sahibə məxsus olan maliyyə aktivləri (qiymətli kağızlar, bondlar, bank depozitləri və s.); sərmayəçinin bütün kapital qoyuluşları; sığorta şirkətinin bütün maliyyə və maddi aktivlərinin məcmusu; sığortaçıya məxsus bütün qiymətli kağızlar.

Sığorta əməliyyatlarında: sığortaçının qüvvədə olan bütün sığorta polisləri; qüvvədə olan sığorta polisləri üzrə sığorta şirkətinin ümumi öhdəliyi; sığortaçının zərərlər ehtiyatı.

"Beynəlxalq Sığorta və Maliyyə Lüğəti" CİB-Çikaqo və London – 1999, səh 262:

Portfel (*eng.-portfolio*) – bank və ya sığorta şirkətinə məxsus dövlət qiymətli kağızların və borc qiymətli kağızların investisiya risklərinin bölüşdürülməsi məqsədi daşıyan seçimi.

49

RETƏKAFUL

Şəriət (İslam hüququ) prinsipləri əsasında həyata keçirilən təkrarsığorta.

Bax: həmçinin, "TƏKAFUL" və "TƏKRARSİĞORTA".

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində "retakaful" anlayışı və bu cür təkrarsığorta ilə bağlı hər hansı mexanizm nəzərdə tutulmamışdır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

«Swiss Re» Yenilikçi və Şəriət əsaslı Retakaful, səh. 3:

Retəkaful (*eng.-retakaful*) – Şəriət (İslam hüququ) əsasında həyata keçirilən təkrarsığorta olmaqla, təkaful əməliyyatları ilə eyni prinsipləri daşıyır: təkrarsığortalıların (retəkaful operatorlarının) fondu ilə səhmdarların fondunun bir-birindən ayrı olması; Şəriət əsaslı (qadağan olunmuş əməliyyatlardan, o cümlədən faiz dərəcələrinin ödənilməsindən yayınmaqla həyata keçirilən) investisiya strategiyası; Şəriət alimlərinin müstəqil nəzarət şurasının olması.

Bax: "TƏKAFUL"la bağlı əlavə izahat; "retakaful" təkafulun təkrarsığorta əməliyyatlarını ehtiva edən termindir.

50

RETROSESSİYA

Təkrarsığortaçının təkrarsığorta müqaviləsi üzrə qəbul etdiyi riskin başqa bir təkrarsığortaçıda təkrarsığorta etdirdiyi (başqa bir təkrarsığortaçıya ötürdüyü) hissəsi.

Bax: həmçinin, "SESSİYA" və "TƏKRARSİĞORTA".

MİSAL:

"A" sığortaçı 5 nömrəli sığorta müqaviləsi üzrə sığortaladığı 300.000 manat məbləğində riskin 250.000 manat hissəsini "B" təkrarsığortaçıda təkrarsığorta etdirir. "B" təkrarsığortaçı da öz növbəsində qəbul etdiyi həmin riskin 100.000 manat hissəsini "C" təkrarsığortaçıda təkrarsığorta etdirir. "B" təkrarsığortaçının qəbul etdiyi risklərin "C" təkrarsığortaçıda təkrarsığorta etdirməsi retroseessiya adlanır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində "retroseessiya" anlayışından istifadə edilməmişdir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh.58:

Retrosessiya (*eng.- retrocession*) – təkrarsığorta şirkətinin təkrarsığorta etdirdiyi risk məbləği; təkrarsığortaçının ötürdüyü sessiya məbləği.

51

RİSK (sığorta riski)

Baş verəcəyi təqdirdə sığorta obyektinə bağlı itkilərə səbəb ola bilən, ehtimalla gözlənilən hadisə və ya hal.

ƏLAVƏ İZAHAT:

Şəxsin mənzili ilə bağlı maddi itkilərə səbəb ola bilən risklər zəlzələ, leysan, dolu, mənzilin yanması, yuxarı mənzillərdən suyun axıdılması və ya sızması, qaz partlayışı və s. ola bilər. Sağlamlıqla bağlı risklər isə ürək çatışmazlığı xəstəliyinin baş verməsi, qəza nəticəsində xəsarət almanı qeyd etmək olar. Qeyd olunan risklərə qarşı sığorta müqaviləsinin bağlandığı anda və bundan sonra həmin müqavilənin qüvvədə olduğu müddətdə müqavilədə təminat verilmiş risklər sığorta riskləri hesab edilir. Müqavilədə qeyd olunan risklərin, yəni sığorta risklərinin baş verməsi nəticəsində müvafiq hallarda mənzilə ziyan dəydikdə və ya sığorta olunanın sağlamlığı pozulduqda sığorta ödənişi verilir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 1.1.18:

Sığorta riski və ya risk – sığorta obyektinə bağlı itkilərin və ya zərərlərin yaranmasına səbəb olan hadisənin baş verməsi və ya halın yaranması ehtimalı, həmçinin bu ehtimalla qarşı sığortaçının üzərinə götürdüyü öhdəlik.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh.53:

Sığorta riski (*eng.-insurance risk*) – Bax: Texniki risklər – həyat və qeyri-həyat sığortası üzrə sığorta haqlarının və texniki ehtiyatların hesablanması aktuar əsasları ilə, həmçinin əməliyyat xərcləri, habelə həddi aşan və ya əlaqələndirilməyən artımla birbaşa və ya dolayısı ilə əlaqəli olan müxtəlif növ risklər.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNİN İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 899.2:

Bu Məcəllənin 899.1.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş halda (müvafiq sığorta qaydaları ilə sığortalının razı olmasını təsdiq etməsi şərti ilə sığortaçı tərəfindən ona sığorta şəhadətnaməsinin verilməsi yolu ilə sığorta müqaviləsinin bağlanması) sığorta şəhadətnaməsində sığorta predmetinin sığortalandığı risklər konkret olaraq sadalanmalıdır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Rusiya Federasiyanın 1992-ci il 27 noyabr tarixli "Rusiya Federasiyasında sığorta işinin təşkili haqqında" Qanunu, maddə 9:

Sığorta riski (*рус.-страховой риск*) – baş verməsi ilə bağlı sığortanın həyata keçirildiyi, güman edilən hal; baş verməsi haqiqilik və təsadüflik əlamətlərinə malik olmahdır.

Türkiyə Cümhuriyyətinin 2007-ci il 3 iyun tarixli Sığortaçılıq Qanunu, maddə 11, (4):

Təminat verilən risklərlə yanaşı, təminat verilməyən risklər də sığorta müqaviləsində aydın şəkildə göstərməlidir. Göstərilməyən risklər təminat verilməmiş hesab ediləcək.

52

RİYAZİ EHTİYATLAR

Həyat və pensiya sığortası üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməsi məqsədilə sığortaçı tərəfindən formalaşdırılan, vəsaitlərin aktuar metodlar əsasında hesablanan miqdarı.

ƏLAVƏ İZAHAT VƏ MİSAL:

Riyazi ehtiyatlar həyat sığortası növü üzrə müqavilədə nəzərdə tutulan və gələcəkdə baş verə biləcək sığorta hadisələri üzrə mümkün sığorta ödənişləri üçün formalaşdırılan sığorta ehtiyatlarını ifadə edən termindir. Başqa sözlə, müqavilə üzrə qalan müddət üçün olan öhdəliklərin cari tarixə xalis dəyəridir. Məsələn, təvəllüdü 1960-ci il olan şəxs 2005-ci ildə sığorta müqaviləsi bağlayır və orada müqavilənin bağlandığı tarixdən 2015-ci ilə qədər (10 illik) müddət ərzində onun ölməsi halında ailəsinin müqavilədə müəyyən edilmiş məbləğdə sığorta ödənişi alması müəyyən edilir (həyatın ölüm halından sığortası). Sığortaçı sığorta hadisəsi baş verəndə hər il qüvvədə olan sığorta müqaviləsi üzrə riyazi ehtiyatlar formalaşdırır. Məsələn 2008-ci ildə sığorta olunan şəxs yaşda olanların statistikasına əsasən qalan 7 illik müddət üçün ölmə ehtimallarına, investisiya faiz göstəricisinə və sığorta məbləğinə əsasən baş verə biləcək sığorta hadisəsi üzrə mümkün sığorta ödənişlərinin cari dəyəri hesablanır və ehtiyat formalaşdırılır. Bu, riyazi ehtiyat adlanır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNİN İSTİNAD

Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin 2008-ci il 14 noyabr tarixli "Həyat sığortası və qeyri-həyat sığortası üzrə sığorta ehtiyatlarının formalaşdırılması Qaydaları", bənd 1.3.13:

uzunmüddətli öhdəliklər ehtiyatı (riyazi ehtiyatlar) – hesabat tarixinə qədər baş verməmiş, lakin sığorta (təkrarsığorta) müqaviləsinin qüvvədə olma müddətində gələcəkdə baş

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh. 40, 43:

Riyazi ehtiyatlar (*eng.-mathematical provisions*) – bax: həyat sığortası ehtiyatları (*eng.-life assurance provisions*) – sığortaçının gələcək ödənişlər, o cümlədən elan edilmiş bonuslar üzrə öhdəliklərinin, bu öhdəliklərin təmin edilməsinə aidiyyəti olan gələcək sığorta haqlarının çıxılması ilə olunan tərəfindən qiymətləndirilən, balansda əks olunan dəyər.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

verməsi mümkün ola bilən sığorta hadisələri üzrə sığorta ödənişlərinin verilməsi ilə bağlı sığortaçının (təkrarsığortaçının) öhdəliyi.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Belarus Respublikasının 2000-ci il 28 sentyabr tarixli "Belarus Respublikasında sığorta fəaliyyəti üzrə Qaydalar"ı, bənd 44:

Sığorta təşkilatı öz üzərinə götürdüyü öhdəliklərin yerinə yetirilməsini təmin etmək məqsədilə daxil olan sığorta haqlarından, qanunvericilik aktlarında başqa sığorta ehtiyatlarının formalaşdırılması nəzərdə tutulmamışdırsa, həyat sığortasına aid sığorta növləri üzrə ehtiyatlar (riyazi ehtiyatlar (*рыч.-математическое резервы*) və qeyri-həyat sığortası üzrə ehtiyatlar (texniki ehtiyatlar) formalaşdırır.

53

SESSIYA

Sığortaçının sığorta müqaviləsi üzrə qəbul etdiyi riskin təkrarsığorta etdirdiyi (təkrarsığortaya ötürdüyü) hissəsi.

MİSAL:

"A" sığortaçı sığorta müqaviləsi üzrə sığortaladığı 300.000 manat məbləğində riskin 150.000 manat hissəsini "B" təkrarsığortaçıda təkrarsığorta etdirir. "A" təkrarsığortaçının "B" təkrarsığortaçıda təkrarsığorta etdirdiyi həmin 150.000 manat risk hissəsi sessiya adlanır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının sığorta qanunvericiliyində "sessiya" anlayışından istifadə edilməmişdir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh.14:

Sessiya (*eng.-cession*) – sığorta şirkətinin təkrarsığorta etdirdiyi risk məbləği: təkrarsığortaçıya ötürülən məbləğ.

54

SİĞORTA

Müqavilə əsasında riskin ötürülməsinə və bölüşdürülməsinə əsaslanan mexanizm.

MİSAL:

Şəxs 50.000 manat məbləğində ipoteka krediti alır və həmin kreditin hesabına 65.000 manata aldığı mənzili kreditin təminatı kimi ipoteka, yəni girov qoyur. Bank ipoteka müqaviləsində ipoteka predmetinin, yəni mənzilin sığorta etdirilməsi tələbini qoyur. Buna görə ipoteka qoyulan mənzil öz dəyərində (65.000 manat) "A" sığortaçıda sığorta etdirilir və sığorta müqaviləsində faydalanan şəxs kimi krediti verən bank göstərilir. Şəxs 3 il ərzində kreditin əsas borc üzrə 1500 manat olan hissəsini ödəyir və bu zaman sığorta hadisəsi hesab edilən yanğın nəticəsində ipoteka qoyulmuş mənzil tamamilə yanır. Bu halda "A" sığortaçı 48.500 manat kredit qalığına bərabər məbləği sığorta ödənişi kimi faydalanan şəxsə — banka ödəyir. Qalan 16.500 manat isə müvafiq qaydada ipoteka qoyan şəxsə verilir. Sığorta haqqının ödənilməsi və bunun müqabilində sığorta hadisəsinin baş verməsi halında sığorta ödənişinin verilməsi üzrə bu cür münasibətlər sistemi sığorta adlanır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNİN İSTİFADASI

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 1.1.1:

Sığorta – sığortalının və ya sığorta olunanın əmlakı, həyatı, sağlamlığı, mülki məsuliyyəti, həmçinin qanunvericiliklə qadağan olunmayan fəaliyyəti, o cümlədən sahibkarlıq fəaliyyəti ilə əlaqədar olan əmlak mənafeələrinin müdafiəsi sahəsində riskin ötürülməsinə və ya bölüşdürülməsinə əsaslanan münasibətlər sistemi.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh.53:

Sığorta (*ing. – insurance*) – şəxsin böyük olmayan müəyyən məbləğ (sığorta haqqı) əvəzində böyük, qeyri-müəyyən maliyyə zərərinə (sığorta hadisəsinə) görə kompensasiya təminatı aldığı iqtisadi mexanizmdir.

Rusiya Federasiyasının 1992-ci il 27 noyabr tarixli «Rusiya Federasiyasında sığorta işinin təşkili haqqında» Qanunu, maddə 2:

Sığorta (*rus. – страхование*) – fiziki və hüquqi şəxslərin ödədikləri sığorta haqları üzrə formalaşdırılan pul vəsaitləri hesabına müəyyən halların (sığorta hadisələrinin) baş verməsi zamanı onların əmlak mənafeələrinin müdafiəsi üzrə münasibətlər sistemi.

55**SİĞORTA DƏYƏRİ**

Sığorta müqaviləsinin bağlandığı günə sığortalanan əmlakın həqiqi dəyəri – 1) əmlakın sığorta müqaviləsinin tərəflərinin razılığı ilə müəyyən edilən, zədələnmiş və ya məhv olmuş əmlakın bərpa edilməsi dəyəri (bərpa dəyəri); və ya 2) eyni növdə, cinsdə, vəziyyətdə və keyfiyyətdə olan əmlakın əldə edilməsi dəyəri (bazar dəyəri); 3) yaxud həmin əmlakın balans üzrə qalıq dəyəri.

MİSAL:

Şəxs öz mənzilini sığorta etdirmək istəyir və sığorta agentı və ya sığortaçının mütəxəssisi ona izah edir ki, mənzil onun həqiqi dəyərində sığortalanmalıdır. Buna görə də müstəqil qiymətləndiriciyə müraciət edilir və o, mənzilin bazar qiymətini 65.000 manat məbləğində qiymətləndirir. Bu məbləğ sığorta dəyəri adlanır. Sığorta müqaviləsində həmin dəyər sığorta məbləği kimi, yəni sığortaçının mənzillə bağlı öhdəliyinin ən yuxarı həddi kimi göstərilir. Mənzilinin sığorta müqaviləsi üzrə şəxsin əldə edə biləcəyi maksimal sığorta təminatı onun sığorta dəyərinə (65.000 manata) bərabər olacaqdır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNİN İSTİFADASI

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 895.1:

Əmlakın sığortasında sığorta məbləği həmin əmlakın sığorta müqaviləsi bağlandığı andakı həqiqi dəyərindən – sığorta dəyərindən çox olduğu halda (ikili və ya çoxqat sığorta halında), həmin müqavilə sığorta məbləğinin sığorta dəyərindən artıq olan hissəsində etibarsızdır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Belarus Respublikasının 1993-cü il 3 iyun tarixli «Sığorta haqqında» Qanunu, maddə 10:

Sığorta dəyəri (*rus. – страховая стоимость*) (sığorta qiyməti (*rus. – страховая оценка*)) dedikdə, qanunvericiliklə başqa cür nəzərdə tutulmamışdırsa, sığorta marağı ilə əlaqəli olan əmlakın sığorta müqaviləsinin bağlandığı an tərəflərin razılığı ilə müəyyən edilən dəyəri başa düşülür.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Böyük Britaniyanın Dəniz risklərinin sığortası haqqında 1906-cı il Aktı, maddə 16-3:

Yüklərin və ya malların sığortası zamanı sığortalanmış əmlakın dəyəri ilə onun daşınma xərclərinin, həmçinin bütünlükdə sığortalanmaya çəkilən xərclərin cəmi sığorta dəyərini (*eng-insurable value*) təşkil edir.

Almaniya Federativ Respublikasının Sığorta müqaviləsi Aktı – 2008-ci il, maddə 88:

Başqa cür razılaşdırılmamışdırsa, sığorta dəyəri – sığortanın bir və ya bir neçə predmetə aid olduğu halda sığorta hadisəsinin baş verməsi zamanı sığortalının sığortalanmış əmlakı bərpa etmək üçün, köhnə və yeni arasındakı fərqləndirəli gələn azalmış bazar dəyəri çıxılmaqla çəkməli olduğu xərc məbləğidir.

56

SİĞORTA EHTİYATI

Sığorta ödənişlərini həyata keçirmək üçün sığortaçının öhdəliklərinin təminatı kimi formalaşdırdığı pul vəsaitlərinin hesablanmış miqdarı.

MİSAL:

Sığortaçı 100 sığorta müqaviləsi üzrə 600.000 manat sığorta haqqı alır. Sığorta müqavilələrinin bağlandığı andan sığortaçı daxil olan sığorta haqları vəsaitinin 20%-ni (120.000 manat hissəsini) əldə etmə xərclərinə hesablamaqla qalan 80%-ni (480.000 manat hissəsini) həmin müqavilələr üzrə baş verə biləcək sığorta hadisələri üzrə zərərlərin əvəzinin ödənilməsi üçün sığorta ehtiyatı kimi formalaşdırır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD**«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu,**

maddə 81.1: Sığorta ehtiyatları sığortaçının sığorta və ya təkrarsığorta müqavilələri üzrə öhdəliklərinin məcmusudur.

maddə 81.2: Sığortaçılar sığorta əməliyyatları üzrə fəaliyyətinin sabitliyini təmin etmək üçün sığorta haqları hesabına sığorta ehtiyatlarını formalaşdırırlar.

maddə 81.3: Sığortaçı qüvvədə olan sığorta və təkrarsığorta müqavilələri üzrə qəbul edilmiş öhdəliklərinin yerinə yetirilməsini təmin etmək üçün həyat sığortası və qeyri-həyat sığortası üzrə sığorta ehtiyatlarını formalaşdırmalıdır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh. 65:

Texniki ehtiyatlar (*eng-technical provision*) – zərərlər ehtiyatı (bildirilmiş və ya bildirilməmiş), qazanılmamış sığorta haqları ehtiyatı, başa çatmamış risklər ehtiyatı, həyat sığortası ehtiyatı və həyat sığortası müqavilələri üzrə digər öhdəliklər də daxil olmaqla, sığorta müqavilələri üzrə yaranan öhdəliklərin qarşılanması üçün sığortaçının balansında müəyyən edilən məbləğ.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD**

maddə 81.4: Sığortaçı həyat sığortası üzrə formalaşdırdığı sığorta ehtiyatlarından yalnız həyat sığortası müqavilələri üzrə sığorta ödənişlərinin verilməsi üçün istifadə etməlidir. Sığortaçı müflisləşdikdə və ya ləğv edildikdə həmin ehtiyatlar sığortalının və sığorta olunanın seçimi əsasında digər sığortaçıya ötürülə və ya sığorta olunana qaytarıla bilər.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

**Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri
Assosiasiyasının "Texniki ehtiyatların
hesablanması ilə bağlı Beynəlxalq
Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının
məvqeyin İcmalı" (2007), bənd
2.2._8:**

Texniki ehtiyatlar sığortaçının sığorta müqavilələri portfelinin mövcud olduğu müddət ərzində onun sığortalılar və digər faydalanan şəxslər qarşısındakı sığorta öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi və vəzifələrinin icrası məqsədilə tələb olunan məbləği təmsil edir.

**Böyük Britaniyanın "Sığorta Şirkətləri
Aktı", maddə 34A–1:**

...ümumi əməliyyatları həyata keçirən hər bir sığorta şirkəti ... müəyyən edilmiş qaydalara uyğun olaraq, həmin əməliyyatlara münasibətdə ehtiyat formalaşdırmalıdır.

**Türkiyə Cümhuriyyətinin 2007-ci il
3 iyun tarixli Sığortaçılıq Qanunu,
maddə 16, (1):**

Sığorta şirkətləri və təkrarsığorta şirkətləri sığorta müqaviləsindən irəli gələn öhdəlikləri üçün bu maddədə müəyyən edilmiş prinsiplərə uyğun olaraq kifayət qədər ehtiyatlar ayırmalıdır.

**Misir Ərəb Respublikasının "Sığorta
nəzarəti haqqında" Aktı – 1981-ci il,
maddə 37:**

Sığorta şirkəti sığorta olunanlar və faydalanan şəxslərə qarşısındakı öhdəliklərini yerinə yetirmək üçün ... texniki ehtiyatlar formalaşdırmalıdır.

**Belarus Respublikasının 2000-
ci il 28 sentyabr tarixli "Belarus
Respublikasında sığorta fəaliyyəti
üzrə Qaydalar"ı, bənd 44:**

Sığorta təşkilatı öz üzərinə götürdüyü öhdəliklərin yerinə yetirilməsini təmin etmək məqsədilə daxil olan sığorta haqlarından, qanunvericilik aktlarında başqa sığorta ehtiyatlarının formalaşdırılması nəzərdə tutulmuşdursa, həyat sığortasına aid sığorta növləri üzrə ehtiyatlar (riyazi ehtiyatlar) və qeyri-həyat sığortası üzrə ehtiyatlar (texniki ehtiyatlar (*рыч.-техніческие резервы*)) formalaşdırılır.

57 SİĞORTA ƏMƏLİYYATLARI

Sığorta və ya təkrarsığorta müqavilələrinin bağlanmasına və yerinə yetirilməsinə yönəldilən əməliyyatlar, o cümlədən sığorta və sığorta vasitəçiliyi xidmətlərinin, habelə sığorta sahəsində yardımçı fəaliyyət göstərən hüquqi şəxslər tərəfindən sığorta və ya təkrarsığorta risklərinin və zərərlərin qiymətləndirilməsi, sığorta hadisələrinin araşdırılması, zərərlərin tənzimlənməsi ilə bağlı xidmətlərin göstərilməsi ilə əlaqədar həyata keçirilən əməliyyatlar.

MİSAL VƏ ƏLAVƏ İZAHAT:

Şəxs sığortaçı ilə mənzil sığortası müqaviləsi bağlamışdır. Həmin müqavilənin sığortaçı tərəfindən bağlanmasına yönəlmiş fəaliyyət, bu, istər sığortaçının öz mütəxəssisinin, istərsə də sığorta agentinin və ya brokerinin fəaliyyəti olsun, sığorta əməliyyatlarının tərkib hissəsidir. Sığorta hadisəsinin baş verdiyi halda da sığortaçının əməkdaşının, yaxud sığortaçının adından hadisəni araşdıran nümayəndənin hadisə yerinə baxış keçirməsi, daimi zərərlə bağlı sənədləşdirməni aparması və zərəri qiymətləndirməsi də sığorta əməliyyatlarına aid edilir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində "sığorta əməliyyatları"nın anlayışı nəzərdə tutulmamışdır.

Sığorta fəaliyyəti haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu,

maddə 83.2: Fiziki şəxs müvafiq sığorta vasitəçiliyi üzrə fəaliyyətə lisenziya almaq üçün aşağıdakı tələblərə cavab verməlidir:

...

– sığorta əməliyyatlarına nəzarət etmək, istiqamətləndirmək və ya calb etmək üçün məcbur etmə, təzyiq və ya təsir göstərmə imkanı verən mövqeyə malik olmaması.

maddə 123.2: Sığortaçılar və sığorta vasitəçiləri onlar tərəfindən həyata keçirilən sığorta əməliyyatlarına dair sənədləri...qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş müddətdə saxlamalı və zərurət yarandıqı təqdirdə səlahiyyətli dövlət orqanına təqdim etməlidirlər.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Fakov V. Y. "Sığorta. İngiliscə-rusca və rusca-ingiliscə lüğət"; Moskva "Beynəlxalq münasibətlər" – 2007:

Sığorta əməliyyatları (*рус. – страховые операции*) – sığorta üzrə əməliyyatlar.

Rusiya Federasiyasının Vergi Məcəlləsi, II Hissə – 2000-ci il, maddə 149, 3-cü bənd, 7)-ci yarımbənd, ikinci abzas:

Bu maddənin məqsədləri üçün sığorta, şərikli sığorta və təkrarsığorta üzrə əməliyyatlar o əməliyyatlar sayılır ki, bunun nəticəsində sığorta təşkilatı

təkrarsığortaçının ödədiyi komissiyalar (o cümlədən tantyema) daxil olmaqla, sığorta, şərikli sığorta və təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığorta haqları,

təkrarsığorta müqaviləsi üzrə sığorta haqqının üzərinə hesablanan və təkrarsığortalının təkrarsığortaçıya ödədiyi faizlər,

sığortaçıların adından və onların tapşırığı əsasında müəyyən olunmuş qaydada şərikli sığorta müqaviləsi bağlamış sığorta təşkilatı tərəfindən alınan sığorta haqları,

sığortalıya vurulan zərərə görə məsuliyyət daşıyan şəxsdən subroqasiya qaydasında sığortaçı tərəfindən alınan vəsaitlər

əldə edir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

www.glossary.ru internet saytı:

Sığorta əməliyyatları – sığorta təşkilatlarının sığortanın həyata keçirilməsi ilə birbaşa bağlı olan bütün növ fəaliyyətlərinin məcmusu... Sığortalı ilə bilavasitə əlaqəsi olmayan işlər – investisiya fəaliyyəti, dövlət büdcəsi və ya banklarla qarşılıqlı münasibətlər, işçilərin əməyinin ödənilməsi sığorta əməliyyatlarına aid edilmir.

58

SİĞORTA HADİSƏSİ

Sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan, sığorta ödənişini həyata keçirmək vəzifəsi yaranan hal və ya hadisə.

MİSAL:

Şəxs sığortaçı ilə evinin aşağıdakı risklərdən sığortalanması barədə müqavilə bağlayır: zəlzələ, leysan, su basması, ildırım vurması, daşqın, tufan və dolu. Bir müddət sonra leysan yağışı nəticəsində ev ciddi ziyan dəyir. Leysan sığorta şərtləri ilə nəzərdə tutulmuş risklərdən biri olduğu üçün, onun nəticəsində sığortalanmış evə ziyan dəyməsi faktı sığorta hadisəsi hesab edilir. Başqa bir şəxs öz avtomobili ilə bağlı mülki məsuliyyətini sığorta etdirir, sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində digər avtomobillə toqquşur. Əgər yol-nəqliyyat hadisəsinin sığortalı şəxsin təqsiri nəticəsində baş verməsi müəyyən edilsə, bu zaman onun digər avtomobilin sahibinə vurulmuş zərərin əvəzini ödəmək öhdəliyi, yəni mülki məsuliyyəti yaranır. Şəxsin mülki məsuliyyətinin yaranması faktı sığorta hadisəsi hesab edilir və buna görə digər şəxsə vurulmuş zərəre görə sığorta ödənişi verilir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

**«Sığorta fəaliyyəti haqqında»
Azərbaycan Respublikasının 2007-ci
il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə
1.1.19:**

Sığorta hadisəsi – qanunvericiləyə və ya sığorta müqaviləsinə görə sığorta ödənişinin sığortalıya, sığorta olunana və ya digər faydalanan şəxslərə ödənilməsi üçün əsas olan, sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində baş verən hadisə və ya yaranan hal.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

**Latviya Respublikasının 1998-ci il
30 iyun tarixli "Sığorta müqaviləsi
haqqında" Qanunu, maddə 1 (4):**

Sığorta hadisəsi (*eng. – insured event*) – sığortalanmış risklə səbəb əlaqəsində olan, baş verməsi ilə sığorta ödənişinin sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq yerinə yetirilməsinə əsas olan hadisə.

SİĞORTA HAQQI

Sığorta təminatının əldə edilməsi üçün sığortalının sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan məbləğdə və qaydada sığortacıya ödədiyi məbləğ.

MİSAL:

Şəxs 50.000 manat dəyərində olan evini 1 illik sığorta müqaviləsi əsasında tam olaraq (50.000 manat sığorta məbləğində) sığorta etdirir. Sığorta müqaviləsində zəlzələ, subasma və yanğın nəticəsində evə dəyən hər bir zərərin əvəzinin sığortacı tərəfindən ödənilməsi nəzərdə tutulur. Müqavilədə razılaşıdırılır ki, 50.000 manat həddində olan bu cür sığorta təminatı müqabilində şəxs sığorta şirkətinə müqavilənin bağlanması zamanı 200 manat pul ödəməlidir. Şəxsin sığortacıya ödədiyi bu vəsait sığorta haqqıdır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 1.1.14:

sığorta haqqı – risklərin qəbul edilməsi və ya bölüşdürülməsi müqabilində sığorta qanunvericiliyinə uyğun olaraq, sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan qaydada sığortalının sığortacıya ödəməli olduğu pul məbləği.

«İstehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari sığorta haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2010-cu il 11 may tarixli Qanunu, maddə 2.0.14:

sığorta haqqı – icbari sığorta müqaviləsi üzrə risklərin qəbul edilməsi müqabilində sığortalı tərəfindən sığortacıya ödənilməli olan pul məbləği

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh. 50:

Sığorta haqqı (*eng. – premium*) – sığorta polisinə görə sığortalının ödəməyə razılaşdığı ödəmə və ya dövrü ödəmələr.

Malayziya Federasiyasının Sığorta Aktı – 1996-cı il, I hissə, 2-ci maddə, doxsan altıncı abzas:

Sığorta haqqı – sığortacının sığorta polis üzrə üzərinə götürdüyü öhdəliklərə görə ona ödənilməli olan məbləğ.

Latviya Respublikasının 1998-ci il 30 iyun tarixli "Sığorta müqaviləsi haqqında" Qanunu, maddə 1, bənd 11:

Sığorta haqqı – sığorta müqaviləsində sığorta təminatı üçün nəzərdə tutulan ödəmə.

SİĞORTA HAQQININ HİSSƏ-HİSSƏ ÖDƏNİLMƏSİ

Sığorta haqqının hissələrə bölünərək sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində həmin müqavilə ilə müəyyən edilmiş tarixlərdə ödənilməsi.

MİSAL:

Şəxs 01 fevral 2011-ci il tarixdə evini 1 illik sığorta müqaviləsi əsasında sığorta etdirir. Sığorta müqaviləsində şəxsin sığortacıya ödəməli olduğu sığorta haqqı məbləği 200 manat müəyyənəşdirilir. Müqavilədə o da razılaşıdırılır ki, sığorta haqqı 4 bərabər hissəyə bölünməklə ilk hissəsi (50 manat) müqavilənin bağlandığı gün, II hissə 01 aprel 2011-ci il tarixində, III hissə 01 avqust 2011-ci il tarixində, IV hissə isə 01 noyabr 2011-ci il tarixində ödənilməlidir. Sığorta haqqının bu cür ödənilməsi onun hissə-hissə ödənilməsi hesab olunur.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD**Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 903.3:**

Qanunvericilikdə başqa hal nəzərdə tutulmuşdursa, sığorta müqaviləsində sığorta haqqının hissə-hissə ödənilməsi razılaşdırıla bilər.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ**Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsi, II Hissə – 1996-cı il, maddə 954:**

Əgər sığorta müqaviləsində sığorta haqqının müəyyən müddət ərzində ödənilməsi nəzərdə tutulmuşdursa, həmin müqavilə ilə növbəti sığorta haqlarının razılaşdırılmış müddətdə ödənilməməsinin nəticələri müəyyən edilə bilər.

61**SİĞORTA HAQQININ QAYTARILMASI**

Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq sığorta haqqının müvafiq hissəsinin sığortalıya qaytarılması.

MİSAL:

Şəxs sığortaçı ilə 12 ay müddətinə əmlak sığortası müqaviləsi bağlayır və 480 manat məbləğində sığorta haqqı ödəyir. 6 ay sonra şəxs sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verilməsi təşəbbüsü ilə sığortaçıya müraciət edir. Bu zaman sığorta haqqının 6 aya düşən hissəsi ($480/12 \times 6 = 240$ manat), həmçinin sığorta müqaviləsi ilə bağlı sığortaçının xərclərinin (bu xərclər 20% olduqda, baxılan halda 96 manatın) həmin müddətə düşən hissəsi ($96/12 \times 6 = 48$ manat – cəmi 288 (240+48) manat) çıxılmaqla sığorta haqqının qalan məbləği ($480 - 288 = 192$ manat) şəxsə geri qaytarılır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD**Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 921:**

921.1. Sığorta müqaviləsinə ... sığortalının tələbi ilə vaxtından əvvəl xitam verildikdə, sığorta qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, sığortaçı həmin müqavilə üzrə işlərin aparılması xərclərini çıxmaqla müqavilənin ... qurtarmamış müddəti üçün sığorta haqlarını ona qaytarır; əgər bu tələb sığortaçının sığorta müqaviləsi üzrə vəzifələrini yerinə yetirməməsi ilə bağlıdırsa, sığortaçı sığorta haqlarını (qrup halında sığorta zamanı həm də müqavilənin hər hansı bir sığorta predmeti üzrə ödənilmiş sığorta haqlarını) bütünlüklə sığortalıya qaytarır.

921.2. Sığorta müqaviləsinə ... sığortaçının tələbi ilə vaxtından əvvəl xitam verildikdə o, sığorta haqlarını ... bütünlüklə sığortalıya qaytarır; əgər bu tələb sığortalının sığorta müqaviləsi üzrə vəzifələrini yerinə yetirməməsi ilə bağlıdırsa, sığortaçı həmin müqavilə üzrə işlərin aparılması xərcləri çıxılmaqla, müqavilənin qurtarmamış müddəti üçün sığorta ... qaytarır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ**Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsi, maddə 958:**

Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə sığortalı sığorta haqqının müqavilənin qüvvədən düşəcəyi vaxta mütənəsib hissəsi üzərində tələb hüququna malikdir.

Fransa Respublikasının Sığorta Məcəlləsi – 2003-cü il,

maddə L121-9: Sığortalanmış əmlakın sığorta müqaviləsi ilə təminat verilməyən riskin baş verməsi səbəbindən tam məhv olduğu halda sığorta müqaviləsi qüvvədən düşür və bu zaman sığortaçı müqavilənin qurtarmamış müddəti üçün əvvəlcədən ödənilmiş sığorta haqlarını sığortalıya qaytarmalıdır.

maddə L121-15: sığorta müqaviləsi bağlanarkən sığortalanmış əmlakın məhv olduğu və artıq hər hansı bir riskə məruz qalmaq ehtimalının yoxa çıxdığı halda sığorta müqaviləsi əhəmiyyətini itirir. Bu zaman sığortaçı broker və ya agentdən aldığı komisiyon maddə məbləğləri istisna olmaqla çəkdiyi xərcləri çıxaraq ödənilmiş

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD**

921.3. Sığorta müqaviləsinə ... vaxtından əvvəl xitam verildiyi halda, əgər xitam verilmə anınadək sığortaçı tərəfindən sığortalıya ödənilmiş sığorta haqqına ... bərabər və ya ondan çox miqdarda sığorta ödənişi verilməmişdirsə, sığorta haqqı ... sığortalıya qaytarılır.

921.4. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildiyi halda, əgər xitam verilmə anınadək sığortaçı tərəfindən sığortalıya ödənilmiş sığorta haqqından ... az miqdarda sığorta ödənişi verilməmişdirsə, həmin sığorta haqqı məbləği ilə sığorta ödənişi məbləği arasındakı fərq miqdarında sığorta haqqının sığortalıya qaytarılması müvafiq olaraq bu Məcəllənin 921.1-ci və 921.2-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş qaydada həyata keçirilir.

921.5. Sığorta müqaviləsi bu Məcəllənin 919.2-ci maddəsində müəyyən edilmiş məhkəmə qərarı əsasında xitam verilmiş hesab edildikdə, sığortaçı həmin müqavilə üzrə işlərin aparılması xərclərini çıxmaqla müqavilənin ... qurtarmamış müddəti üçün sığorta haqlarını, bu Məcəllənin 921.3-cü və 921.4-cü maddələrinin tələbləri nəzərə alınmaqla, sığortalının qanuni nümayəndəsinə qaytarır.

**«Sığorta fəaliyyəti haqqında»
Azərbaycan Respublikasının 2007-ci
il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə
72.6:**

Sığorta və ya təkrarsığorta müqaviləsinin başqa sığortaçıya ötürülməsinə etiraz edən sığortalının və ya təkrarsığortalının müəyyənləşdirdiyi sığortaçı müvafiq müqaviləni qəbul etmədikdə, sığortalı və ya təkrarsığortalının tələbi ilə sığorta və ya təkrarsığorta müqaviləsinə xitam verilə bilər. Bu halda sığorta müqaviləsi üzrə sığorta haqları tam məbləğdə sığortalıya və ya təkrarsığortalıya qaytarılmalıdır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

sığorta haqlarını sığortalıya qaytarmalıdır.

maddə L132-3: heç kəs on iki yaşından aşağı yetkinlik yaşına çatmayan şəxsin, yetkinlik yaşına çatmış, lakin qəyümlükdə olan şəxsin, habelə ruhi xəstələr üçün xəstəxanada yerləşdirilmiş şəxsin həyatı ilə bağlı ölüm halında sığorta müqaviləsi bağlaya bilməz. Bu qadağanın pozulması ilə bağlanana hər bir müqavilə bağlandığı andan etibarsızdır... Ödənilmiş sığorta haqqı tam olaraq geri qaytarılmalıdır.

maddə L132-26: sığorta olunanın yaşının düzgün göstərilməməsi zamanı, əgər onun həqiqi yaşı sığortaçının müəyyən etdiyi dərəcələrə görə sığorta müqaviləsinə xitam vermə üçün əsaslırsa, sığorta müqaviləsi etibarsız sayılır. Digər hallarda, əgər ödənilmiş sığorta haqqı məbləği ödənilməli olan sığorta haqqı məbləğindən azdırsa, sığortalanmış kapital və ya annuiter ödənilmiş sığorta haqqı məbləğinə mütənəsib olaraq və ya sığorta olunanın həqiqi yaşına uyğunlaşdırılaraq azaldılır. Əks halda, sığorta olunanın yaşı ilə bağlı buraxılan səhv nəticəsində artıq sığorta haqqı ödənilmişdirsə, sığortaçı sığorta haqqının artıq ödənilmiş hissəsini tam olaraq qaytarmalıdır.

62 SİĞORTA QAYDALARI

Sığortacı, habelə sığortanın üzvü olduğu və ya ona nəzarət edən qurum tərəfindən müəyyən sığorta növü üzrə hazırlanan, sığorta müqavilələrinin standart şərtlərini əks etdirən sənəd.

ƏLAVƏ İZAHAT:

Sığortacı hər hansı sığorta növü ilə məşğul olmaq istəyirsə, bunun üçün sığorta nəzarəti orqanından icazə almalıdır. Məsələn, fərdi qəza sığortası üzrə sığorta müqavilələri bağlamaq istəyən sığortacı fərdi qəza sığortasını necə, hansı şərtlərlə aparacağı barədə öz daxili sənədini hazırlayır və razılaşdırılması üçün sığorta nəzarəti orqanına təqdim edir. Həmin sənəddə fərdi qəza sığortasının standart şərtləri, sığortanın obyektini, sığorta təminatının hansı risklərdən verilməsi, hansı hallarda sığorta ödənişindən imtina edilməsi və s. bu kimi məqamlar konkret olaraq açıqlanır. Sığorta nəzarəti orqanı sığorta qaydaları adlanan bu sənəddə qanunvericiliyə zidd olan məqamlar aşkar etmədiyi, habelə həmin qaydaları fərdi qəza sığortası üzrə təcrübəyə və sığortanın potensialına uyğun hesab etdiyi halda sığortacıya fərdi qəza sığortası üzrə fəaliyyət göstərməyə icazə verir. Eyni sığorta növü üzrə hər bir sığortanın öz sığorta qaydaları olur. Əhali üçün daha çox əhəmiyyət kəsb edən sığorta növləri üzrə sığorta qaydalarını dövlət vahid formada və hamı üçün məcburi olan şərtlərlə müəyyən edə bilər. Bu halda həmin növ üzrə fəaliyyət göstərməyə icazəsi olan sığortacılar bağlıdıqları sığorta müqavilələrində həmin vahid qaydalara əsaslanmalıdırlar.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu,

maddə 1.1.12: sığorta qaydaları – sığorta qanunvericiliyinə uyğun olaraq, sığortanın həyata keçirdiyi könüllü sığorta növünün əsaslandığı, sığortanın özü tərəfindən və ya sığorta qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş digər qaydada hazırlanan, həmin sığorta növü üzrə qayda və şərtləri müəyyən edən sənəd.

maddə 16.5: Sığorta nəzarəti orqanı fiziki şəxslərə təqdim edilən müəyyən könüllü sığorta növü üzrə bütün sığortacılar üçün məcburi olan sığorta qaydalarını qəbul edə bilər.

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 915:

Sığortanın təklif etdiyi könüllü sığorta növünün sığorta qanunvericiliyində müəyyən edilmiş qaydada aparılmasının əsaslandığı, həmin sığorta növü üzrə qayda və şərtlərin məcmusu olan sığorta qaydaları sığorta qanunvericiliyinin tələbləri nəzərə alınmaqla, sığortanın özü tərəfindən və ya qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş digər qaydada müəyyən edilir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsi, II Hissə – 1996-cı il, maddə 943, bənd 1:

Sığorta müqaviləsinin şərtləri müvafiq sığorta növü üzrə sığortacı və ya sığortacılar birliyi tərəfindən təsdiqlənmiş və ya qəbul edilmiş standart qaydalarda (sığorta qaydalarında (*рус.-правила страхования*)) müəyyən edilə bilər.

Litva Respublikasının 2003-cü il 18 sentyabr tarixli "Sığorta haqqında" Qanunu,

maddə 2, bənd 23: Sığorta müqaviləsinin şərtləri (*ing.-insurance policy conditions*) – sığortacı tərəfindən hazırlanmış, sığorta müqaviləsinin standart şərtləri.

maddə 75, bənd 1: Tərəflər arasındakı müqavilədən əvvəlki münasibətlər, sığorta müqaviləsinin qayda və şərtləri Mülki Məcəlləyə və bu Fəsilə (Fəsil V. Sığorta müqaviləsi və şərikli sığorta) uyğun olmalıdır.

maddə 206, bənd 1: Nəzarət Komissiyasının sığorta müqaviləsinin şərtlərinin və ya digər qayda və şərtlərin...əvvəlcədən və ya mütəmadi olaraq razılaşdırılması üçün ona təqdim olunmasını tələb etmək hüququ yoxdur. Nəzarət Komissiyası sığortacıya müraciət edərək sığorta müqaviləsinin şərtlərini və ya digər qayda və şərtlərin...ona təqdim edilməsini tələb edə bilər.

SİĞORTA MARAĞI

Sığorta təminatının mövcudluğu üçün əsas olan, sığortalının sığorta obyektinə ilə bağlı qanunvericilik və ya müqavilə ilə tanınan və sığorta hadisəsinin baş verdiyi təqdirdə onun maliyyə itkisinə məruz qalması ehtimalı ilə şərtlənən marağı.

ƏLAVƏ İZAHAT:

Əgər hər hansı bir şəxsin əmlakı, həyatı və ya mülki məsuliyyəti ilə bağlı qanuni marağı varsa, deməli o qeyd olunanları sığorta etdirmək hüququna malikdir. Bu cür marağ hüquqi terminologiyada "sığorta marağı" adlanır. Əksər hallarda sığorta alan şəxs həm müqaviləni bağlayan anda, həm də itki baş verdiyi vaxt sığorta marağına malik olmalıdır. Sığorta marağı o zaman mövcud olmuş sayılır ki, sığorta hadisəsi baş verəcəyi halda irəli sürülməsi ehtimal olunan tələb də qanuni olsun. Əgər şəxs hər hansı bir əşyanın salamat saxlanması və ya həmin əşyaya dəyən zərərin aradan qaldırılmasından faydalanırsa, bu halda deyə bilərik ki, onun bu əşyaya sığorta marağı var. Deməli, sığorta marağı şəxslə sığortanın predmeti arasında olan əlaqədir. Bu əlaqənin ən mühüm cəhəti isə onun qanuni olmasıdır. Yəni şəxsin uğurladığı əşyanın salamat qalmasında və ya ona dəyəcək zərərin aradan qaldırılmasında marağı ola bilər, lakin bu marağ qanunla tanınmadığı üçün sığorta marağı hesab edilmir. Ona görə də o uğurladığı əşyanı sığortalaya bilməz, sığortaçının bu əşyanın uğurluq olmasından xəbəri olmadan sığortalasa belə, həmin sığorta müqaviləsi bağlandığı andan etibarsızdır. Yaxud da, bir şəxsin başqasının, hətta öz qardaşı olsa belə, avtomobili ilə bağlı sığorta marağı yoxdur, çünki həmin avtomobilin sahibi o deyil, başqasıdır. Əgər avtomobili icarəyə götürsə və ya etibarnamə ilə idarə etsə, bu zaman sığorta marağı yarana bilər.

MİSAL:

Sığorta marağına aşağıdakıları misal göstərmək olar:

1) Şəxsin öz həyatına olan marağı; 2) Şəxsin öz həyat yoldaşının, valideynlərinin və uşaqlarının həyatına olan marağı; 3) Şəxsin öz işçilərinin həyatına olan marağı; 4) Şəxsin öz borclusunun həyatına olan marağı; 5) Şəxsin öz qəyyumunun və qəyyumluğunda olan şəxsin həyatına olan marağı; 6) Şəxsin öz əmlakına – evinə, avtomobilinə və s. olan marağı; 7) Girov saxlayanın (məsələn, bank və s.) və ya girov qoyanın girov predmeti olan əmlaka olan marağı; 8) Başqalarının əmlakını saxlayan şəxsin – saxlayıcının saxladığı əmlaka olan marağı; 9) Hər birimizin ehtiyatsız hərəkətlərimizə görə başqalarına vura biləcəyimiz zərərlərə görə məsuliyyətimiz və s. Deməli sığorta marağının mahiyyəti ondan ibarətdir ki, sığortaladığımız risk reallaşarsa, biz mütləq maddi zərər, başqa sözlə maliyyə zərəri çəkəcəyik. Dostumuzun və ya qonşumuzun avtomobilinin zədələnməsi və ya evinin yanması zamanı isə biz heç bir maddi zərəmə məruz qalmırıq. Ona edəcəyimiz maddi yardım maliyyə marağından deyil, sırf insani hislərdən irəli gəlidiyi üçün, qanunla sığorta marağı kimi tanınır. Buna görə də biz dostumuzun və ya qardaşımızın avtomobilini və ya evini sığorta etdirə bilmərik.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNİ İSTİNAD****Azərbaycan Respublikasının Mülki
Məcəlləsi,**

maddə 889.1. Sığorta marağı sığorta hadisəsinin baş verəcəyi təqdirdə sığortalının maliyyə itkisinə məruz qalması ehtimalı ilə şərtlənən və onun sığorta obyektini sığorta etdirmək hüququnun əsaslandığı mənafədir.

maddə 889.2. Sığorta marağının mövcudluğu qanunvericiliklə və ya qanunvericiliyə uyğun olaraq bağlanmış mülki-hüquqi müqavilə ilə tanınır. Sığortalı ilə sığorta predmeti arasında bu cür tanınan əlaqə yoxdursa, sığorta marağının mövcud olmadığı hesab edilir.

maddə 889.3. Sığortalının öz həyatı, habelə arvadının (ərinin), valideynlərinin, uşaqlarının, işçilərinin, işgötürəninin, borclusunun, qəyyununun, qəyyumluğunda olan şəxsin həyatı ilə bağlı sığorta marağı mövcuddur.

maddə 889.4. Sığorta marağı mövcud olmadan bağlanan sığorta müqaviləsi bağlandığı andan etibarsızdır.

maddə 889.5. Sığorta marağının gələcəkdə əldə edilməsi ehtimalı müvafiq sığorta müqaviləsinin bağlanması üçün əsas deyil.

maddə 889.6. Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində sığorta marağı itərsə sığorta müqaviləsinə xitam verilməlidir.

maddə 889.7. Sığorta hadisəsi kimi tanına bilən hadisə və ya hal baş verdiyi anda sığorta marağı mövcud olmadıqda həmin hadisə və ya hal sığorta hadisəsi hesab edilmir və sığortaçı sığorta ödənişi üzrə vəzifələrinin icrasından azad edilir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ**Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri
Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri
lüğəti» (2005)", səh. 35:**

Sığorta marağı (*eng-insurable interest*) – sığortalanmış riskin reallaşdığı halda ziyanə məruz qalan marağ və ya sığorta vasitəsilə müdafiə oluna bilən fərdin maliyyə itkisinə məruz qalmasının mümkünlüyü.

**Malayziya Federasiyasının Sığorta
Aktı – 1996-cı il, I hissə, 152-ci
maddə:**

Sığortalının digər şəxsin həyatını sığorta etdiyi sığorta müqaviləsi sığortalının həmin şəxsin həyatı ilə bağlı sığorta müqaviləsinin qüvvəyə mindiyi anda sığorta marağının olmaması halında etibarsızdır.

Sığortalının digər şəxsin həyatında sığorta marağının olması o halda hesab edilir ki, həmin şəxs

- a) sığortalının arvadı, övladı və ya sığorta müqaviləsinin qüvvəyə mindiyi anda yetkinlik yaşına çatmayan himayəsində olan şəxsdirsə;
- b) sığortalının işçisidir;
- c) a bəndində nəzərdə tutulnlardan başqa, sığorta müqaviləsinin qüvvəyə mindiyi anda tam və ya qismən sığortalının asılı olduğu şəxsdirsə.

**Latviya Respublikasının 1998-ci il
30 iyun tarixli "Sığorta müqaviləsi
haqqında" Qanunu, maddə 1, bənd 2.**

Sığorta marağı – sığortalanmış riskin yaranması halında zərərə məruz qalmama marağı.

**Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsi,
II Hissə – 1996-cı il, maddə 930:**

Əmlak sığorta müqaviləsi üzrə bu əmlakın qorunub saxlanmasına qanun, digər hüquqi akt, yaxud müqavilə ilə əsaslandırılmış marağa malik olan şəxsin (sığorta olunanın və ya faydalanan şəxsin) xeyrinə sığorta etdirilə bilər.

**Bolqarıstan Respublikasının Sığorta
Məcəlləsi – 2005-ci il, maddə 195,
bənd 1:**

Sığorta marağı olmadan bağlanan sığorta müqaviləsi etibarsızdır.

64 SİĞORTA MƏBLƏĞİ

Sığortaçının sığorta müqaviləsi üzrə öhdəliyinin həmin müqavilədə razılaşdırılmış son həddi.

MİSAL:

Avtomobilin sahibi sığortaçı ilə müqavilə bağlayır və öz mülki məsuliyyətini sığorta etdirir. Bu sığorta üçün sığorta məbləği 10.000 manat müəyyən edilir. Hər hansı sığorta hadisəsi nəticəsində avtomobilə 3.000 manat zərər dəyərsə, sığorta ödənişi 3.000 manatdan artıq olmamalıdır. (Sığorta ödənişi dəyən zərərdən çox ola bilməz. Əks halda bu sığorta yox, zərərçəkənin gəlir əldə etməsi olar.) Eyni zamanda avtomobilə sığorta məbləğindən – 10.000 manatdan çox ziyan dəydikdə belə sığortaçının ödəyəcəyi maksimal məbləğ 10.000 manat qəbul edilir, çünki sığorta məbləği sığorta müqaviləsi üzrə sığortaçının öhdəliyinin son həddidir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 1.1.15:

Sığorta məbləği – sığortalanmış risklər üzrə sığortaçının öhdəliyinin qanunvericilik, yaxud müqavilə ilə müəyyənləşdirilmiş məbləğlə ifadə olunan son həddi.

«İstehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari sığorta haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2010-cu il 11 may tarixli Qanunu, maddə 2.0.15:

sığorta məbləği – icbari sığorta müqaviləsi üzrə sığortaçının öhdəliyinin son həddi.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

“Rusiya Federasiyasında sığorta işinin təşkili haqqında” Rusiya Federasiyasının Qanunu, maddə 10, bənd 1:

Sığorta məbləği (*рус.-страховая сумма*) – federal qanunla və ya sığorta müqaviləsi ilə müəyyən edilən, sığorta haqqının həcmindən və sığorta hadisəsinin baş verdiyi halda sığorta ödənişinin məbləğinin həcmindən müəyyənləşdirilməsinin asılı olduğu pul məbləği.

Bolqarıstan Respublikasının Sığorta Məcəlləsi – 2005-ci il, maddə 203 (1):

Sığorta məbləği (*eng.-insurance amount*) əmlakın bərpa və ya həqiqi dəyərindən artıq ola bilməz.

65 SİĞORTA MÜDDƏTİ

Qanunvericiliyə və ya sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq, sığorta müqaviləsinin qüvvəyə mindiyi tarixdən onun qüvvədən düşdüyü anadək olan müddət.

MİSAL:

Şəxs sığortaçı ilə 01 iyun 2011-ci il tarixdə 1 il müddətinə daşınmaz əmlak barəsində sığorta müqaviləsi bağlayır və həmin gün sığorta haqqını ödəyir. Burada 01 iyun 2011-ci il tarixdən 01 iyun 2012-ci il tarixədək olan müddət sığorta müddəti adlanır və sığortaçı yalnız sığorta müddəti ərzində baş verən sığorta hadisəsinə görə sığorta ödənişi etmək öhdəliyi daşıyır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNİ İSTİNAD**Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 906:**

İcbari sığorta qanunvericiliyində və ya könüllü sığorta müqaviləsində başqa cür nəzərdə tutulmamışdırsa, sığorta təminatının müddəti sığorta müqaviləsinin bağlandığı gün saat iyirmi dördədən başlanır və sığorta qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, sığorta müqaviləsinə əsasən həmin müqavilənin qüvvədə olduğu sonuncu gün saat iyirmi dördədən başa çatır.

«Nəqliyyat vasitəsi sahiblərinin mülki məsuliyyətinin icbari sığortası haqqında» Azərbaycan Respublikasının 1996-cı il 31 may tarixli Qanunu, maddə 16:

Sığorta müqaviləsi bir il müddətinə bağlanılır. Sığorta məbləği sığortaçı tərəfindən tam ödənildikdən sonra müqavilə üzrə sığortaçının öhdəlikləri başa çatmış hesab olunmaqla müqaviləyə xitam verilir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2007), səh. 50:

Sığorta polisinin müddəti (*eng-policy period*) – sığortanın qüvvədə olduğu bəzən dəqiq müəyyən edilmiş, bəzən isə qeyri-müəyyən müddət.

Almaniya Federativ Respublikasının Sığorta müqaviləsi Aktı – 2008-ci il,

maddə 10: Əgər sığorta təminatının müddəti (*eng-length of the insurance cover*) günlər, həftələr, aylar və ya bir neçə aylarla müəyyənləşdirilsə, sığorta təminatı müqavilənin bağlandığı günün başlanğıcında qüvvəyə minir, müqavilə müddətinin axıncı gününün sonunda qüvvədən düşür.

maddə 12: Sığorta haqqının daha qısa müddətə müəyyən edildiyi hallar istisna olmaqla, sığorta müddəti (*eng-period of insurance*) bir ildir.

Latviya Respublikasının 1998-ci il 30 iyun tarixli "Sığorta müqaviləsi haqqında" Qanunu, maddə 25:

- (1) Sığorta müqaviləsinin müddəti tərəflərin razılığı ilə, lakin 3 ildən çox olmayaraq, müəyyən edilir.
- (2) Həyat və ya sağlamlıq sığorta müqaviləsinin maksimum müddəti məhdudlaşdırılmır.

66

SİĞORTA MÜQAVİLƏSİ

Sığortaçının sığorta haqqı müqabilində sığortalıdan müəyyən riskləri qəbul etmək və ya belə riskləri onunla bölüşmək razılığının ifadə edildiyi yazılı razılaşma.

MİSAL:

Şəxs sığortaçı ilə mənzilinin sığortalanması barədə yazılı razılaşma imzalayır və tərəflər bu razılaşmada sığortalanan evin ünvanı, sığorta haqqı, sığorta obyektı, sığorta məbləği, sığorta riskləri, sığorta ödənişindən imtinanın əsasları və sığortanın digər mühüm şərtlərini, o cümlədən tərəflərin hüquq və vəzifələrini əks etdirirlər. Tərəflər arasında bağlanan bu cür yazılı razılaşma sığorta müqaviləsi adlanır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNİ İSTİNAD**«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 1.1.8:**

sığorta müqaviləsi – sığortalının müvafiq sığorta haqqı ödəməsi müqabilində sığorta obyektinin

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Maliyyə Hesabatlılığı Standartı-4, Əlavə A:

Sığorta müqaviləsi (*eng-insurance contract*) – Bir tərəfin (sığortaçının) digər tərəfdən (sığortalıdan) gələcəkdə baş verə biləcək bəzi qeyri-müəyyən

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

məruz qala biləcəyi risklərlə bağlı itkilərin, dəyən zərərin əvəzinin və ya razılaşıdırılan pul məbləğinin müəyyən bir hadisənin baş verməsi əsasında ödənilməsinin sığortaçı tərəfindən öhdəlik kimi götürülməsi şərtlərinin təsbit edildiyi razılaşma.

Azərbaycan Respublikasının Mülki
Məcəlləsi,

maddə 899.1: Sığorta müqaviləsi yazılı formada aşağıdakı kimi bağlanır:

- tərəflərin müvafiq sığorta qaydaları əsasında sığorta müqaviləsi adlanan sənədi tərtib edərək qarşılıqlı imzalaması yolu ilə;
- müvafiq sığorta qaydaları ilə sığortalının razı olmasını təsdiq etməsi şərti ilə sığortaçı tərəfindən ona sığorta şəhadətnaməsinin verilməsi yolu ilə;
- icbari sığorta qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş digər qaydada.

maddə 900.2: İcbari sığorta müqaviləsinin bağlanması qaydası icbari sığorta qanunvericiliyi ilə müəyyən edilir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Türkiyə Cümhuriyyətinin 2007-ci il 3
iyun tarixli Sığortaçılıq Qanunu,

maddə 11, (1): Sığorta müqaviləsinin əsas məzmunu (Xəzinədarlıq) İdarə(s)i tərəfindən müəyyən edilmiş və hər bir sığortaçı üçün eyni cür tətbiq edilən şərtlərə uyğun olaraq müəyyənləşdirilir. Lakin sığorta şirkətləri şəraitdən asılı olaraq xüsusi şərtlər müəyyən edə bilərlər. Belə halda xüsusi şərtlər aldadıcı olmamalı və müqavilədə “Xüsusi şərtlər” adı altında aydın şəkildə əks etdirilməlidir.

Bolqarıstan Respublikasının Sığorta
Məcəlləsi – 2005-ci il, maddə 184 (1):

maddə 183, (1): Sığorta müqaviləsi sığortaçının üzərinə sığorta haqqının ödənilməsi müqabilində müəyyən riskləri qəbul etmək və sığorta hadisəsinin baş verdiyi halda sığortalıya və ya faydalanan üçüncü şəxsə sığorta ödənişini və ya sığorta məbləğini vermək öhdəliyini qoyur.

maddə 184, (1): Sığorta müqaviləsi sığorta polisi və ya hər hansı digər yazılı əqd formasında bağlanmalıdır.

67

SİĞORTA MÜQAVİLƏSİNİN QÜVVƏYƏ MİNƏMƏSİ

Qanunvericilikdə ayrı hal nəzərdə tutulmamışdırsa, sığorta müqaviləsi özündə nəzərdə tutulduğu andan qüvvəyə minir.

MİSAL:

Şəxs 01 may 2010-cu il tarixdə sığortaçı ilə həyat sığortası müqaviləsi bağlayır və müqavilənin sığorta haqqının ilk hissəsinin ödənilməsindən sonra qüvvəyə minməsi şərti müəyyən edilir. Şəxs 10 may 2010-cu il tarixdə, saat 15:20-də sığorta haqqının ilk hissəsini sığortaçıya ödəyir. Bu halda sığorta müqaviləsi həmin vaxtdan qüvvəyə minmiş hesab edilir, yəni sığortaçı həmin vaxtdan sonra baş vermiş hadisələrə görə sığorta ödənişi vermək öhdəliyi daşıyır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNADAzərbaycan Respublikasının Mülki
Məcəlləsi,

maddə 903.4: Müqavilədə başqa cür nəzərdə tutulmamışdırsa, sığorta müqaviləsi sığorta

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Latviya Respublikasının 1998-ci il
30 iyun tarixli “Sığorta müqaviləsi
haqqında” Qanunu, maddə 7 (2)

Sığorta müqaviləsi sığorta haqqının və ya onun

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

haqqının ilk hissəsinin və ya tam ödənilməsindən sonra qüvvəyə minir.

maddə 906: İcbari sığorta qanunvericiliyində və ya könüllü sığorta müqaviləsində başqa cür nəzərdə tutulmamışdırsa, sığorta təminatının müddəti sığorta müqaviləsinin bağlandığı gün saat iyirmi dördədən başlanır və sığorta qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, sığorta müqaviləsinə əsasən həmin müqavilənin qüvvədə olduğu sonuncu gün saat iyirmi dördə başa çatır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

müqavilədə nəzərdə tutulan hissəsinin müqavilə ilə müəyyən edilmiş qaydada, müddətdə və məbləğdə ödənilməsinin növbəti günü qüvvəyə minir.

Bolqarıstan Respublikasının Sığorta Məcəlləsi – 2005-ci il, maddə 187:

Sığorta müqaviləsi sığorta haqqının tam olaraq və ya onun hissə-hissə ödənilməsinin razılaşdırıldığı halda ilk hissəsinin ödənilməsindən sonra qüvvəyə minir, bir şərtlə ki, qanunda başqa cür nəzərdə tutulmasın və ya müqavilədə başqa cür razılaşdırılmasın.

68**SİĞORTA MÜQAVİLƏSİNİN YENİ MÜDDƏTƏ BAĞLANMASI**

Eyni sığorta obyekti ilə bağlı əvvəl bağlanmış sığorta müqaviləsinin qüvvədən düşdüyü günün ertəsi qüvvəyə minən, eyni sığorta obyekti ilə bağlı eyni sığortaçı ilə yeni sığorta müqaviləsinin bağlanması.

MİSAL:

Şəxs mənzilini təmir etmək üçün 01 iyun 2010-cu il tarixdə bankdan iki il müddətinə kredit götürmüş və mənzili həmin kreditin təminatı kimi ipotekaya, yəni girov qoymuşdur. İpoteka müqaviləsinin tələblərindən biri kimi həmin mənzilin ipoteka müqaviləsinin qüvvədə olduğu tam müddət üçün sığortalanması müəyyən edilmişdir. 01 iyun 2010-cu il tarixdə şəxs sığortaçı ilə girov qoyduğu mənzilin 1 il müddətinə sığortalanması barədə sığorta müqaviləsi bağlayır. 25 may 2011-ci il tarixdə şəxs sığortaçı ilə eyni əmlakın sığortası barədə yeni sığorta müqaviləsi imzalayır və həmin müqavilənin 01 iyun 2011-ci il tarixdən qüvvəyə minməsi müəyyən edilir. Yeni sığorta müqaviləsinin bağlanması eyni tərəflər arasında eyni mənzillə bağlı olduğu halda, bu əməliyyat sığorta müqaviləsinin yeni müddətə bağlanması adlanır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində "sığorta müqaviləsinin yeni müddətə bağlanması"na dair birbaşa müddəə nəzərdə tutulmamışdır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının Sığorta Komitəsi Katibliyi: "İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə Sığorta və Özel Pensiya üzrə İcmal", 1-ci Kitab (1999), səh. 13:

Qeyri-həyat sığortası müqavilələri adətən bir illik, bəzi ölkələrdə isə orta müddətə (Fransa, İsveçdə 3 il müddətinə) bağlanır və "susmaqla razılıq" prinsipinə əsasən növbəti müddətə avtomatik olaraq uzadılmış hesab edilir. Həyat sığortasında və sağlamlıq sığortasında isə sığorta müqavilələri uzunmüddətli olur.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

 Fransa Respublikasının Sığorta Məcəlləsi – 2003-cü il, maddə L112-2:

...dayandırılmış sığorta müqaviləsinin yenidən qüvvəyə minməsi ilə bağlı sığortalının qeydiyyatda alınmış məktubla etdiyi təklifə sığortaçı həmin təklifi aldıqdan 10 gün müddətində etiraz etmədikdə, həmin təklif qəbul edilmiş sayılır.

69

SİĞORTA MÜQAVİLƏSİNƏ VAXTINDAN ƏVVƏL XİTAM VERMƏ

Sığorta müqaviləsinin həmin müqavilədə konkret olaraq göstərilmiş başa çatma tarixindən əvvəlki hər hansı tarixdə tərəflərin hər hansı birinin təşəbbüsü ilə və ya qanunvericilikdə müəyyən edilmiş digər əsaslarla qüvvədən salınması.

MİSAL:

Şəxs evini 1 il müddətinə sığorta etdirir və buna görə 200 manat sığorta haqqı ödəyir. 8 ay sonra həmin evin yerində yeni ev tikmək qərarına gəlir. O, bu barədə sığortaçının da xəbərdar edir və evi sökdürür. Bu halda sığorta predmeti (ev) artıq mövcud olmadığı üçün sığorta müqaviləsinə qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş əsaslardan biri (sığorta predmetinin artıq mövcud olmaması və tərəflərin qarşılıqlı razılığı) ilə vaxtından əvvəl xitam verilir. Bu zaman sığorta haqqının müqavilənin başa çatmasına qalan 4 aya mütənəsib hissəsindən ($200/12 \times 4 = 66$ manat 67 qəpikdən) sığortaçının işlərinin aparılması xərcləri (məsələn 25 manat) çıxılmaqla ($66-25=41$ manat) şəxsə qaytarılır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

 Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 919.1:

919.1. Sığorta müqaviləsinə aşağıdakı hallarda vaxtından əvvəl xitam verilir:

919.1.1. sığorta predmeti artıq mövcud olmadıqda;

919.1.2. aşağıdakı hallar istisna olmaqla, sığortalı fiziki şəxs öldükdə və ya sığortalı hüquqi şəxs ləğv olunduqda:

919.1.2.1. əmlak sığortası müqaviləsinə bağlanmış sığortalı sığorta müqaviləsi bağlayarkən sığortalanmış əmlakı qəbul edəcək hər hansı şəxsi təyin etmiş olduğu, habelə sığorta hadisəsi baş verənədək sığortaçının razılığı ilə onu dəyişdirmiş olduğu hallarda sığortalı fiziki şəxs vəfat edərsə, onun həmin müqavilə üzrə hüquq və vəzifələri mülki qanunvericiliklə müəyyən olunmuş vərasəlik qaydasında sığortalanmış əmlakı qəbul edən şəxsə keçir;

 Fransa Respublikasının Sığorta Məcəlləsi – 2003-cü il,

maddə L121-9: Sığortalanmış əmlakın sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulmayan hər hansı riskin baş verməsi səbəbindən tam məhv olması halında sığorta müqaviləsi ipso fakto qüvvədən düşmüş hesab edilir və müqavilənin riskin artıq mövcud olmayacağı qurtarmamış müddəti üçün sığorta haqları sığortalıya qaytarılır.

maddə L113-16: Aşağıdakılardan birinin baş verməsi halında, baş vermə anından yalnız üç ay sonra tərəflərdən hər hansı biri sığorta polisində əvvəlki vəziyyətlə birbaşa əlaqəsi olan təminat verilmiş risklərin yeni vəziyyətdə təminat verilməməsi ilə əlaqədar olaraq, həmin müqaviləyə xitam verə bilər:

- Daimi yaşayış yerinin dəyişməsi;
- Evlilik statusunun dəyişməsi;
- Nikah əmlak rejiminin dəyişməsi;

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD**

191.1.2.2. qanunvericilikdə və ya müqavilədə başqa şərtlər müəyyən edilməmişdirsə, sığortalının hüquq və vəzifələri sığorta predmeti olan miras əmlakın yeni mülkiyyətçisinə, sahibinə və ya istifadəçisinə həm onun özünün, həm də sığortaçının müqavilədə rəsmiləşdirilən razılığı ilə keçir;

191.1.2.3. başqa şəxsin xeyrinə həyat sığortası müqaviləsi bağlamış sığortalı vəfat etdikdə, onun hüquq və vəzifələri xeyrinə sığorta müqaviləsi bağlanmış şəxsə təqdim edildikdən sonra ona özünün yazılı razılığı ilə keçir;

191.1.2.4. sığortalı olan hüquqi şəxs sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu dövrdə yenidən təşkil edildikdə, onun həmin müqavilə üzrə hüquq və vəzifələri qanunvericiliyə uyğun olaraq müvafiq hüquq varisinə keçir.

191.1.3. Sığorta müqaviləsi üzrə sığortalı olmayan sığorta olunan vəfat etdikdə, sığortalının onun başqası ilə əvəz olunması təklifinə sığortaçı etiraz etdikdə;

191.1.4. icbari sığorta qanunvericiliyində, yaxud sığorta müqaviləsində digər hal nəzərdə tutulmamışdırsa, sığortalanmış əmlak özgəninkiləşdirilərkən, sığortaçı sığortalının hüquq və vəzifələrinin əmlakın yeni mülkiyyətçisinə, sahibinə və ya istifadəçisinə keçməsinə etiraz etdikdə; əmlak özgəninkiləşdirilərkən sığortaçı sığortalının hüquq və vəzifələrinin əmlakın yeni mülkiyyətçisinə, sahibinə və ya istifadəçisinə keçməsinə etiraz etmədikdə, əlavə sığorta haqqı ödənilmədən sığorta müqaviləsi üzrə sığortalı dəyişdirilə bilər;

191.1.5. sığorta hadisəsinin baş verməsi ehtimalı olmadıqda və sığorta riskinin mövcudluğu, səbəbi sığorta hadisəsi olmayan hallara görə başa çatdıqda;

191.1.6. sığortaçı sığortalı qarşısında öz öhdəliklərini yerinə yetirdikdə;

191.1.7. sığortalı sığorta haqqını qanunvericilikdə və sığorta müqaviləsində müəyyən edilən qaydada ödəmədikdə;

191.1.8. sığorta marağı artıq mövcud olmadıqda.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

- İş yerinin dəyişməsi;
- İş yerindən istefa və ya peşə fəaliyyətinin daimi itirilməsi.

**Rusiya Federasiyasının Mülki
Məcəlləsi, II Hissə – 1996-cı il,****maddə 958:**

1. Sığorta müqaviləsinin qüvvəyə minməsindən sonra sığorta hadisəsinin baş verməsi istisna olmaqla, digər əsaslarla sığorta hadisəsinin baş verməsinin mümkünlüyü, habelə sığorta riskinin mövcudluğu aradan qalxdıqda müqaviləyə onun bağlandığı müddətə qədər xitam verilir. Belə əsaslarla xüsusilə aşağıdakılar daxildir:

- sığorta hadisəsinin baş verməsi istisna olmaqla, digər səbəblərdən sığortalanmış obyektin məhv olması;
- sahibkarlıq risklərini və ya sahibkarlıq fəaliyyəti ilə əlaqədar mülki məsuliyyətin sığorta etdirmiş şəxsin sahibkarlıq fəaliyyətinin müəyyən edilmiş qaydada dayanandırılması.

2. Sığortalı (faydalanan şəxs) sığorta müqaviləsindən istənilən vaxt imtina edə bilər, bir şərtlə ki, belə imtinaya qədər sığorta hadisəsinin baş verməsinin mümkünlüyü bu maddənin 1-ci bəndində nəzərdə tutulmuş əsaslarla aradan qalxmamış olsun.

maddə 959, bənd 2:

Sığorta riskinin artması zamanı sığortalı (faydalanan şəxs) sığorta müqaviləsinin şərtlərinin dəyişdirilməsinə və ya əlavə sığorta haqqını ödəməyə etiraz etdikdə, sığortaçı müqaviləyə xitam verilməsini tələb etmək hüququna malikdir.

**Bolqarıstan Respublikasının Sığorta
Məcəlləsi – 2005-ci il, maddə 195, (3):**

Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində sığorta marağının itdiyi halda müqaviləyə xitam verilir.

SİĞORTA NÖVÜ

Sığortaçı tərəfindən sığorta sinfi və ya sinifləri əsasında müəyyən sığorta qaydalarının hazırlanması yolu ilə müştərilərə təklif olunan sığorta məhsulu.

MİSAL VƏ ƏLAVƏ İZAHAT:

Sığorta növünün izahını ilk növbədə sığorta bazarında təklif olunan ən geniş yayılmış könüllü sığorta növü – minik avtomobillərinin tam sığortası üzrə nəzərdən keçirək. Əksər sığorta şirkətləri qeyd olunan sığorta "məhsulu"nu müştərilərə təqdim edərkən, avtomobilin özünün sığortası ilə yanaşı, onunla başqa şəxslərə vurula biləcək zərərə görə məsuliyyətin sığortasını, habelə avtomobildəki sərnişinlərin fərdi qəza və ya tibbi sığortasını da əhatə etməyə çalışırlar. Beləliklə, avtomobilin tam sığortası növü bir neçə sığorta sinfinin – avtonəqliyyat vasitələrinin sığortası sinfi, avtonəqliyyat vasitəsi sahiblərinin mülki məsuliyyətinin sığortası sinfi, fərdi qəza sığortası sinfi, tibbi sığorta sinfi – birləşməsindən "hazırlanmaqla" müştərilərə təqdim olunan sığorta məhsuludur. Lakin, sığorta növünün müştərilərə təqdim edilməsi, həmin növ üzrə müvafiq qaydaların, yəni bu növün həyata keçirilməsinin standart şərtlərinin əks olunduğu sənədin sığorta nəzarəti orqanı ilə razılaşdırılmasından sonra mümkündür. Ola da bilər ki, sığorta növü bir sığorta sinfindən təşkil olunsun. Məsələn, sığortaçı tibbi sığorta sinfi üzrə qaydalar əsasında tibbi sığorta növünü aparr.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu,

maddə 16.1: Sığorta növü sığortaçı tərəfindən bir, yaxud bir neçə sığorta sinifləri əsasında təklif edilən və sığorta müqaviləsi bağlanması yolu ilə sığortalılara təqdim olunan sığorta məhsuludur.

maddə 16.2: Yalnız sığorta nəzarəti orqanından icazə aldıqdan sonra sığortaçı müvafiq sığorta növü üzrə sığorta müqavilələri bağlaya bilər.

maddə 16.3: Bu Qanunun 16.5-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş müəyyən qaydalar mövcud olmadıqda sığortaçı könüllü sığorta növünün aparılmasına icazə almaq üçün hazırladığı müvafiq sığorta qaydalarını sığorta nəzarəti orqanı ilə razılaşdırmalıdır.

maddə 16.4: İcbari sığortanın hər bir növünün aparılması üzrə əlavə tələblər sığorta qanunvericiliyi ilə müəyyən edilir.

maddə 16.5: Sığorta nəzarəti orqanı fiziki şəxslərə təqdim edilən müəyyən könüllü sığorta növü üzrə bütün sığortaçılar üçün məcburi olan sığorta qaydalarını qəbul edə bilər.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Qazaxıstan Respublikasının 2000-ci il 18 dekabr tarixli "Sığorta fəaliyyəti haqqında" Qanunu, maddə 6,

bənd 5: Sığorta növü sığorta təşkilatı tərəfindən bir və ya bir-neçə sığorta sinfi əsasında hazırlanan və sığorta müqaviləsinin bağlanması yolu ilə sığortalılara təqdim olunan sığorta məhsuludur.

bənd 6: məzmunu və şərtləri Qazaxıstan Respublikasının icbari sığorta növünü tənzimləyən qanunvericilik aktları ilə müəyyən edilən hər bir icbari sığorta növü ayrıca sığorta sinfini təşkil edir.

Rusiya Federasiyanın 1992-ci il 27 noyabr tarixli "Rusiya Federasiyasında sığorta işinin təşkili haqqında" Qanunu, maddə 3, bənd 4:

İcbari sığortanın şərtləri və həyata keçirilməsi qaydası icbari sığortanın konkret növləri haqqında federal qanunlarla müəyyən edilir.

İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının Sığorta Komitəsi Katibliyi: "İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə Sığorta və Özəl Pensiya üzrə İcmal", 1-ci Kitab (1999), səh. 7:

İcazə, hər bir sığorta sinfi üzrə alınmalıdır, istər sinif üçün olsun, istərsə də onun tərkibinə daxil olan müəyyən risk üçün. İcazə həmçinin bir neçə sinfi əhatə edən risklər qrupuna görə də verə bilər.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNİ İSTİDAN**Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi,**

maddə 893.4. Müvafiq sığorta növü üzrə fəaliyyət göstərməyə icazəsi olmayan sığortacı şəxslər sığortada iştirak edə bilməz.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Məsələn, avtonəqliyyat vasitələrinin sığortasının aparılmasına verilən icazə fərdi qəza sığortası sinfinə aid olan “sərnişinlərə dəyən xəsarət” riskini də əhatə edir. Öz növbəsində bu sinif (fərdi qəza sığortası) də “yerüstü avtonəqliyyat vasitələri”, “daşınan mallar” və “yerüstü avtonəqliyyat vasitələri ilə bağlı məsuliyyət” risklərini də əhatə edir.

71 SİĞORTA OBYEKTİ

Sığortalının və ya sığorta olunanın qanunazidd olmayan hər hansı əmlak mənafevi və ya onun həyatı, sağlamlığı, əmək qabiliyyəti və ya pensiya təminatı ilə bağlı maraqları.

MİSAL:

Şəxs öz evini sığorta etdirirsə, onun evinə dəyər biləcək zərərlə bağlı əmlak (maddi) mənafevi sığorta obyektidir. Şəxs öz sağlamlığını tibbi sığorta etdirirsə, səhhətinin pozulması ilə bağlı müayinə və müalicəyə cəmkəyi xərclərə görə əmlak (maddi) mənafevi sığorta obyektidir. Şəxs öz avtomobilindən istifadəyə görə mülki məsuliyyətini sığorta etdirirsə, həmin avtomobillə başqa şəxsə vura biləcəyi zərərlərin əvəzinin ödənilməsi ilə bağlı əmlak (maddi) mənafevi sığorta obyektini hesab edirlər.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNİ İSTİDAN

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 1.1.13, Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 886.1:

Sığorta obyektini – sığortalının, yaxud sığorta olunanın qanunazidd olmayan hər hansı əmlak mənafevi.

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 886.2:

Qanunazidd mənafevlər, həmçinin qanuni, lakin sığortalanması qanunla qadağan olunan mənafevlər, qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş cərimələr, habelə oyunlarda, mərcələrdə, lotereyalarda iştirakla bağlı mənafevlər sığorta obyektini ola bilməz.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Litva Respublikasının 2003-cü il 18 sentyabr tarixli “Sığorta haqqında” Qanunu, maddə 2, bənd 20:

Sığorta obyektini (*eng-insurance object*) – şəxsin həyatı, sağlamlığı, əmlakı və məsuliyyəti ilə bağlı əmlak mənafevləri.

Qazaxıstan Respublikasının 2005-ci il 7 fevral tarixli “İşçinin əmək (xidməti) funksiyalarını yerinə yetirərkən onun həyatına və sağlamlığına zərər vurulmasına görə işəgötürənin mülki məsuliyyətinin icbari sığortası haqqında” Qanunu, maddə 5, bənd 1:

İşəgötürənin icbari məsuliyyət sığortasının obyektini (*рус.-объект обязательного страхования гражданско-правовой ответственности работодателя*) – işçinin əmək (xidməti) funksiyalarını yerinə yetirərkən onun həyatına və sağlamlığına zərər vurulmasına görə işəgötürənin mülki məsuliyyətinin icbari sığortasının obyektini işəgötürənin işçinin əmək (xidməti) funksiyalarını yerinə yetirilməsi zamanı onun həyatına və sağlamlığına dəyər zərərin əvəzinin ödənilməsi öhdəliyi ilə bağlı əmlak mənafevidir.

72 SİĞORTA OLUNAN

Sığorta müqaviləsi üzrə sığorta təminatı verilən və ya maraqları sığorta müqaviləsi əsasında qorunan fiziki şəxs.

MISAL VƏ ƏLAVƏ İZAHAT:

Şəxs öz daşınmaz əmlakını sığortaçıda sığorta etdirir və sığorta müqaviləsi üzrə sığortalı hesab edilir. Daşınmaz əmlakla bağlı mənafeyi sığortalanan həmin şəxs həm də sığorta olunandır. Əgər şəxs sığorta müqaviləsi bağlayaraq öz işçisinin həyatını sığorta etdirsə, bu zaman o sığortalı, işçisi isə sığorta olunan hesab edilir. Yaxud şəxs avtomobilini sığorta etdirir və sığorta müqaviləsində özündən başqa, avtomobildən istifadə üçün etibarnamə verdiyi digər şəxslərin müqavilə üzrə sürücü qismində tanınmasını razılaşıdır (yəni təkcə həmin şəxs deyil, adına etibarnamə verilmiş sürücülər də sükan arxasında olarkən baş vermiş qəza sığorta hadisəsi hesab edilir). Bu zaman şəxs özü həm sığortalı, həm də sığorta olunan, müqavilədə sürücü kimi göstərilən və adına etibarnamə verilmiş digər şəxslər isə sığorta olunalar hesab edirlər.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi maddə 884.5:

Sığorta olunan əmlak mənafeləri sığorta müqaviləsi əsasında sığortalanan şəxsdir. Şəxsi sığorta üzrə sığorta müqaviləsində sığorta olunan qismində başqa şəxs nəzərdə tutulmayıbsa, sığortalı eyni zamanda sığorta olunan sayılır. Əmlak sığortası üzrə sığorta müqaviləsində sığorta olunan qismində başqa şəxs nəzərdə tutulmasından asılı olmayaraq, sığortalının sığorta olunan kimi tanınması heç bir halda, o cümlədən müqavilə şərtləri ilə məhdudlaşdırıla bilməz.

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 1.1.5:

sığorta olunan – sığorta müqaviləsi əsasında əmlak mənafeləri sığortalanan şəxs.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2007), səh. 37:

Sığorta olunan (*eng.-insured*) – həyat sığortasında həyatı ilə bağlı sığorta müqaviləsinin bağlandığı şəxs; əmlak və mülki məsuliyyət sığortasında sığorta müqaviləsi üzrə sığorta ödənişinin verildiyi və ya xeyrinə verildiyi şəxs.

Almaniya Federativ Respublikasının Sığorta müqaviləsi Aktı – 2008-ci il,

maddə 44, bənd 1: Üçüncü şəxsin (*eng.-third party*) xeyrinə sığorta müqaviləsi halında sığorta olunan (*eng.-insured person*) sığorta müqaviləsindən irəli gələn hüquqlara malik olur. Hər bir halda, yalnız sığortalı (*eng.-policyholder*) sığorta polisinin ona göndərilməsini tələb edə bilər.

"Sığorta fəaliyyətinin əsasları" Dərslilik/prof. T.A. Fyodorovanın redaktəsi ilə – Moskva, BEK nəşriyyatı – 1999:

Sığorta olunan şəxs (*рус.-застрахованное лицо*) – şəxsi sığortada həyatı, sağlamlığı və ya əmək qabiliyyəti, sığorta müdafiəsinin obyektini hesab edilən fiziki şəxs; məsuliyyət sığortasında zərər vurmağa görə məsuliyyət riski sığorta müdafiəsinin obyektini hesab edilən fiziki və ya hüquqi şəxs.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD**BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ**

Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsi, II Hissə – 1996-cı il, maddə 934, bənd 2:

Şəxsi sığorta müqaviləsi sığorta olunan hesab edilməyən şəxsin, o cümlədən sığorta olunan hesab edilməyən sığortalının xeyrinə yalnız sığorta olunanın yazılı razılığı ilə bağlana bilər.

73**SİĞORTA ÖDƏNİŞİ**

Sığorta olunanın sığorta hadisəsinin baş verməsindən əvvəlki maliyyə vəziyyətinə qaytarılması üçün sığortaçı tərəfindən sığorta müqaviləsinin şərtlərinə uyğun olaraq ona və (və ya) digər faydalanan şəxsə ödənilən maliyyə kompensasiyası.

MİSAL:

Şəxs öz evini yanğın riskindən 10.000 manat dəyərində sığorta etdirir. Sığorta müddətində baş vermiş yanğın nəticəsində evə dəyən zərər 5.000 manat həcmində qiymətləndirilir. Zərərdən müqavilədə nəzərdə tutulmuş 500 manat azadolma məbləği çıxıldıqdan sonra sığortaçı şəxsə və ya evi təmir edənə 4500 manat pul ödəyir ki, ödənilmiş bu vəsait sığorta ödənişi adlanır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi,

maddə 926.1: Sığorta ödənişi sığorta hadisəsi baş verdikdə qanunvericiliyə, həmçinin sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq sığortaçı tərəfindən ödənilən maliyyə kompensasiyasıdır.

maddə 926.2: Sığortaçı sığorta ödənişini sığorta məbləği həddində həyata keçirir.

maddə 926.3: Sığorta ödənişinin miqdarının müəyyən edilməsi və ödənilməsi qaydası icbari sığortada icbari sığorta qanunvericiliyi ilə, könüllü sığortada müvafiq sığorta qaydalarına əsasən bağlanan sığorta müqaviləsi ilə müəyyən edilir.

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 1.1.21:

sığorta ödənişi – sığorta hadisəsi baş verdikdə, qanunvericiliyə, həmçinin sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq sığortaçı tərəfindən ödənilən maliyyə kompensasiyası;

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh.34:

Sığorta ödənişi prinsipi (*pyc. – indemnity principle*) – polis üzrə sığorta olunanın sığorta hadisəsinə qədər malik olduğu təxmini maliyyə vəziyyətinə qaytarılmasını ifadə edir.

İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının Sığorta Komitəsi Katibliyi: "İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə Sığorta və Əzəl Pensiya üzrə İcmal", 1-ci Kitab (1999), səh. 13:

Sığorta ödənişi prinsipinə əsasən, sığortası tərəfindən ödənilən məbləğ, sığortaliya gəlir əldə etmək imkanı verməkdən yayınmaq məqsədilə dəymiş zərərin həcmindən çox ola bilməz, lakin, "köhnənin əvəzinə yenisi" (*eng. – new for old*) müddəəsi zərərin əvəzini köhnəlmə əmsali tətbiq etmədən sığorta ödənişini həyata keçirmək imkanı verir.

Böyük Britaniyanın Dəniz risklərinin sığortası haqqında 1906-cı il Aktı, maddə 67:

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Sığortalının polis üzrə zərərə görə ala biləcəyi məbləğin qiymətləndirilməmiş polisdə nəzərdə tutulmuş sığorta dəyərindən tam məbləğində, qiymətləndirilmiş polis üzrə isə həmin polisdə nəzərdə tutulmuş məbləğdə müəyyən edilməsi sığorta ödənişinin həcmi hesab edilir.

74

SİĞORTA ÖDƏNİŞİNİN VERİLMƏSİNDƏN İMTINA

Sığortaçının qanunvericilikdə və qanunvericiliyə zidd olmaması şərtilə sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulmuş əsaslarla sığorta ödənişini verməkdən imtina etməsi.

MİSAL:

Avtomobil sığortası müqaviləsinə əsasən sığorta ödənişinin verilməsi şərtlərindən biri kimi sığortalanmış avtomobilin yalnız sahibi və adına etibarnamə verilmiş digər şəxs tərəfindən idarə edilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Baş vermiş yol-nəqliyyat hadisəsinin araşdırılması nəticəsində avtomobil etibarnaməsi olmayan şəxsin idarə etməsi məlum olmuşdur. Bu faktın təsdiqlənməsi avtomobilə dəymiş zərərə görə sığorta ödənişinin verilməsindən imtina üçün səbəbdir. Şəxs avtomobil ilə qəsdən başqa bir əmlaka zərər vurarkən onun sığortalanmış avtomobilinə zərər dəyməsinə görə də sığortaçı sığorta ödənişi verməkdən imtina edəcək, çünki bu əsasla (zərər vurmaqda qəsd niyyətinin olması) sığorta ödənişindən imtina edilməsi artıq qanunda müəyyən olunur.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNADAzərbaycan Respublikasının Mülki
Məcəlləsi, maddə 935.1:

935.1. Sığortaçı sığorta ödənişinin verilməsindən aşağıdakı hallarda imtina edir:

935.1.1. bu Məcəllənin 923.1-ci maddəsinin tələblərinə əməl edilməməsi (sığorta hadisəsinin baş verməsi barədə sığortalı və ya sığorta olunan şəxs, yaxud faydalanan şəxs hadisədən xəbər tutduqdan dərhal sonra və ya mümkün olan ən qısa müddət ərzində sığortaçıya və ya onun nümayəndəsinə, eyni zamanda qanunvericiliyə uyğun olaraq həmin hadisə barədə məlumatlandırılmalı olan səlahiyyətli dövlət orqanlarına hər hansı vasitə ilə xəbər verməməsi) nəticəsində sığortaçının hadisənin səbəblərini və (və ya) dəyən zərərin həcmi müəyyənləşdirmək imkanından tam və ya qismən məhrum olması ilə əlaqədar olaraq onun mənafehləri əhəmiyyətli dərəcədə pozulduqda, habelə zərər dəymiş əmlakın ona təqdim edilməsi ilə bağlı bu Məcəllənin 925.5-ci maddəsinə riayət edilmədikdə (əmlak sığortası

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Almaniya Federativ Respublikasının
Sığorta müqaviləsi Aktı – 2008-ci il,

maddə 2, bənd 2), ikinci cümlə: Sığortalının müqavilə şərtlərini qəbul edərkən sığorta hadisəsinin artıq baş vermiş olduğunu bildiyi halda, sığortaçı sığorta ödənişini vermək öhdəliyi daşımır.

maddə 21 bənd 2): 19 (2)-ci maddədə nəzərdə tutulmuş əsasla müqavilədən imtina edildikdə (sığortalının risk amilləri barədə məlumatları açıqlamasına görə sığortaçının müqavilədən imtina etməsi) məlumatların açıqlanması vəzifəsinin pozulması sığorta hadisəsinin baş verməsi və ya buna şərait yaradılması ilə və ya sığortaçının məsuliyyətinin artması ilə bağlıdırsa, sığortaçı sığorta ödənişini vermək öhdəliyi daşımır.

maddə 26, bənd (2): sığortalanmış riskin ... artması (*eng.- aggravation of insured risk*) halında, sığortaçının riskin artması barədə məlumatlandırılmalı olduğu tarixdən bir ay

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNİN İSTİDAD**

müqaviləsi üzrə sığortalı, sığorta olunan və ya üçüncü şəxs həmin maddədə nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, zərər dəymiş əmlakı sığorta hadisəsindən dərhal sonrakı vəziyyətdə sığortaçıya və ya onun səlahiyyətli nümayəndəsinə təqdim etməkdə;

935.1.2. qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş məsuliyyəti istisna edən hallardan başqa, sığortalının, müvafiq hallarda zərərçəkənin sığorta hadisəsinin baş verməsinə yönələn qəsdən etdiyi hərəkəti və ya hərəkətsizliyi, habelə sığorta hadisəsi ilə birbaşa səbəb əlaqəsində olan qəsdən cinayət törətməsi;

935.1.3. müqavilə və ya qanunla hərbi risklərin sığortalanması nəzərdə tutulmadıqda, hadisənin baş verməsinin hərbi əməliyyatlar və ya hərbi xarakterli tədbirlər hesab edilən halların nəticəsi olması;

935.1.4. sığortalının sığortalanmış əmlaka dəyər zərərin qarşısını almaq və ya həcmi azaltmaq üçün lazımı və mümkün tədbirləri görmək iqtidarında olduğu halda, həmin tədbirləri qəsdən görməməsi; bu zaman sığorta ödənişindən o həcmdə imtina edilə bilər ki, sığortalı mümkün tədbirləri görmüş olsaydı, zərərin miqdarı həmin həcmdə azalmış olardı;

935.1.5. sığortaçının sığorta hadisəsinin baş verməsi səbəblərini araşdırmasına sığortalı tərəfindən maneçilik törədilməsi, o cümlədən bu Məcəllənin 925.5.1-ci maddəsində müəyyən edilmiş məqsədlər (zərərin qarşısının alınması və ya həcmi azaldılması, sığorta hadisəsinin nəticələrinin aradan qaldırılması, yaxud digər fəsadlara səbəb olmaması, habelə zərər dəymiş əmlakın sonrakı itkiləri üçün təhlükə ehtimalına səbəb ola bilən nəzarətsiz halda qalmaması, başqa şəxslərin hərəkətinə və ya fəaliyyətinə mane olmaması üçün zəruri tədbirlərin görülməsi, o cümlədən bu məqsədlərlə əmlakın hadisə yerindən kənarlaşdırılması) üçün zəruri tədbirlərin görülməsi halları istisna olmaqla, digər hallarda əmlakın hadisə yerindən kənarlaşdırılmasının sığortaçının hadisənin səbəblərini və ya zərərin həcmi müəyyənləşdirmək imkanından tam və ya qismən məhrum etməsi;

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

keçdikdən sonra sığorta hadisəsi baş verərsə və sığortaçı sığortalanmış riskin artmasından xəbərsiz olarsa, sığorta ödənişini vermək öhdəliyi daşır.

maddə 37, bənd (2): Sığorta hadisəsinin baş verdiyi anda sığorta haqqı və ya onun ilk hissəsi ödənilməmişdirsə və sığortalı buna görə məsuliyyət daşıyırsa, sığortaçı sığorta ödənişini vermək öhdəliyindən azad edilir. Sığortaçı o halda öhdəlikdən azad edilir ki, o sığortaçını sığorta haqqının ödənilməməsinin hüquqi nəticələri barədə ayrıca aparılmış yazışma ilə və ya sığorta polisində aydın şəkildə qeyd etməklə yazılı surətdə xəbərdar etmiş olsun.

maddə 137: Sığorta hadisəsi sığortalının qəsdən törədilmiş hərəkəti kobud ehtiyatsızlığı və ya nəticəsində baş verdikdə sığortaçı sığorta müqaviləsi üzrə öhdəliklərini yerinə yetirməkdən azad edilir.

maddə 138: Gəmi sığortası zamanı, gəminin üzmək üçün lazımı vəziyyətdə olmaması və ya qənaətbəxş səviyyədə təchiz edilməməsi, yaxud lazımı səviyyədə idarə olunmaması ilə əlaqədar baş verən zərərlərin əvəzinin ödənilməsinə görə sığortaçı öhdəlik daşır.

maddə 161: həyatın tam sığortası halında, sığorta müqaviləsinin bağlanmasından üç il ərzində sığorta olunanın qəsdən intihar etməsinə görə sığortaçı sığorta ödənişini vermək öhdəliyi daşır. Bu, intiharın sığorta olunanın onun niyyətini sərbəst müəyyən etmək qabiliyyətinə mane olan əqli çatışmazlıq halında baş verməsi zamanı tətbiq edilmir.

maddə 201. Sığortalı və ya sığorta olunan öz xəstəliyinə və ya özünün düşdüyü qəzaya qəsdən səbəb olarsa, sığortaçı sığorta ödənişini vermək öhdəliyi daşır.

**Avstraliya Federasiyasının 1984-cü il
"Sığorta müqavilələri" Aktı,**

maddə 54 (1): Bu maddəyə uyğun olaraq, sığorta müqaviləsinin sığortaçıya onun qüvvədə minməsindən sonra sığortalının və ya digər şəxsin etdiyi hərəkətlər görə sığorta ödənişini verməkdən tam və ya qismən imtina etmək imkanı verdiyi halda, bu maddənin 2-ci bəndində nəzərdə tutulmuş hallar istisna

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD**

935.1.6. bu Məcəllənin 935.2-ci maddəsi (sığorta müqaviləsi bağlanarkən sığortalı özünə məlum olan və sığortaçının müqavilədən imtina etmək, yaxud onu məzmunu dəyişdirilmiş şəkildə bağlamaq qərarına təsir göstərə bilən bütün hallar barədə sığortaçıya bildirməli olduğu məlumatların yanlışlığı sığorta müqaviləsi bağlanarkən sığortaçıya məlum olduqda və ya sığortalı yanlış məlumatların verilməsində təqsirli olmadıqda, sığortaçı sığorta ödənişinin verilməsindən imtina üçün yanlış məlumatın verilməsi faktına əsaslanma bilməz) nəzərə alınmaqla, sığorta predmeti, həmçinin sığorta olunan şəxs və (və ya) sığorta hadisəsi barəsində sığortalının sığortaçıya qəsdən yanlış məlumat verməsi nəticəsində sığortaçının sığorta riskini qiymətləndirmək, həmçinin sığorta hadisəsinin səbəblərini və (və ya) dəyər zərərin həcmi müəyyənləşdirmək imkanından tam və ya qismən məhrum olması;

935.1.7. əmlakın sığortası üzrə sığortalı, sığorta olunan və ya faydalanan şəxsin zərərin əvəzini tam olaraq zərər dəyərində təqsirli olan şəxsdən alması; zərərvuran zərərin əvəzini qismən ödəmiş olduqda sığorta ödənişindən ödənilmiş məbləğ həcmində imtina edilir.

935.1.8. baş verməsi hadisənin qanunvericiliyə və ya sığorta müqaviləsinə görə sığorta hadisəsi hesab edilməməsi;

935.1.9. sığorta hadisəsinin sığorta haqqı və ya onun hər hansı bir hissəsinin qanunvericilikdə və ya müqavilədə nəzərdə tutulmuş ödənilməsi müddəti başa çatdıqdan 15 gün sonra, bu Məcəllənin 903.5-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş halda (sığorta haqqı və ya onun hissəsi vaxtında ödənilmədikdə sığortaçı onun ödənilməsi üçün sığorta haqqının və ya onun razılaşıdırılmış ilk hissəsinin sığorta müqaviləsi bağlandığı gündən 1 aydan gec olmayaraq ödənilməsi şərti ilə yazılı surətdə 15 günədək müddət müəyyən edə bilər) isə sığortaçının müəyyən etdiyi müddətin başa çatmasından 3 gün sonra baş verməsi halında sığorta haqqı və ya onun müvafiq hissəsi ödənilməmiş olduqda;

935.1.10. icbari sığorta qanunvericiliyində və ya sığorta qaydalarında nəzərdə tutulmuş digər hallarda.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

olmaqla, sığortaçı sığorta ödənişini verməkdən imtina edə bilməz, lakin sığorta tələbina münasibətdə sığortaçının öhdəliyi həmin hərəkətlərin onun maraqlarına vurduğu ziyan həcmində azalmış hesab edilir.

maddə 54 (2): Bu maddənin sonrakı müddəaları nəzərə alınmaqla, hərəkətin sığorta müqaviləsi ilə təminat verilən zərərin baş verməsinə və ya davam etməsinə səbəb olması halında sığortaçı sığorta ödənişini verməkdən imtina edə bilər.

maddə 54 (3): Əgər sığortalı sübut etsə ki, sığorta tələbinin aid olduğu zərərin heç bir hissəsi həmin hərəkət nəticəsində baş verməmişdir, sığortaçı məhz bu hərəkəti əsas gətirərək, sığorta ödənişindən imtina edə bilməz.

maddə 54 (4): Əgər sığortalı sübut etsə ki, sığorta tələbinin aid olduğu zərərin bir hissəsi həmin hərəkət nəticəsində baş verməmişdir, sığortaçı zərərin həmin hərəkət nəticəsində baş verən hissəsi istisna olmaqla, məhz bu hərəkəti əsas gətirərək, sığorta ödənişindən imtina edə bilməz.

maddə 54 (5): Hərəkəti etmək şəxsin təhlükəsizliyini müdafiə etmək və ya əmlakı qorumaq üçün vacib olduqda, sığortalı və ya digər şəxsin onu etməməsinin əğlabatan olmadığı hallarda, sığortaçı məhz bu hərəkəti əsas gətirərək, sığorta ödənişindən imtina edə bilməz.

**Bolqarıstan Respublikasının Sığorta
Məcəlləsi – 2005-ci il, maddə 107 (1):**

Bütün sübutların təqdim edildiyi tarixdən on beş (15) gün müddətində sığortaçı sığorta ödənişini həyata keçirməli və ya qanunvericiliklə əsaslandırılmış şəkildə ödənişdən imtina etməlidir.

75 SİĞORTA PREDMETİ

Sığorta müqaviləsi üzrə sığortalanan əmlak mənafeələrinin aid olduğu, şəxsi sığorta üzrə fiziki şəxs; əmlakın sığortası üzrə hər hansı əmlak; mülki məsuliyyətin sığortası üzrə mülki məsuliyyətin yaranması halı.

MİSAL VƏ ƏLAVƏ İZAHAT:

Şəxs sığortaçı ilə mənzilinin sığorta etdirilməsi barədə sığorta müqaviləsi bağlayır. Burada sığortalanmış mənzil sığorta predmeti kimi çıxış edir. Bəzən sığorta predmeti ilə sığorta obyektı qarışdırılır. Göstərilən misalda sığorta obyektı sığortalanmış mənzil deyil, həmin mənzillə bağlı şəxsin əmlak mənafeəsidir. Əgər şəxs özünü və ya ailəsinin hər hansı bir üzvünü tibbi sığorta etdirmiş olsa, bu zaman sığorta predmeti sağlamlığı sığortalanmış şəxs özü və ya ailə üzvü olacaq.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNİ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi,

maddə 886.3: Sığorta predmeti sığorta müqaviləsi üzrə sığortalanan əmlak mənafeələrinin aid olduğu fiziki şəxs, əmlak və ya haldır.

maddə 889.2: Sığorta marağının mövcudluğu qanunvericiliklə və ya qanunvericiliyə uyğun olaraq bağlanmış mülki-hüquqi müqavilə ilə tanınır. Sığortalı ilə sığorta predmeti arasında bu cür tanınan əlaqə yoxdursa, sığorta marağının mövcud olmadığı hesab edilir.

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 1.1.17:

Sığorta predmeti – sığorta müqaviləsi üzrə sığortalanan əmlak mənafeələrinin aid olduğu fiziki şəxs, əmlak və ya hal.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

F. D. Rose "Dəniz sığortası üzrə hüquq və təcrübə" 1-ci Nəşr, 2004, Böyük Britaniya, ISSN: 1 84311 247 7, 2-ci Fəsil:

Dəniz riskləri üzrə itkiyə məruz qalma ehtimalı olan hər bir şey dəniz sığortasının predmeti (*eng-items of marine insurance*) ola bilər.

Tulinov V.V., Qorin V.S. "Sığorta və risklərin idarə edilməsi" Terminoloji lüğət, Moskva, "Nauka"-2000:

Sığorta əməliyyatlarında "predmet" dedikdə, sığorta müqaviləsi üzrə sığortalananlar nəzərdə tutulur.

76 SİĞORTA SİNFİ

Sığorta fəaliyyətinin ayrı-ayrı sığorta növləri üzrə aparılmasının dövlət tənzimlənməsinin səmərəli həyata keçirilməsi üçün konkret predmetlərə aid ümumi xarakterli risklərin birləşdirilməsindən əmələ gələn sığorta təminatı qrupu.

ƏLAVƏ İZAHAT:

Sığortanın siniflər üzrə təsnifləşdirilməsi sırf dövlət tənzimlənməsi məqsədləri üçündür. Belə ki, məsələn, qanunvericilik müvafiq siniflər üzrə sığorta sahələrini müəyyən edir. Yəni tənzimləyici orqan bir şirkətə həyat sığortası üzrə fəaliyyətə lisenziya verirsə, qanunvericiliklə qeyri-həyat sığortasına aid olan sığorta sinifləri üzrə xidmətlər təklif etmək həmin şirkətə qadağandır. O, məhz həyat sığortasına aid edilən həyatın ölüm halından sığortası, annuitet sığortası və s. üzrə sığorta növləri əsasında fəaliyyət göstərə bilər. Bundan başqa, sığortanın siniflərə bölünməsi kortəbii şəkildə deyil, müəyyən predmetlər qrupuna dair ümumi xarakterli risklərin ümumiləşdirilməsi və bu ümumiləşdirilmə əsasında verilməsi mümkün olan sığorta təminatlarının təyin

edilməsi ilə həyata keçirilir. Yəni, məsələn, tibbi sığorta sinfində predmetlər qrupu kimi avtomobilləri, evləri, pulları, heyvanları deyil, məhz insanları götürə bilərik. Bundan başqa, götürdüyümüz predmetlər qrupuna (insanlara) dair ümumiləşdirilən risklərə uğurluğu, işin dayanmasını, bazar qiymətinin düşməsinə və s. deyil, məhz insan sağlamlığının pozulmasına səbəb olan xəstəlik və xəsərət hallarını aid edə bilərik.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 14:

14.2. Həyat sığortası sığorta obyektinə görə şəxsi sığortaya aid olan aşağıdakı sığorta siniflərini özündə birləşdirir:

- 14.2.1. ... həyatın ölüm halından sığortası;
- 14.2.2. ... həyatın yaşam sığortası;
- 14.2.3. ... annuitet sığortası;
- 14.2.4. ... əmək qabiliyyətinin sığortası;
- 14.2.5. ... sağalmaz xəstəliklərdən sığorta.

14.3. Qeyri-həyat sığortası (ümumi sığorta) özündə aşağıdakı sığorta siniflərini birləşdirir:

14.3.1. sığorta obyektinə görə şəxsi sığortaya aid olan siniflər:

- 14.3.1.1. ... fərdi qəza və xəstəlik sığortası;
- 14.3.1.2. ... tibbi sığorta;

14.3.1.3. bu Qanunun 14.3.1.1-ci və 14.3.1.2-ci maddələrində göstərilməyən, sığorta obyektinə görə şəxsi sığortaya aid olan digər siniflər.

14.3.2. Sığorta obyektinə görə əmlak sığortasına aid olan əmlakın sığortası üzrə aşağıdakı siniflər:

- 14.3.2.1. ... əmlakın yangından və digər risklərdən sığortası;
- 14.3.2.2. ... avtonəqliyyat vasitələrinin sığortası;
- 14.3.2.3. ... dəmiryol nəqliyyatı vasitələrinin sığortası;
- 14.3.2.4. ... hava nəqliyyatı vasitələrinin sığortası;
- 14.3.2.5. ... su nəqliyyatı vasitələrinin sığortası;
- 14.3.2.6. ...yüklərin (nəqliyyat) sığortası;
- 14.3.2.7. bu Qanunun 14.3.2.1-14.3.2.6-

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Latviya Respublikasının 1998-ci il 30 iyun tarixli "Sığorta müqaviləsi haqqında" Qanunu

Maddə 51. Şəxsi sığortanın sinifləri

(1) Həyat sığortası, qəza sığortası və sağlamlıq sığortası şəxsi sığortaya aiddir.

Malayziya Federasiyasının Təkaful Aktı – 1984-cü il, I hissə, 3-cü maddə, (1)-ci bənd:

(a) Təkaful əməliyyatları iki sinifə bölünür:

- (i) ailə əməkdaşlığı əməliyyatları...
- (ii) (birinciyə daxil olmayan) ümumi əməliyyatlar.

İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının Sığorta Komitəsi Katibliyi: "İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə Sığorta və Özəl Pensiya üzrə İcmal", 1-ci Kitab (1999), səh. 7:

İcazə, hər bir sığorta sinfi (*eng.* – *class of insurance*) üzrə alınmalıdır, istər sinif üçün olsun, istərsə də onun tərkibinə daxil olan müəyyən risk üçün. İcazə həmçinin bir neçə sinfi əhatə edən risklər qrupuna görə də verilə bilər. Məsələn, avtonəqliyyat vasitələrinin sığortasının aparılmasına verilən icazə fərdi qəza sığortası sinfinə aid olan "sərnişinlərə dəyən xəsərət" riskini də əhatə edir. Öz növbəsində bu sinif (fərdi qəza sığortası) də "yerüstü avtonəqliyyat vasitələri", "daşınan mallar" və "yerüstü avtonəqliyyat vasitələri ilə bağlı məsuliyyət" risklərini də əhatə edir.

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh. 65:

Texniki risklər bilavasitə həyata keçirilən sığorta əməliyyatlarının nəticəsidir. Onlar sığorta sinfindən asılı olaraq fərqlənir.

Qazaxıstan Respublikasının 2000-ci il 18 dekabr tarixli "Sığorta fəaliyyəti haqqında" Qanunu, maddə 6:

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD**

cı maddələrində göstərilməyən, sığorta obyektinə görə əmlak sığortasına aid olan əmlakın sığortası ilə bağlı digər siniflər.

14.3.3. Sığorta obyektinə görə əmlak sığortasına aid olan mülki məsuliyyətin sığortası üzrə aşağıdakı siniflər:

14.3.3.10. ...avtonəqliyyat vasitələri sahiblərinin mülki məsuliyyətinin sığortası;

14.3.3.11. ...dəmiryol nəqliyyatı vasitələri sahiblərinin mülki məsuliyyətinin sığortası;

14.3.3.12. ...hava nəqliyyatı vasitələri sahiblərinin mülki məsuliyyətinin sığortası;

14.3.3.13. ...su nəqliyyatı vasitələri sahiblərinin mülki məsuliyyətinin sığortası;

14.3.3.14. ...yük daşıyanın mülki məsuliyyətinin sığortası;

14.3.3.15. ...mülki-hüquqi müqavilə üzrə mülki məsuliyyətin sığortası;

14.3.3.16. ...peşə məsuliyyətinin sığortası;

14.3.3.17. ...işəgötürənin məsuliyyət sığortası;

14.3.3.18. ... ümumi mülki məsuliyyətin sığortası.

14.3.4. Sığorta obyektinə görə əmlak sığortasına aid olan kredit sığortası üzrə aşağıdakı siniflər:

14.3.4.1. ... kreditlərin sığortası;

14.3.4.2. ... ipoteka sığortası;

14.3.4.3. bu Qanunun 14.3.4.1-14.3.4.2-ci maddələrində göstərilməyən, sığorta obyektinə görə əmlak sığortasına aid olan kreditlərin sığortası üzrə digər siniflər.

14.3.5. Sığorta obyektinə görə əmlak sığortasına aid olan qarışıq maliyyə risklərinin sığortası üzrə aşağıdakı siniflər:

14.3.5.1. ...bazar dəyərinin düşməsi riskindən sığorta;

14.3.5.2. ... işin dayanması ilə bağlı risklərdən sığorta.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

1. Sığorta fəaliyyətinin dövlət tərəfindən tənzimlənməsinin və lisenziyalaşdırılmasının təşkili və həyata keçirilməsi üçün sığorta sahələrə, siniflərə və növlərə (*рус. – отрасли, классы и виды*) bölünür...

2. "Həyat sığortası" sahəsi sığorta könüllü sığortası üzrə aşağıdakı sinifləri özündə birləşdirir:

1) həyatın sığortası; 2) annuitet sığortası; 3) həyatda müəyyən hadisənin baş verməsindən sığorta; 4) sığortalının sığortaçının investisiya gəlirlərində iştirakını nəzərdə tutan həyat sığortası.

3. "Ümumi sığorta" sahəsi sığorta könüllü sığortası üzrə aşağıdakı sinifləri özündə birləşdirir:

1) bədbəxt hadisələrdən sığorta; 2) xəstəlikdən sığorta; 3) avtomobil nəqliyyatı sığortası; 3) dəmiryol nəqliyyatı sığortası... 7) yüklərin sığortası... 9) avtonəqliyyat vasitəsi sahiblərinin mülki məsuliyyətinin sığortası... 14) ipoteka sığortası... 17) məhkəmə xərclərinin sığortası.

7 SİĞORTA SİRRİ

Sığorta münasibətlərinin peşəkar iştirakçılarının sığorta əməliyyatlarının həyata keçirilməsi prosesində əldə etdikləri, sığorta müqaviləsinin təfərrüatlarına dair, habelə sığorta müqaviləsinin aid olduğu müəyyən şəxslərlə bağlı qanunla nəzərdə tutulan, yayılmasına qanunla müəyyən edilmiş qaydada məhdudiyət qoyulan məlumatlar.

MİSAL:

Şəxsin avtomobilinin sığortası müqaviləsində müəyyən edilmiş və bu avtomobilə görə nə qədər sığorta haqqı ödəməsi barədə məlumat sığorta sirrini təşkil edir. Bu məlumat şəxsin qohumlarından hər hansı birinin və ya onun işgüzar münasibətdə olduğu biznes şərikinin sığorta şirkətindən öyrənmək istəməsi halında sığortaçının həmin məlumatı verməsi sığorta sirri haqqında qanunvericiliyin pozulması deməkdir və buna görə sığorta şirkəti və onun müvafiq əməkdaşı məsuliyyət daşıyır. Sığortaçı sığorta sirri hesab edilən bu məlumatı o zaman şəxsin qohumuna və ya biznes şərikinə verə bilər ki, şəxsin bu barədə müvafiq qaydada təsdiq edilmiş yazılı razılığı olsun. Həmin məlumatı hər hansı istintaq orqanı və ya məhkəmə öz icraatlarında olan işlə əlaqədar müvafiq qərar əsasında tələb edərsə, sığortaçı həmin qərarı əsas tutaraq şəxsin razılığı olmadan da onun ödədiyi sığorta haqqı barədə məlumatı verməlidir. Lakin məhkəmə və ya istintaq orqanı da sığorta sirri olan həmin məlumatı şəxsin yazılı razılığı olmadan yaymamalı və digər şəxslərə açıqlamamalıdır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu,

maddə 6.1: Aşağıdakı məlumatlar sığorta sirri hesab edilir:

- sığortalının, sığorta olunanın və ya faydalanan şəxsin adı, ünvanı və digər şəxsi məlumatları;
- hər hansı sığorta müqaviləsinin sığorta məbləği və ya qaytarılan məbləği;
- hər hansı sığorta müqaviləsi üzrə ödənilmiş, yaxud ödənilməmiş sığorta haqqı;
- hüquqi şəxs olan sığortalının, sığorta olunanın və ya faydalanan şəxsin kommersiya və ya biznes sirri;
- sığortalının, sığorta olunanın və ya faydalanan şəxsin şəxsi və ailə həyatı ilə bağlı, o cümlədən səhhətinə və əmlakına aid məlumatlar.

maddə 6.2: Sığorta bazarının peşəkar iştirakçıları peşəkar fəaliyyətləri nəticəsində əldə etdikləri sığorta sirri hesab edilən məlumatları qorumaq, həmin məlumatları aşağıdakı hallardan başqa digər şəxslərə açıqlamamalıdır:

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının 2003-cü il 31 iyul tarixli "Korporativ Sığorta Şirkətlərinə nəzarət haqqında" Qanunu, maddə 12:

Bu Qanunun müddələrinin tətbiqi ilə əlaqəli hər hansı fəaliyyətin həyata keçirilməsi zamanı əldə edilən məlumatı yaymaq və ya bu məlumatdan hər hansı formada faydalanmaq hər bir kəsə qadağandır.

Qazaxıstan Respublikasının 2000-ci il 18 dekabr tarixli "Sığorta fəaliyyəti haqqında" Qanunu, maddə 44, bənd 3:

Yoxlama aparən şəxs sığorta (təkrarsığorta) təşkilatının, sığorta brokerinin fəaliyyətinin yoxlanılmasının gedişində əldə etdiyi, sığorta sirrini (*рус. – тайна страхования*) və ya kommersiya sirrini təşkil edən məlumatların yayılmasına görə Qazaxıstan Respublikasının qanunlarında nəzərdə tutulmuş qaydada məsuliyyət daşıyır.

Bolqarıstan Respublikasının Sığorta Məcəlləsi – 2005-ci il,

maddə 93. Sığorta sirrinin qorunması (*eng. – safeguarding the insurance secrecy*):

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİDAD**

- sığorta sirrinin aid olduğu şəxsin yazılı razılığı əsasında;
- təkrarsığorta və ya şərikli sığorta müqaviləsi bağlamaq məqsədilə təkrarsığorta və ya şərikli sığorta müqaviləsinin digər tərəfinə;
- səlahiyyətli orqanın qərarı əsasında ibtidai istintaq orqanının icraatında olan cinayət işləri üzrə həmin orqana;
- məhkəmənin qərarı əsasında onun icraatında olan işlər üzrə həmin məhkəməyə;
- sığorta sistemində tənzimləmə və nəzarət funksiyalarının yerinə yetirilməsi ilə bağlı məsələlər üzrə sığorta nəzarəti orqanının yazılı tələbi əsasında həmin orqana;
- sığorta risklərinin qiymətləndirilməsi, sığorta hadisəsinin araşdırılması və (və ya) zərərlərin tənzimlənməsi üçün lazım olan istənilən məsələlər üzrə sığorta sahəsində yardımçı fəaliyyət göstərən şəxslərə və sığorta qanunvericiliyinə uyğun olaraq, sığorta əməliyyatlarına cəlb olunmuş müstəqil ekspertlərə;
- icbari sığorta haqqında qanunvericiliyə müvafiq olaraq digər şəxslərə;
- fiziki şəxs sığortalı, sığorta olunan və ya faydalanan şəxs öldükdə aşağıdakı şəxslərə:
 - notariat qaydasında təsdiq edilmiş vəzifələri əsasında vəzəslərə;
 - məhkəmənin qərarı əsasında icraatında olmuş müvafiq şəxslə bağlı vəzifəlik işləri olan məhkəməyə;
 - şəxsin ölməsi haqqında şəhadətnamənin surəti əlavə olunmaqla müvafiq notariusun yazılı sorğusu əsasında ölmüş şəxslə bağlı vəzifəlik məsələlərinə baxan notariusə;
 - xarici ölkələrin konsulluq idarələrinin yazılı sorğusu əsasında icraatlarında ölmüş şəxslə bağlı vəzifəlik işləri olan həmin idarələrə.
- “Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulmuş hallarda maliyyə monitorinqi orqanına.

maddə 6.3. Sığorta sirrini qanuni yolla əldə edən bütün şəxslər onu yaymağa və digər şəxslərə açıqlamağa görə müvafiq qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

- (1) Sığortaçı, idarəetmə və nəzarət orqanlarının üzvləri, auditorlar, həmçinin sığortaçıya işləyən digər şəxslər, o cümlədən 60-cı maddəyə (əməliyyatların icrasının sığortaçı tərəfindən üçüncü şəxslərə verilməsi) əsasən sığortaçının müqavilə bağladığı şəxslər öz funksiyalarının icrası ilə əlaqədar onlara məlum olan bütün və hər bir informasiyanın məxfiliyini qorumaq öhdəliyi daşıyırlar. Birinci cümlədə göstərilən şəxslər əldə edilmiş məlumatları öz şəxsi mənfəətləri üçün və ya digər şəxslərin xeyrinə, həmçinin funksiyalarının icrasından başqa məqsədlər üçün istifadə edə bilməzlər.
- (2) Birinci bənddə nəzərdə tutulan öhdəliklər sığorta və təkrarsığorta vasitəçilərinə, həmçinin onların işçilərinə də şamil edilir.
- (3) Sığortaçının bütün işçiləri və idarəetmə və nəzarət orqanlarının üzvləri vəzifəyə təyin olunarkən Sığorta Sirrini Qorunması haqda Bəyannaməni imzalamalıdır.

maddə 94: Sığorta sirrini açıqlanması (*eng.- disclosure of insurance secrecy*):

93-cü maddənin 1-ci bəndi üzrə məlumatların (Maliyyə Nəzarəti) Komissiya (/sına/)ya, Komissiyanın Sədr müavininə və Komissiyanın administrasiyasının səlahiyyətli şəxslərinə açıqlanması ilə yanaşı, yuxarıda göstərilən məlumatlar

- Məlumatın aid olduğu şəxsin aydın yazılı razılığı ilə;
- Qanunda nəzərdə tutulmuş prosedura əsasən məhkəmə, prokurorluq, istintaq və polis orqanlarına;
- Pulların yuyulmasına qarşı Tədbirlər haqqında Qanunda nəzərdə tutulmuş prosedura, qayda və şərtlərə əsasən Maliyyə Monitorinqi Agentliyinə;
- Təminat Fonduna və Bolqarıstan Avtonəqliyyat Sığortaçılarının Milli Bürosuna, onların bu Məcəlləyə əsasən fəaliyyətləri ilə əlaqədar;
- Sığorta dələduzluğunun qarşısının alınmasına yönələn informasiya sistemlərinin hazırlanması məqsədləri üçün.

78 SİĞORTA ŞƏHADƏTNAMƏSİ

Sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulmuş şərtlər əsasında sığorta təminatının mövcudluğu faktını təsdiq edən, sığorta olunana verilməsi üçün sığortaçının birtərəfli qaydada imzaladığı sənəd.

MİSAL:

Şəxs 50.000 manat dəyərində qiymətləndirilmiş mənzilinin sığortalanması barədə sığortaçı ilə müqavilə bağlayır. Sığortaçı mənzilin hansı şərtlər əsasında sığorta etdirilməsini bilmək üçün şəxsə sorğu vərəqəsi verir. Şəxs sorğu vərəqəsində mənzilini öz dəyərində, yəni 50.000 manat məbləğində, həmçinin yanğın, subasma və təbii fəlakətlərə qarşı risklərdən sığorta etdirmək istədiyini qeyd edir. Şəxs ona təqdim olunan yazılı sığorta qaydalarını oxuyur və orada göstərilən standart şərtlərlə razılaşıır. Sonra ödəyəcəyi sığorta haqqının məbləği ona bildirilir və o, həmin məbləğlə razılaşaraq sığorta haqqını ödəyir. Bundan sonra ona "sığorta şəhadətnaməsi" adlanan, sığortaçının imzalamış olduğu sənəd təqdim olunur. Həmin sənəddə sığortalının və sığorta olunanın adı, sığorta predmeti olan mənzilinin ünvanı, sığorta haqqı, sığorta məbləği, azadolma məbləği, habelə sığorta təminatının verildiyi risklər qeyd olunur. Sığorta şəhadətnaməsi "sığorta müqaviləsi" adlanan sənədin tərtib edilməsindən və ikitərəfli qaydada imzalanmasından asılı olmayaraq sığorta müqaviləsinin bağlanması faktını təsdiq edir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 1.1.11:

sığorta şəhadətnaməsi – sığorta müqaviləsinin bağlanması faktını təsdiq edən, sığortaçı tərəfindən sığortalıya və (və ya) sığorta olunana verilən sənəd.

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi,

maddə 901.1: Qanunvericilikdə başqa cür nəzərdə tutulan hallar istisna olmaqla, sığortaçı sığortalıya sığorta müqaviləsinin bağlanması faktını təsdiq edən sənəd – sığorta şəhadətnaməsi verməlidir.

maddə 901.2: Müqavilə üzrə sığorta olunan eyni zamanda sığortalı olmadıqda, sığorta şəhadətnaməsi sığortalının yazılı tələbi ilə sığorta olunana da verilə bilər.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

"Beynəlxalq Sığorta və Maliyyə Lüğəti" CİB-Çıkaqo və London – 1999, səh 186:

Sığorta şəhadətnaməsi (*eng. – insurance certificate*) – Sığorta şirkəti tərəfindən verilən qüvvədə olan sığorta müqaviləsinin mövcudluğunu təsdiq edən sənəd.

Fransa Respublikasının Sığorta Məcəlləsi – 2003-cü il, maddə L423-7:

Həyat sığortası şirkətlərinin müflis olmasına qarşı sığortalıların təminat fondu alqı-satqı predmeti olmayan, üzv firmaların fonda daxil olduğu vaxt imzaladıqları sığorta şəhadətnamələri buraxa bilər. Təminat fondu cəlb edilmiş vəsaitlər hesabına qarşılanma bilməyən zərər məruz qaldığı halda qeyd olunan sığorta şəhadətnamələri artıq kompensasiya olunmur və onların hər birinin dəyəri zərəri bağlamaq üçün lazım olan nisbətdə azaldılır.

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh. 32:

Qrup annuiteti – hər bir üzvünün onlara verilən sığorta təminatını bəyan edən şəhadətnaməyə (*eng. – certificate*) malik olduğu vahid kollektiv müqavilə.

SİĞORTA TARİFİ

Sığorta haqqının hesablanması üçün sığorta predmetinin və sığorta riskinin xarakteri nəzərə alınmaqla sığorta məbləği vahidinə tətbiq edilən müvafiq dərəcə.

MİSAL:

Şəxs sığorta şirkətinə gəlir və mənzilini 30.000 manat məbləğində sığorta etdirmək niyyətini bildirir. Yəni onun mənzilinə sığorta müddəti ərzində müəyyən risklərdən dəyə biləcək zərərlərin əvəzinin həmin məbləğ həddində sığortaçı tərəfindən ödənilməsinə istəyir. Sığortaçı ona bildirir ki, mənzillərin sığortaçı üçün ilk dəfə müraciət edən müştərilərinə 0,6% sığorta tarifi müəyyən edir. Beləliklə, şəxs sığorta təminatı almaq istədiyi məbləğ (30.000 manat) üçün 180 manat ($30.000 \times 0,6\% = 180$ manat) sığorta haqqı ödəməli olur.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«İstehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari sığorta haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2010-cu il 11 may tarixli Qanunu, maddə 2.0.17:

sığorta tarifi – icbari sığorta müqaviləsi üzrə sığorta haqqının hesablanması üçün bu Qanuna uyğun olaraq müəyyən olunan əmək haqqı fonduna tətbiq olunan faiz dərəcəsi.

“İcbari ekoloji sığorta haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2002-ci il 12 mart tarixli Qanunu, maddə 10.2:

İcbari ekoloji sığorta üçün sığorta tarifi minimum faiz dərəcəsi bu Qanunun 9.5 və 9.6-cı maddələrində müəyyən edilmiş minimum sığorta məbləğinin 2 faizini təşkil edir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Rusiya Federasiyanın 1992-ci il 27 noyabr tarixli “Rusiya Federasiyasında sığorta işinin təşkili haqqında” Qanunu, maddə 11:

Sığorta tarifi (*рус. – страхово́й тариф*) – sığorta obyektinə və sığorta riskinin xarakteri nəzərə alınmaqla sığorta haqqının sığorta məbləğinə olan faiz nisbəti.

Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsi, II Hissə – 1996-cı il, maddə 954, bənd 2:

Sığortaçı sığorta müqaviləsi üzrə ödənilməli olan sığorta haqqının həcmi müəyyənləşdirərkən sığorta obyektinə və sığorta riskinin xarakteri nəzərə alınmaqla sığorta məbləği vahidinin əsasında işləyib hazırladığı sığorta tariflərini tətbiq etmək hüququna malikdir.

Türkiyə Cümhuriyyətinin 2007-ci il 3 iyun tarixli Sığortaçılıq Qanunu, maddə 12, (1):

Sığorta tarifləri (*ing. – insurance tariffs*) sığortanın prinsiplərinə və ümumqəbul edilmiş aktuar metodlarına əsasən sığorta şirkətləri tərəfindən sərbəst müəyyən edilir. Lakin bu Qanunda və digər qanunlarda nəzərdə tutulmuş icbari sığortalar üzrə təminat məbləğləri, tariflər və təlimatlar isə Nazirlik tərəfindən müəyyən edilməklə qəzətdə dərc olunur.

SİĞORTA TƏLƏBİ

Sığortalının sığorta hadisəsinin baş verməsi ilə əlaqədar sığortaçıdan sığorta ödənişini həyata keçirməsi barədə tələbini ifadə edən müraciəti.

MİSAL:

Şəxs öz mənzilinin sığortalanması barədə sığortaçı ilə müqavilə bağlayır. Sığorta müddəti ərzində yanğın baş verir və şəxs sığortaçını bu barədə dərhal xəbərdar edir. Bundan sonra o, sığortaçıya sığorta ödənişinin verilməsi barədə yazılı formada müraciət edir. Bu müraciət həm adi ərizə və ya məktub formasında, həm də sığortaçının verdiyi, sığorta hadisəsi barədə standart blankın doldurulması və imzalanması yolu ilə təqdim edilə bilər. Formasından asılı olmayaraq, sığortaçıya təqdim olunan bu cür yazılı müraciət sığorta tələbidir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 1.1.20:

Sığorta hadisəsi baş verdikdə sığortalının, sığorta olunanın və ya faydalanan şəxsin sığortaçıya öz vəzifələrini qanunvericiliyə və sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq icra etməsi barədə müraciəti.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh. 15:

Sığorta tələbi (*eng.* – *claim*) – sığorta müqaviləsinin şərtlərinə uyğun olaraq sığorta ödənişinin həyata keçirilməsi üçün sığortaçıya edilən müraciət.

Malayziya Federasiyasının Sığorta Aktı – 1996-cı il, I hissə, 2-ci maddə, əlli yeddinci abzas:

sığorta tələbi (*eng.* – *insurance claim*) – sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq sığorta ödənişinin ödənilməsi tələbi.

SİĞORTA TƏMİNATI

Müəyyən risklərə qarşı sığorta müqaviləsi ilə verilən maliyyə müdafiəsinin həcmi.

MİSAL:

Şəxs sağlamlığını 45.000 manat həcmində tibbi sığorta etdirir. Bu o deməkdir ki, sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulmuş risklərlə (xəstəliklərin baş verməsi və ya xəsarətlərin yaranması ilə) bağlı şəxsin səhhətində baş verən sağlamlığının pozulması hallarında onun müayinəsinə və müalicəsinə görə 45.000 manatlıq sığorta təminatı verilir. Yəni qeyd olunan hallarda müalicə və ya müayinəyə 45.000 manata qədər çəkilən xərclərin əvəzini sığortaçı ödəyəcək.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində "sığorta təminatı"nın anlayışı verilməmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 898.2:

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh. 20:

Təminat (*eng.* – *coverage*) – sığorta polisi ilə təqdim edilən sığortanın həcmi.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNİ İSTİDAD

Azadolma məbləği sığorta hadisəsi nəticəsində yaranan itkilərin və ya dəyən zərərin sığorta təminatı ilə əhatə olunmayan və sığortalının üzərində qalan hissəsidir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

“Beynəlxalq Sığorta və Maliyyə Lügəti” CİB-Çıkaqo və London – 1999, səh 187:

Sığorta təminatı (*eng. – insurance cover*) – sığortalanmış halların faktiki baş verməsi zamanı sığortalı üçün təminat verilmiş pul məbləği.

82

SİĞORTA VASİTƏÇİSİ

Sığorta və ya təkrarsığorta müqavilələrinin bağlanması, yenilənməsində və ya davam etdirilməsində həmin müqavilənin tərəflərindən birini təmsil etməklə müvafiq lisenziya əsasında ona vasitəçilik xidməti göstərən şəxs.

Misallar üçün bax: “AGENT (SİĞORTA AGENTİ)” və “BROKER (SİĞORTA BROKERİ)”.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNİ İSTİDAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 82.1:

Bu Qanunun məqsədləri üçün sığorta agentləri və sığorta brokerləri sığorta vasitəçiləri hesab edilir.

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 937.1:

Sığorta (təkrarsığorta) müqaviləsi tərəflər arasında həm birbaşa, həm də sığorta vasitəçilərinin – sığorta agentlərinin və ya sığorta brokerlərinin xidmətindən istifadə etməklə bağlana bilər.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lügəti» (2005), səh. 36:

Sığorta vasitəçisi (*eng. – insurance intermediary*) – sığorta vasitəçiliyinə cəlb edilmiş hər hansı fiziki və ya hüquqi şəxs... Müstəqil vasitəçilər – sığortaçı ilə münasibətlərdə müştərini təmsil edən “müstəqil broker” və sığortaçını təmsil edən “agent”...

Türkiyə Cümhuriyyətinin 2007-ci il 3 iyun tarixli Sığortaçılıq Qanunu, maddə 2, b):

“Vasitəçi” dedikdə, sığorta agentləri və brokerləri başa düşülür.

83

SİĞORTAÇI

Müəyyən yurisdiksiyada sığorta fəaliyyətini həyata keçirmək üçün qanunla nəzərdə tutulmuş qaydada səlahiyyətləndirilmiş, sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan hallarda və qaydada sığorta ödənişini vermək öhdəliyi daşıyan hüquqi şəxs.

MİSAL:

Şəxs öz mənzilini sığorta etdirmək istəyir. Ona sığorta fəaliyyəti ilə məşğul olmaq hüququ olan təşkilatlardan birinə müraciət etmək tövsiyə olunur. Şəxs sığorta şirkətinə müraciət edərkən onun doğrudan da sığorta təminatı vermək hüququnu təsdiq edən sənədinin olub-olmadığını öyrənmək istəyir. Sığorta şirkətinin nümayəndəsi ona şirkətin sığorta nəzarəti orqanı tərəfindən sığorta fəaliyyətinə verilmiş lisenziyasını göstərir və bu məlumatı sığortaya dövlət nəzarətini həyata keçirən dövlət orqanının (Maliyyə Nazirliyinin) rəsmi internet saytından da əldə olunması imkanını ona bildirir. Bundan sonra şəxs sığorta şirkəti ilə müqavilə bağlayır və sığorta müqaviləsinin şərtlərinə uyğun olaraq, sığorta haqqını ödəyir. Səlahiyyətli dövlət orqanının verdiyi lisenziya əsasında şəxslə sığorta müqaviləsi bağlayan, sığorta haqqını qəbul edən və bunun müqabilində sığorta hadisəsinin baş verməsi halında sığorta ödənişi vermək vəzifəsi daşıyan sığorta şirkəti sığortaçı adlanır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 1.1.3:

Sığorta fəaliyyətini həyata keçirmək üçün müvafiq lisenziyaya malik olan, sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan sığorta hadisəsi baş verdiyi halda qanunvericiliklə və ya müqavilə ilə müəyyən olunmuş qaydada sığorta ödənişini vermək öhdəliyi daşıyan sığorta müqaviləsinin tərəfi olan yerli hüquqi şəxs.

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 884.3:

Sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan sığorta hadisəsi baş verdiyi halda qanunvericiliklə və ya müqavilə ilə müəyyən olunmuş qaydada sığorta ödənişini vermək öhdəliyi daşıyan sığorta müqaviləsinin tərəfi.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh. 37:

Sığortaçı (*eng. – insurer*) – qarşılıqlı sığorta da daxil olmaqla, sığorta risklərini sığortalayan (xalis təkrarsığorta istisna olmamaqla) lisenziyalasdırılmış hüquqi şəxs.

Qazaxıstan Respublikasının 2000-ci il 18 dekabr tarixli "Sığorta fəaliyyəti haqqında" Qanunu, maddə 3:

Sığortaçı (*рус. – страховщик*) – səlahiyyətli orqanın verdiyi müvafiq lisenziya əsasında n və ya qarşılıqlı sığorta haqqında Qazaxıstan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq lisenziyasız sığorta müqavilələrinin bağlanması və icrası üzrə fəaliyyəti həyata keçirən hüquqi şəxs.

Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsi, II Hissə – 1996-cı il, maddə 938:

Sığorta müqaviləsini sığortaçı qismində müvafiq sığorta növünü aparmağa icazəsi (lisenziyası) olan hüquqi şəxs bağlaya bilər.

84

SİĞORTALI

Müəyyən sığorta obyektinin sığorta etdirilməsində sığorta marağı olan və müvafiq sığorta müqaviləsinin tərəfi olan fəaliyyət qabiliyyətli və hüquq qabiliyyətli şəxs.

MİSAL:

Şəxs öz mənzilini sığorta etdirmək məqsədi ilə sığortaçı ilə müqavilə bağlayır və həmin müqavilənin şərtlərinə uyğun olaraq sığorta haqqını ödəyir. Həmin şəxs sığorta müqaviləsini bağladığı andan sığortalı hesab edilir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 1.1.4 və Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 884.4:

Sığortalı – sığorta haqqı ödəyən, sığorta obyektinin sığorta etdirilməsində sığorta marağı olan sığorta müqaviləsinin tərəfi.

«İstehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari sığorta haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2010-cu il 11 may tarixli Qanunu, maddə 2.0.4:

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2007), səh. 31:

Sığortalı (*eng. – policyholder*) – sığorta polisinin verildiyi müqavilənin tərəfi.

"Rusiya Federasiyasında sığorta işinin təşkili haqqında" Rusiya Federasiyasının Qanunu, maddə 5:

Sığortalılar (*рус. – страхователи*) – sığortaçı ilə sığorta müqaviləsi bağlayan, yaxud qanunla sığortalı hesab edilən hüquqi şəxslər və ya fəaliyyət qabiliyyətli fiziki şəxslər.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

sığortalı – sığorta olunanın xeyrinə icbari sığorta müqaviləsi bağlayan Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən hüquqi və fiziki şəxslər, dövlət orqanları.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

İordaniya Krallığının "Sığorta tənzimlənməsi Aktı" – 1999-cu il, maddə 2:

Sığortalı (*eng* – *insured*) – sığortaçı ilə sığorta müqaviləsi bağlamış şəxs.

85

SİĞORTALILARIN MÜDAFİƏ (zəmanət) FONDU

Sığortaçılar ödəmə qabiliyyətlərinin olmamasına görə sığorta müqavilələri üzrə öhdəliklərini yerinə yetirmək iqtidarında olmadıqda belə öhdəliklərin, həmçinin qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuşdursa, sığortalanmamış risklər üzrə və ya naməlum şəxslər tərəfindən vurulan zərərlərin əvəzinin müəyyən olunmuş həddə ödənilməsinə təmin edən mexanizm.

ƏLAVƏ İZAHAT VƏ MİSAL:

Bir çox ölkələrin qanunvericiliyində nəzərdə tutulur ki, həyat sığortası, nəqliyyat vasitəsi sahiblərinin mülki məsuliyyətinin icbari sığortası və s. üzrə fəaliyyətlə məşğul olmaq üçün sığortaçılar Sığortalıların Zəmanət Sisteminin üzvü olmalıdırlar. Bu cür sistemlər, adətən, fond, hüquqi şəxslərin ittifaqı, büro və s. kimi adlanır. "A" həyat sığorta şirkəti, qanunvericiliyin tələbi olduğu üçün Həyat Sığortası üzrə Zəmanət Fondunun iştirakçısıdır və bağladığı müqavilələr üzrə daxil olan sığorta haqlarının 2%-ni iştirak haqqı kimi Fonda ödəyir. Həmin dövrdə "A" sığortaçıda bir şəxsin həyatı 25 il müddətinə bağlanan sığorta müqaviləsi əsasında 100.000 manat məbləğində sığortalanır. 20 ildən sonra şəxs dünyasını dəyişir, yəni müqavilə üzrə sığorta hadisəsi baş verir. Bu zaman "A" sığorta şirkəti müflis olmaq ərafəsində olduğu üçün, sığorta ödənişini şəxsin vərəşəsinə ödəyə bilmir. Zəmanət Fondu "A" sığortaçının əvəzində 100.000 manat məbləğində vəsaiti həmin vərəşəyə ödəyir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində "sığortalıların müdafiə (zəmanət) fondu" anlayışı və bu cür fondla bağlı hər hansı mexanizm nəzərdə tutulmamışdır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının Sığorta Komitəsi Katibliyi: "İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə Sığorta və Özəl Pensiya üzrə İcmal", 1-ci Kitab (1999),

səh.23: Əgər sığortaçı sığortalıların mümkün itkilərinə səbəb ola biləcək ləğvetmə prosesinə gedirsə, sığortalıların itkilərinin azaldılması üçün dövlət tərəfindən idarə olunan və ya dəstəklənən təminat fondu (sığortalıların müdafiə fondu (*eng* – *policyholders protection fund*)), yaxud digər mexanizm vasitəsilə hər bir sığortalıya maksimum ödənişlərin verilməsi və ya itkilərin bölüşdürülməsi təmin olunmalıdır.

səh.40: İƏİT-ə daxil olan əksər ölkələrdə sığorta şirkətlərinin maliyyə çətinliyi və ya müflisləşmə üzündən öz öhdəliklərini yerinə yetirə bilməməsi halında sığortalıların müdafiəsi üçün ən azı bir (sığortalıların müdafiə) fond(u) və ya mexanizm fəaliyyət göstərir. Belə fondlar iki cür olur:

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

- müəyyən sığorta sinifləri üzrə fondlar;
- ümumi fondlar.

Qazaxıstan Respublikasının 2003-cü il 03 iyun tarixli "Sığorta ödənişlərinin təminat fondu haqqında" Qanunu, maddə 1, bənd 12:

Sığorta ödənişlərinin zəmanət sistemi (*рус. – система гарантирования страховых выплат*) – iştirakçı sığortaçının məcburi ləğvi halında sığorta hadisəsinin baş verdiyi zaman sığortalıların (sığorta olunanların, faydalanan şəxslərin) hüquq və qanuni mənafeələrinin müdafiəsinə yönəlmiş, bu Qanunla nəzərdə tutulan təşkilati-hüquqi tədbirlər kompleksi.

86

SUBROQASIYA

Sığorta ödənişi almış şəxsin sığorta hadisəsinin baş verməsində təqsirli olan şəxs(lər)ə qarşı zərərin əvəzinin ödənilməsinə tələb etmək hüquqlarının sığortaçıya keçməsi.

MİSAL:

Avtomobilini sığorta etdirmiş şəxs yol-nəqliyyat hadisəsinə məruz qalır və hadisənin iştirakçısı olan digər sürücünün təqsiri üzündən sığortalanmış avtomobilə 800 manat məbləğində zərər dəyir. Şəxs sığortaçıya müraciət edir və sığortacıdan 800 manat sığorta ödənişi alır. Sığortaçı sığorta ödənişini verdikdən sonra ödədiyi məbləği yol-nəqliyyat hadisəsində təqsirli olan sürücüdən tələb etmək hüququ əldə edir. Şəxsdən həmin təqsirli sürücüyə qarşı bu cür tələb irəli sürməsi hüququnun sığortaçıya keçməsi subroqasiya adlanır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD
Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi,

maddə 936.1: Subroqasiya hüququ bu Məcəllənin 936.6-cı maddəsi nəzərə alınmaqla (həyat sığortası siniflərinə və fərdi qəza sığortasına aid olan hallarda subroqasiya hüququ tətbiq edilmir), sığorta ödənişi almış şəxsin ona daimi şəxsə görə məsuliyyət daşıyan üçüncü şəxsə qarşı malik olduğu hüquqlardan və vasitələrdən həmin ödənişi vermiş sığortaçının istifadə etmək hüququdur.

maddə 936.2: Faydalanan şəxsin zərərvuran şəxsə qarşı zərərin əvəzini ödəmək tələbi (iddiası) ilə bağlı hüquq əmlak sığortası üzrə sığorta ödənişini vermiş sığortaçıya subroqasiya qaydasında onun verdiyi sığorta ödənişi məbləğində keçir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının Sığorta Komitəsi Katibliyi: "İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə Sığorta və Özəl Pensiya üzrə İcmal", 1-ci Kitab (1999), səh.10:

Subroqasiya (*eng. – subrogation*) – sığortaçının zərər vuran üçüncü tərəflərdən aldığı hesabına bərpa etdiyi vəsait.

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh. 63:

Subroqasiya — sığorta şirkətinin sığorta ödənişi verdiyi sığortalının hüquqlarını əldə etməsi kimi hallarda borcun alınması və ya tələbin irəli sürülməsi hüququnun bir şəxsdən digərinə keçməsi.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNİ İSTİNAD

«Nəqliyyat vasitəsi sahiblərinin mülki məsuliyyətinin icbari sığortası haqqında» Azərbaycan Respublikasının 1996-cı il 31 may tarixli Qanunu, maddə 8, bənd 5:

Nəqliyyat vasitəsi sahibinin cinayət törətmək qəsdı ilə, habelə sığorta müqaviləsinin şərtlərini pozmaqla üçüncü şəxsin əmlakına və səhhətinə vurduğu zərər sığortaçı tərəfindən ödəniləndə o, sığorta ödənişinin məbləğini həmin nəqliyyat vasitəsinin sahibindən subroqasiya qaydasında alır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

87

ŞƏXSİ TUTUM

Sığorta riskinin sığortaçının təkrarsığorta etdirmədiyi və yalnız öz üzərinə götürdüüyü hissəsi.

MİSAL:

Sığortaçının fərdi qəza sığorta müqavilələri üzrə qəbul etdiyi risklərin ümumi həcmi 10.000.000 manat təşkil edir və bu risklərin 6.500.000 manat hissəsi təkrarsığorta etdirilmişdir. Qalan 3.500.000 manat məbləğində risklər isə sığortaçının fərdi qəza sığortası üzrə şəxsi tutumu hesab olunur.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNİ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu,

maddə 1.1.22: şəxsi tutum – sığorta və ya təkrarsığorta müqaviləsinə əsasən sığorta riskinin sığortaçının (təkrarsığortalının) öhdəliyində qalan hissəsi.

maddə 79.6: Sığortaçının bir sığorta predmeti üzrə sığorta riskləri ilə bağlı şəxsi tutumunun həcmi onun məcmu kapitalının 10 faizindən çox olmamalıdır.

maddə 79.7: Bu Qanunun 79.6-cı maddəsinin tələbi nəzərə alınmaqla, sığortaçının əmlak sığortasına aid bir sığorta müqaviləsi üzrə risklərlə bağlı şəxsi tutumunun həcmi onun məcmu kapitalının 30 faizindən çox olmamalıdır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh.45:

Xalis tutum (*eng. – net retention*) – özündə saxlamaq istəmədiyi risk məbləğinin təkrarsığorta etdirilməsindən sonra şirkətin öz üzərində saxladığı sığorta məbləği.

Qazaxıstan Respublikasının 2000-ci il 18 dekabr tarixli "Sığorta fəaliyyəti haqqında" Qanunu,

maddə 3: şəxsi tutum (*рус. – собственное удержание*) – sığorta və ya təkrarsığorta müqaviləsinə uyğun olaraq öhdəliyin sığortaçının və ya təkrarsığortalının (sedentin) öz hesabına məsuliyyət daşdığı hissəsi.

maddə 46, bənd 5: Sığortaçının (təkrarsığortaçının) bir sığorta və ya təkrarsığorta müqaviləsi üzrə şəxsi tutumunun ən yuxarı məbləği aktuari tərəfindən hesablanmalı və ödəmə qabiliyyəti səviyyəsinin faktiki məbləğini aşmamalıdır.

ŞƏRİKLİ SİĞORTA

Riskin iki və ya daha çox sığortacı arasında onların hər birinin hüquq və vəzifələrini ehtiva edən eyni müqavilə əsasında sığortalanması.

MİSAL:

Müəssisə ona məxsus zavodu orada yerləşən bütün avadanlıqlarla birlikdə sığorta etdirmək niyyətini açıqlayır və bununla bağlı "A" sığortacıya müraciət edir. Zavodun sığorta riskləri 850.000.000 manat həcmində dəyərləndirilir. "A" sığortacı böyük məbləğdə olan riski təkbəşinə sığortalamağa cəsarət etmir və buna görə də həmin riskin şərikli sığortalanması üçün "B", "C" və "D" sığortacılar da təklif edir. Sığortacılar öz maliyyə imkanlarına uyğun olaraq riskin şərikli sığortalanmasına razılıq verirlər. Belə ki, riskdə "A" sığortacının 40% (340.000.000 manat), "B" sığortacının 20% (170.000.000 manat), "C" sığortacının 35% (297.500.000 manat) və "D" sığortacının 5% (42.500.000 manat) payları barədə ümumi razılıq əldə edilir. Bu zaman "A" sığortacı şərikli sığorta müqaviləsi üzrə operator (və ya lider), yəni müəssisə ilə sığortacılar arasında əlaqələndirici funksiyaları yerinə yetirən şəxs təyin olunur. Sığorta müqaviləsində sığortacı qismində dörd sığortacının hər birinin adı və onların üzərlərinə götürüdükləri riskin həcmi və s. qeyd edilir. Bu, həm də onların sığorta müqaviləsinin şərtləri ilə razılıqlarını ifadə edir. Müqavilənin qüvvədə olduğu 4-cü ayda müəssisədə qəza baş verir və dəyən zərərin məbləği 16.000.000 manat məbləğində qiymətləndirilir. Bu zaman hər bir sığortacı sığorta ödənişlərini müqavilədən asılı olaraq ya birbaşa, ya da operator sığortacı vasitəsilə ödəməlidirlər və sığorta ödənişlərinin məbləği şərikli sığorta müqaviləsi üzrə üzərlərinə götürüdükləri riskin həcminə mütənəsbil olaraq aşağıdakı qaydada bölüşdürüləcəkdir: "A" sığortacı: 6.400.000 manat ($160.000.000 \times 40 / 100 = 6.400.000$ manat); "B" sığortacı: 3.200.000 manat ($160.000.000 \times 20 / 100 = 3.200.000$ manat); "C" sığortacı: 5.600.000 manat ($160.000.000 \times 35 / 100 = 5.600.000$ manat) və "D" sığortacı: 800.000 manat ($160.000.000 \times 5 / 100 = 800.000$ manat).

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi,

- Şərikli sığorta bir neçə sığortacının aralarında bağlılıqları müqaviləyə müvafiq olaraq, sığorta ödənişi üzrə öhdəlikləri bölüşdürməklə sığorta müqaviləsi ilə müəyyən edilmiş sığorta risklərini eyni zamanda sığortalamaları ilə bağlı fəaliyyət və bununla əlaqədar yaranan münasibətlərdir.
- Sığorta obyektini bir müqavilə ilə bir neçə sığortacı tərəfindən sığortalana bilər. Bu müqavilədə hər bir sığortacının razılaşdırılmış payları əsasında hüquq və vəzifələrini müəyyən edən şərtlər olmalıdır.
- Sığortalı qarşısında öhdəliyi öz payı miqdarında olmaqla şərikli sığortacılarından biri sığortalı ilə münasibətdə bütün şərikli təmsil edə bilər.
- Müvafiq sığorta növü üzrə fəaliyyət göstərməyə icazəsi olmayan sığortacı şərikli sığortada iştirak edə bilməz.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsi, II Hissə – 1996-cı il, maddə 953:

Sığorta obyektini bir sığorta müqaviləsi üzrə bir neçə sığortacı tərəfindən birgə sığortalana bilər (şərikli sığorta (*rys.-сострахование*)). Əgər belə müqavilədə hər bir sığortacının hüquq və vəzifələri müəyyənləşdirilməmişdirsə, onlar əmlak sığortası üzrə sığorta ödənişinin və ya şəxsi sığorta üzrə sığorta məbləğinin verilməsinə görə sığortalı (faydalanan şəxs) qarşısında birgə öhdəlik daşıyırlar.

Qazaxıstan Respublikasının 2000-ci il 18 dekabr tarixli "Sığorta fəaliyyəti haqqında" Qanunu, maddə 3:

Şərikli sığorta – sığorta müqaviləsi üzrə sığorta risklərinin eyni zamanda bir neçə sığorta təşkilatında onların arasında bağlanmış sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq öhdəliklərinin bölüşdürülməsi ilə qəbul edilməsi üzrə fəaliyyət və bununla əlaqəli münasibətlərdir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 1.1.23:

Sığorta müqaviləsi ilə müəyyən edilmiş sığorta risklərinin birgə sığortalanması və sığorta ödənişi üzrə öhdəliklərin bölüşdürülməsi barədə bir neçə sığortaçıının öz aralarında bağladıkları müqavilədən yaranan hüquqi və iqtisadi münasibətlər mexanizmi.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Bolqarıstan Respublikasının Sığorta Məcəlləsi – 2005-ci il, maddə 199:

Şərikli sığorta müqaviləsində (*eng.- coinsurance contract*) iki və ya daha artıq sığortaçı onların biri tərəfindən bağlanmış və ya bağlanması nəzərdə tutulan sığorta müqaviləsi üzrə öhdəlikləri öz aralarında bölüşdürürlər.

89

TAM MƏHV OLMA

Sığortalanmış əmlakın elə zədələnməsidir ki, köhnəlmə əmsalı nəzərə alınmaqla bərpə üçün tələb olunan xərclərin məbləği həmin əmlakın həqiqi dəyərindən artıq olur.

MİSAL:

Şəxs dəyəri 30.000 manat olan avtomobilini sığorta etdirir və azadolma məbləği 250 manat məbləğində müəyyən edilir. Sığorta müddəti ərzində ağır yol-nəqliyyat hadisəsi baş verir. Hadisə nəticəsində avtomobilə ciddi zərər dəyir və onun təmiri üçün 27000 manat vəsait tələb olunur. Həmin vəsait avtomobilin dəyərinin 90%-ni təşkil etdiyi üçün avtomobilin əvvəlki vəziyyətdə bərpası səmərəli deyil. Belə olan halda avtomobilin bu cür zədələnməsi onun tam məhv olması kimi qiymətləndirilir və sığortaçı 250 manat azadolma məbləğini çıxmaqla, şəxsə 29.750 manat (30.000 (sığorta məbləği)-250=29.750 manat) sığorta ödənişi ödəyir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin 2010-cu il 23 noyabr tarixli "Fiziki şəxslərin sahibliyində olan minik avtomobillərinin tam sığortası üzrə Sığorta qaydaları", bənd 32.2.2:

avtomobilin tam məhv olması – avtomobilin sığorta hadisəsindən əvvəlki vəziyyətə çatdırılması üçün təmiri və ya bərpasına tələb olunan xərclərin sığorta məbləğinin 75%-ni və ya daha çox hissəsini təşkil etməsi.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh. 18:

tam məhv olma (*eng.- total loss*) – əmlakın qalıqlarından istifadə və ya təmir xərclərinin onun təmir edilməsi anındakı dəyərinə bərabər, yaxud ondan çox olmasıdır.

TƏKAFUL

Şəriət (İslam hüququ) əsasında həyata keçirilən, iştirakçılardan qarşılıqlı kömək və könüllü yardım etmə prinsiplərinə əsaslanan, İslam dinində qadağan olunan əqdləri və əməliyyatları istisna edən, riskin, zərərin və gəlirin tərəflər arasında bölüşdürüldüyü sığorta mexanizmi.

ƏLAVƏ İZAHAT:

"Təkaful" ərəbcə "kafala" sözündən götürülüb, mənası "yardımlaşma", "bir-birinə zəmin durma" deməkdir. Ənənəvi sığortada tətbiq edilən bəzi əməliyyatlar müsəlman əqidəsi və eyni zamanda İslam hüququnda qadağan olunduğu üçün sığorta əməliyyatlarının İslam modeli bu cür əməliyyatları istisna edən maliyyə münasibətləri mexanizminə əsaslanır. Belə ki, gələcəkdə baş verməsinin yalnız ehtimal edilməsinə görə hər bir risk müəyyən yox, qeyri-müəyyəndir. Qeyri-müəyyən bir şeyin ("ğarar") ticarət, yəni riskin başqasına ötürülməsi və əvəzində pul verilməsi İslamda qadağan olunduğu üçün təkaful əməliyyatları risk ötürülməsinə deyil, risklərin bölüşdürülməsinə əsaslanır. Yəni əqd sığortalının sığortacıya riski ötürməsinə deyil, əksinə sığortalının öz risklərini öz aralarında bölüşdürməsinə əsaslanır ki, burada sığortacı sığortalının risklərini bölüşdürməsinə bir növ əlaqələndirici funksiyası yerinə yetirir və sığorta riskini üzərinə götürür. Sığortalılar da başqasının zərərinə şərik olaraq öz risklərini bölüşdürdüləkləri və sığortacının təşkil etdiyi və idarə etdiyi fondada əldə olunan mənfəətdən gəlir əldə etmək imkanına malikdirlər.

Bundan başqa, sələmçiliyi ifadə edən "riba" (sələm), yəni pul borcunun, o cümlədən sığortacının banklarda yerləşdirilmiş vəsaitlərinin qaytarılması zamanı onun üzərinə müəyyən faiz məbləğlərinin hesablanması təkaful şirkətlərinin əməliyyatlarında qadağandır. Belə qadağa sığortalının risklərini bölüşdürmək üçün bir yerə (təkaful fonduna) yığıqları yardımlaşma vəsaitlərini (sığorta haqlarını) riba olan sahələrə, o cümlədən qeyri-islami bank hesablarına, qeyri-islami qiymətli kağızlara investisiyasını istisna edir.

Bəzi İslam maliyyəçiləri və alimləri hesab edirlər ki, ənənəvi sığortada İslamın qadağan etdiyi "meysir" (qumar) elementləri olduğu üçün, təkaful bunu da aradan qaldırır. Belə ki, ənənəvi sığortada sığorta hadisəsi baş verərsə, sığortalı nə isə əldə edir, baş verməzsə heç nə əldə etmir və ödədiyi pul (sığorta haqqı) da ona qaytarılır. Təkafulda isə belə deyil. Sığorta hadisəsi baş verdikdə, sığortalı (təkaful iştirakçısı) sığorta ödənişi alır. Baş vermədikdə isə və təkaful fondu maliyyə ilini mənfəətlə başa vurduqda ödədiyi sığorta haqqına mütənasib olaraq, müqavilədə nəzərdə tutulmuş qaydada mənfəətdə iştirak edir. Təkaful fondunun vəsaitləri İslamda haram sayılan mallar (alkoqollu, içkilər, tütün məhsulları, donuz ətini və s.) və xidmətlərə (sələm əsaslı banklar, gecə klubları və s.) dair aktivlərlə əlaqəli müəssisə və sahələrə investisiya edilə bilməz.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində "təkaful" anlayışı və təkaful mexanizminə dair müddəə nəzərdə tutulmamışdır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının "Təkafulun (İslam sığortasının) tənzimlənmə və nəzarət məsələləri üzrə Tədqiqat Məruzəsi" (2006), I Hissə, 1-ci bənd:

Təkaful (*eng-takaful*) ənənəvi sığortanın İslam qarşılığı olmaqla, həm həyat (və ya "ailə"), həm də ümumi sığorta sahələri üzrə mövcuddur. O, qarşılıqlı yardımlaşma konsepsiyasına əsaslanaraq, ikitərəfli struktura malikdir – qarşılıqlı sığortanın və kommersiya sığortasının hibridini təşkil edir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Malayziya Federasiyasının Təkaful Aktı – 1984-cü il, I hissə, 2-ci maddə, iyirmi ikinci abzas:

Təkaful – qardaşlığa, həmrəylikə və qarşılıqlı yardıma əsaslanaraq, iştirakçıların qarşılıqlı kömək etməyə razılaşması ilə ehtiyac olduqda iştirakçılar üçün qarılıqlı maliyyə yardımını təmin edən mexanizm.

«Swiss Re» **SIGMA No.5/2008 –**

“İnkışaf etməkdə olan bazarlarda sığorta: İslam sığortasının mənzərəsi və perspektivləri”, səh. 21:

Təkaful qarşılıqlı kömək (*ərəb.-ta’avun*) və könüllü yardım (*ərəb.-tabarru*) prinsiplərinə əsaslanan, riskin müəyyən iştirakçılar qrupu daxilində kollektiv və könüllü bölüşdürüldüyü sistemdir.

91

TƏKRARSİĞORTA

Sığortaçının sığortaladığı riskləri müqavilə əsasında tam və ya qismən digər sığortaçı (təkrarsığortaçı) ilə bölüşdürməsi və ya ona ötürməsi.

MİSAL:

Sığortaçı bir müəssisənin işçilərinin fərdi qəza sığortası üzrə sığortalanması zamanı 10.000.000 manat həcmində risk qəbul etməlidir ki, bunun müqabilində 50.000 manat sığorta haqqı hesablanır. Lakin onun ödəmə qabiliyyəti bir sığorta müqaviləsi üzrə 3.000.000 manatdan artıq riskləri öz üzərində saxlamağa imkan vermir. Buna görə də ya bu müqaviləni bağlamamalı, ya da belə hallarda risklərin idarə edilməsi üçün sığorta təcrübəsinin və qanunvericiliyin verdiyi imkanlardan istifadə etməlidir. Qeyd olunan halda ən sadə və etibarlı vasitə təkrarsığortadır. Sığortaçı təkrarsığortadan istifadə etməklə qəbul etdiyi riskin 3.000.000 manatdan artıq hissəsini bir və ya bir neçə təkrarsığortaçıya ötürməklə təklif olunan sığorta risklərini qəbul etməyə nail olur. O, təkrarsığortaçılarla bölüşdüyü 7.000.000 manat riskin əvəzində həmin nisbətə sığorta haqlarını da (35.000 manat) onlara verməlidir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu,

maddə 1.1.2: təkrarsığorta – sığortaçının sığorta müqaviləsi üzrə sığortaladığı risklərin bütövlükdə, yaxud bir hissəsinin təkrarsığortaçı ilə bağlanmış müqaviləyə müvafiq olaraq ötürülməsi və ya bölüşdürülməsinə əsaslanan münasibətlər sistemi.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının Sığorta Komitəsi Katibliyi: “İnkışaf etməkdə olan ölkələrdə Sığorta və Özəl Pensiya üzrə İcmal”, 1-ci Kitab (1999), səh.51:

Təkrarsığorta (*ing.-reinsurance*) öz sığorta portfellərini qorumaq üçün sığortaçılar tərəfindən alınan sığorta təminatıdır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

maddə 10.2: Təkrarsığorta fəaliyyəti sığortaçı tərəfindən digər sığortaçılardan sığorta risklərinin qəbul edilməsi və ya həmin risklərin bölüşdürülməsi üzrə təkrarsığorta müqavilələrinin bağlanması və yerinə yetirilməsi ilə əlaqədar olan, sığorta fəaliyyətinə və ya təkrarsığorta fəaliyyətinə verilmiş lisenziya əsasında həyata keçirilən fəaliyyət növüdür.

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 890.1:

Təkrarsığorta sığortaçının sığorta müqaviləsi üzrə sığortaladığı və ya təkrarsığortaladığı risklərin bütövlükdə, yaxud bir hissəsinin sığorta qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş qaydada təkrarsığortaçı ilə bölüşdürülməsi və ya təkrarsığortaçıya ötürülməsidir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ**Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh.55:**

Təkrarsığorta müqaviləsi bir sığortaçı və ya xalis təkrarsığortaçı (təkrarsığortaçı) ilə digər sığortaçı və ya xalis sığortaçı (sedent) arasında, sedentin sığorta haqqı müqabilində bağlanmış olduğu bir və ya bir çox sığorta polisi üzrə baş verən zərərlərin əvəzinin ödənilməsi məqsədilə bağlanan sığorta müqaviləsidir.

Litva Respublikasının 2003-cü il 18 sentyabr tarixli "Sığorta haqqında" Qanunu, 2-ci maddə, 49-cu bənd:

Təkrarsığorta – sığortaçının zərərlərin ödənilməsi ilə bağlı və ya fəaliyyətindən irəli gələn digər itkilərinin sığorta haqqı müqabilində qəbul edilməsidir.

Qazaxıstan Respublikasının 2000-ci il 18 dekabr tarixli "Sığorta fəaliyyəti haqqında" Qanunu, maddə 3:

təkrarsığorta (*рус. –перестрахование*) – bağlanmış təkrarsığorta müqaviləsinə uyğun olaraq, bir tərəfdən təkrarsığortalı tərəfindən risklərin bütövlükdə və ya bir hissəsinin təkrarsığortaya ötürülməsi, digər tərəfdən təkrarsığorta təşkilatının bu riskləri qəbul etməsi fəaliyyəti və bu fəaliyyətdən irəli gələn münasibətlər.

92**TƏKRARSIĞORTAÇI**

Müvafiq lisenziya əsasında ilkin sığortaçı və ya ilkin təkrarsığortaçı tərəfindən bağlanmış sığorta və ya təkrarsığorta müqavilələri üzrə sığortalanmış (təkrarsığortalanmış) risklərə təkrarsığorta təminatı verən hüquqi şəxs.

MİSAL:

Şəxs öz mənzilini "A" sığortaçıda sığorta etdirir. "A" sığortaçı da öz növbəsində həmin mənzillə bağlı qəbul etdiyi riskin 60 faizini sığorta fəaliyyəti və ya müstəsna olaraq təkrarsığorta fəaliyyəti üçün lisenziyası olan "B" təkrarsığortaçıda təkrarsığorta etdirir. Bu halda "A" sığortaçı ilə təkrarsığorta müqaviləsi bağlayaraq təkrarsığorta haqqını qəbul edən və sığorta riskinin bir hissəsini öz üzərinə götürən, sığorta hadisəsi baş verdikdə isə sığortalıya və ya faydalanan şəxsə verilməli olan sığorta ödənişi məbləğinin sığorta riskindəki payına (60%) mütənasib hissəsini "A" sığortaçıya ödəmək öhdəliyi daşıyan "B" şirkəti təkrarsığortaçıdır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNİ İSTİFADƏ

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu,

maddə 1.1.7: təkrarsığortaçı – sığorta və ya təkrarsığorta fəaliyyətinə lisenziyası olan ilkin sığortaçı və ya ilkin təkrarsığortaçı tərəfindən bağlanmış sığorta və ya təkrarsığorta müqavilələri əsasında sığortalanmış (təkrarsığortalanmış) riskləri təkrarsığortalayan (təkrarsığortaya qəbul edən) tərəf.

maddə 11.1: Sığorta və təkrarsığorta fəaliyyəti sığortaçının, müstəsna olaraq təkrarsığorta fəaliyyəti isə təkrarsığortaçının həyata keçirdiyi əsas fəaliyyət növüdür.

maddə 11.3: Təkrarsığortaçılar bütün sığorta sinifləri üzrə təkrarsığorta əməliyyatları apara bilərlər.

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi maddə 884.7:

Təkrarsığortaçı ilkin sığortaçı və ya ilkin təkrarsığortaçı tərəfindən bağlanmış sığorta və ya təkrarsığorta müqavilələri əsasında sığortalanmış (təkrarsığortalanmış) riskləri təkrarsığortalayan (təkrarsığortaya qəbul edən) təkrarsığorta müqaviləsinin tərəfidir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının Sığorta Komitəsi Katibliyi: "İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə Sığorta və Əzəl Pensiya üzrə İcmal", 1-ci Kitab (1999), səh.26:

Birbaşa sığortalayan sığortaçıların sığorta portfellərinin müdafiəsi üçün onlara sığorta təminatı satan sığortaçı təkrarsığortaçı (*eng-reinsurer*) adlanır.

Malayziya Federasiyasının Sığorta Aktı – 1996-cı il, I hissə, 2-ci maddə:

Peşəkar təkrarsığortaçı dedikdə, yalnız təkrarsığorta əməliyyatları üzrə lisenziyası olan təkrarsığortaçı başa düşülür.

Bolqarıstan Respublikasının Sığorta Məcəlləsi – 2005-ci il, maddə 8, (2):

Təkrarsığortaçı bu Məcəlləyə uyğun olaraq verilmiş lisenziya əsasında lisenziya almış açıq səhmdar cəmiyyəti, habelə öz hüquqi ünvanı üzrə daxili təkrarsığortanı həyata keçirən şəxsdir.

Misir Ərəb Respublikasının "Sığorta nəzarəti haqqında" Aktı – 1981-ci il, maddə 17:

Bu Aktın məqsədləri üçün "sığorta və təkrarsığorta şirkətləri" dedikdə, sığorta və təkrarsığorta fəaliyyətinə lisenziyası olan... açıq səhmdar cəmiyyətləri başa düşülür.

93**TƏKRARSİĞORTALI**

Sığorta və ya təkrarsığorta müqaviləsi üzrə müvafiq olaraq qəbul etdiyi (sığortaladığı və ya təkrarsığortaladığı) riskləri başqa sığortaçıda və ya təkrarsığortaçıda təkrarsığorta etdirən təkrarsığorta müqaviləsinin tərəfi.

MİSAL:

Şəxs öz mənzilini "A" sığortaçıda sığorta etdirir. "A" sığortaçı da öz növbəsində həmin mənzillə bağlı qəbul etdiyi riskin 60 faizini sığorta fəaliyyəti və ya müstəsna olaraq təkrarsığorta fəaliyyəti üçün lisenziyası olan "B" təkrarsığortaçıda təkrarsığorta etdirir. Bu halda "B" təkrarsığortaçı ilə təkrarsığorta müqaviləsi bağlayaraq təkrarsığorta haqqı ödəyən, bunun müqabilində sığorta riskinin bir hissəsini təkrarsığortaçıya ötürən, sığorta hadisəsi baş verdikdə isə sığortalıya və ya faydalanan şəxsə verilməli olan sığorta ödənişi məbləğinin sığorta riskindəki payından artıq (60%) hissəsini mütənasib məbləğin ödənilməsinə "B" təkrarsığortaçıdan tələb edən "A" sığorta şirkəti təkrarsığortalıdır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 1.1.8:

Təkrarsığortalı – sığortaladığı və ya təkrarsığortaladığı riskləri təkrarsığorta müqaviləsi əsasında təkrarsığorta etdirən (təkrarsığortaya ötürən) sığortaçı və ya təkrarsığortaçı.

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi maddə 884.8:

Təkrarsığortalı sığortaladığı və ya təkrarsığortaladığı riskləri təkrarsığorta müqaviləsi əsasında təkrarsığorta etdirən (təkrarsığortaya ötürən) sığortaçı və ya təkrarsığortaçıdır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Təkrarsığorta üzrə VI Ümumrusiya konfransında (2002-ci il 21-22 mart) qəbul edilmiş "Təkrarsığortanın standart şərtləri, maddə 1:

Təkrarsığortalı (*рус. – перестрахователь*) – riski təkrarsığortaya (*retrossessiyaya*) ötürən tərəf.

"Barrons Educational Series" "Sığorta terminləri lüğəti", beşinci nəşr, səh 76:

Təkrarsığortalı (*eng. – reinsured*) – bax: sedent şirkət (*eng. – ceding company*) – riski təkrarsığorta şirkətinə ötürən sığorta şirkəti.

94

TƏKRARSIĞORTA MÜQAVİLƏSİ

Sığortaçı (təkrarsığortalı) və təkrarsığortaçı arasında bağlanan və sığorta risklərinin müəyyən hissəsinin və ya bütövlükdə təkrarsığortaçıya ötürülməsini və ya onunla bölüşdürülməsini müəyyən edən yazılı razılaşma.

MİSAL:

Şəxs öz mənzilini "A" sığortaçıda sığorta etdirir. "A" sığortaçı da öz növbəsində həmin mənzillə bağlı qəbul etdiyi riskin 60 faizini sığorta fəaliyyəti və ya müstəsna olaraq təkrarsığorta fəaliyyəti üçün lisenziyası olan "B" təkrarsığorta şirkətində təkrarsığorta etdirməyi razılaşıdır. "A" sığortaçı (təkrarsığortalı) ilə "B" təkrarsığorta şirkəti (təkrarsığortaçı) arasındakı bu razılaşmanı əks etdirən, həmçinin təkrarsığortalının ödədiyi təkrarsığorta haqqının məbləğini müəyyən edən, sığorta hadisəsi baş verdikdə isə sığortaliyə və ya faydalanan şəxsə verilməli olan sığorta ödənişi məbləğinin təkrarsığortaçının riskdəki payına (60%) mütənasib hissəsinin ödənilməsinə və digər şərtləri nəzərdə tutan ikitərəfli əqd təkrarsığorta müqaviləsidir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, maddə 883.2:

Təkrarsığortalının müvafiq təkrarsığorta haqqı ödəməsi müqabilində sığortaladığı risklərin bütövlükdə və ya bir hissəsinin təkrarsığortaçıya ötürülməsi və ya onunla bölüşdürülməsi şərtlərinin təsbit edildiyi razılaşma.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsi, II Hissə – 1996-cı il, maddə 967:

Sığorta müqaviləsi üzrə sığortanın üzərinə götürdüyü sığorta ödənişini həyata keçirmək riski onun tərəfindən digər sığortaçıda (sığortaçılarda) sonuncularla təkrarsığorta müqaviləsi (*рус. – договор перестрахования*) bağlamaq yolu ilə sığorta etdirilə bilər.

TƏLƏB OLUNAN KAPİTAL

Sığortaçının maliyyə sabitliyinin və ödəmə qabiliyyətinin təmin edilməsi üçün tələb olunan, fəaliyyəti ilə bağlı təminat verdiyi risklərin nəzərə alınması ilə qanunvericiliklə və ya sığorta nəzarəti orqanı tərəfindən müəyyən edilən vəsaitin məbləği.

ƏLAVƏ İZAHAT:

Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin müvafiq qərarına uyğun olaraq, 2011-ci il 01 yanvar tarixə fəaliyyət göstərən sığortaçıların tələb olunan kapitalının minimum məbləği 3.000.000 manat müəyyən edilmişdir. Lakin bu, minimum məbləğdir. Ola bilsin ki, "A" və ya "C" sığortaçıların maliyyə vəziyyətindən, portfelinin risklilik dərəcəsiindən və s. amillərdən asılı olaraq onların ödəmə qabiliyyətinin tələb olunan səviyyəsi bundan da çox, məsələn müvafiq olaraq 3,5 milyon və 4,2 milyon manat ola bilər. Bu zaman həmin sığortaçıların tələb olunan kapitalı da bu məbləğlərə bərabər olmalıdır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 1.1.27:

tələb olunan kapital – sığortaçının maliyyə öhdəliklərinin tam həcmdə yerinə yetirilməsi üçün tələb olunan vəsaiti ifadə edən məbləğ.

Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin 2008-ci il 14 noyabr tarixli "Sığortaçıların tələb olunan kapitalının müəyyənləşdirilməsi Qaydaları", bənd 2:

2.1. Sığortaçının tələb olunan kapitalı həyat və qeyri-həyat sığortaları üzrə ayrı-ayrılıqda müəyyən edilmiş aşağıdakı iki kəmiyyətdən böyük olanıdır:

2.1.1. tələb olunan kapitalın sığorta nəzarəti orqanı tərəfindən müəyyən edilən minimum məbləği;

2.1.2. sığortaçının bu Qaydalara əsasən hesablanmış ödəmə qabiliyyətinin tələb olunan səviyyəsi.

"Sığortaçıların və təkrarsığortaçıların tələb olunan kapitalının minimum məbləğinin müəyyən edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin Kollegiyasının 2008-ci il 31 iyul tarixli, Q-09 nömrəli Qərarı,

bənd 1: 2008-ci il 01 avqust tarixindən 2009-cu il 01 yanvar tarixədək sığortaçının tələb olunan kapitalının minimum məbləği fəaliyyət göstərən sığortaçılar üçün 800 (səkkiz yüz) min manat,

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının "Kapital uyğunluğu və ödəmə qabiliyyəti prinsipləri" (2002), prinsip 8:

Kapitalın minimum səviyyəsi sığortaçının maliyyə qabiliyyətinin və davamlılığının ən aşağı təminat həddini ifadə edir. Minimum kapital təminat verilməsi planlaşdırılan risklərin nəzərə alınması ilə müəyyən edilir. Tələb olunan minimum kapital (*eng.-minimum required capital*) müəyyən risklərin gözlənilən dəyişmələrini heç bir vasitə olmadan kompensasiya etmək üçün istifadə edilməlidir. Yeni təsisatın yaradılması ilə bağlı xərclər minimum kapitalın təyinatına aid edilə bilməz. Sığorta nəzarəti orqanı sığortaçının ilkin formalaşma illərində onun fəaliyyətinə dəstək olması məqsədilə tələb olunan minimum kapitalın daha yuxarı həddini müəyyən edə bilər.

İordaniya Krallığının "Sığorta tənzimlənməsi Aktı" -1999-cu il, maddə 25, bənd C:

Şirkət bu Akt əsasında qəbul edilmiş qaydalara uyğun olaraq tələb olunan minimum kapitala malik olmadan sığorta fəaliyyətini həyata keçirə bilməz.

İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının Sığorta Komitəsi Katibliyi: "İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə Sığorta və Özəl Pensiya üzrə İcmal", 1-ci Kitab (1999), səh.22:

Təminat fondu (*eng.-guarantee fund*) adlandırılan müəyyən edilmiş minimum kapital ...

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

fəaliyyət göstərən təkrarsığortaçılar üçün isə 1,6 milyon (bir milyon altı yüz min) manat müəyyən edilsin. (mərhələli qaydada 2013-cü il 01 yanvar tarixinədək müvafiq olaraq 5 mln. və 10 mln. manatadək artırılmaqla).

bənd 2: Bu qərar qüvvəyə mindiyi tarixdən sonra təsis edilən sığortaçıların tələb olunan kapitalının minimum məbləği 5 (beş) milyon manat, təkrarsığortaçıların tələb olunan kapitalının minimum məbləği isə 10 (on) milyon manat müəyyən edilsin.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

sığortaçıların fəaliyyət istiqamətlərinə görə fərqlənir.

Qazaxıstan Respublikasının 2000-ci
il 18 dekabr tarixli "Sığorta fəaliyyəti
haqqında" Qanunu, maddə 46, bənd 4:

Təminat fondu (*рус. – гарантийный фонд*) ödəmə qabiliyyətinin səviyyəsinin müəyyən edilmiş minimum həddən aşağı düşdüyü halda sığorta (təkrarsığorta) şirkətinin maliyyə sabitliyini və ödəmə qabiliyyətini təmin etmək üçün yaradılır.

96

TƏMİNAT ŞƏHADƏTNAMƏSİ

Sığorta brokerinin sığortalıya (təkrarsığortalıya) verdiyi və sığorta (təkrarsığorta) risklərinin yerləşdirilməsini təsdiq edən, habelə risklərin yerləşdirilməsinin təfərrüatını əks etdirən sənəd.

MİSAL:

Şəxs 27 mart tarixdə sığorta brokeri ilə görüşərək öz mənzilini 01 aprel tarixdən qüvvədə olması şərtilə 1 il müddətinə yanğın, zəlzələ, tufan, daşqın, subasma risklərindən sığorta məbləği 40.000 manat olmaqla sığorta etdirmək istəyini bildirir. Broker müvafiq sığortaçı taparaq 29 mart tarixdə mənzilə görə sığorta təminatı alınmasını razılaşdırır. Şəxs 30 mart tarixdə sığorta haqqını ödəyir. Sığorta brokeri sığortaçı ilə danışıqlarının nəticəsi olaraq, şəxsə sığorta müqaviləsini 05 aprel tarixdə vermək imkanını bildirir. Bunun əvəzində isə o, şəxsə mənzilin sığortalanmasının 01 aprel tarixdən qüvvədə olmasını təsdiq edən öz sənədini – təminat şəhadətnaməsini təqdim edir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNADAzərbaycan Respublikasının Mülki
Məcəlləsi,

maddə 940.1: Təminat şəhadətnaməsi sığorta brokerinin sığortalıya (təkrarsığortalıya) verdiyi və sığorta risklərinin yerləşdirilməsini təsdiq edən sənəddir.

maddə 940.2: Təminat şəhadətnaməsində aşağıdakılar göstərilməlidir:

- sığorta (təkrarsığorta) müqaviləsi üzrə riskləri qəbul edən və ya bölüşən sığortaçının (təkrarsığortaçının) tam adı və ünvanı;
- sığortalının (təkrarsığortalının) tam adı və ünvanı;
- sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət və ərazi;

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Korolkeviç V.A., Korolkeviç Y.B.
"Müasir ingiliscə-rusca sığorta lüğəti",
Moskva-2002:

Sığorta kovernotası (*рус. – ковернота страховага*) – brokerin sığortalıya verdiyi və sığortaçıların siyahısı göstərilməklə (sığorta) müqavilə(s)in bağlanması təsdiq edən şəhadətnamə.

Avstraliya Federasiyasının 1984-cü
il "Sığorta müqavilələri" Aktı, maddə
11(1):

"polis sənədi" (*ing. – "policy document"*) dedikdə, sığorta müqaviləsinə münasibətdə

- c) sığortaçı tərəfindən hazırlanmış, müqavilənin bağlanması faktını təsdiq edən sənəd;
- d) müqavilənin bağlanması faktını təsdiq edən brokerin yerləşdirmə slipi başa düşülür

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

- sığorta (təkrarsığorta) müqaviləsi üzrə təminat verilən sığorta riskləri;
- sığortaçının (təkrarsığortaçının) qəbul etdiyi və ya bölüşdüyü sığorta və ya təkrarsığorta riskinə uyğun olan sığorta (təkrarsığorta) məbləğinin hər bir sığorta predmeti və ya onun hissəsinə, yaxud hər bir sığorta olunana münasibətdə ayrı-ayrı risklər üzrə miqdarı;
- sığorta (təkrarsığorta) haqqının ümumi və hər bir sığorta predmeti üzrə məbləği və ödənilməsi qaydası.

maddə 939.1: Sığorta brokeri onun vasitəsilə bağlanan sığorta müqaviləsini tərəflərdən sonuncusunun imzaladığı tarixdən etibarən 3 gün müddətində sığortalını həmin müqavilənin nüsxəsi və (və ya) müvafiq sığorta şəhadətnaməsi ilə, bu mümkün olmadıqda isə müvafiq sığorta müqaviləsinin nüsxəsinin, yaxud sığorta şəhadətnaməsinin sığortalıya verilməsindən qüvvədə olan ... təminat şəhadətnaməsi ilə təmin etməlidir.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

və müvəqqəti bağlanmış sığorta müqaviləsinə münasibətdə “təminat qeydi” (*eng.* – “cover note”) kimi tanınan sığortaçı və ya onun verdiyi səlahiyyət əsasında sığorta vasitəçisi tərəfindən hazırlanan sənədi də əhatə edir.

Con Klark “Sığorta və maliyyə beynəlxalq lüğəti”, Çıkaqo və London-1999, səh.86.

Təminat qeydi – sığorta şirkətinin buraxdığı, tam sığorta müqaviləsinin (və sığorta şəhadətnaməsinin) tərtib edilməkdə olduğu qısa müddət üçün, adətən bir ay müddətində sığorta təminatı verən sənəd.

Fransa Respublikasının Sığorta Məcəlləsi – 2003-cü il, maddə L112-2, dördüncü abzas:

Sığorta təklifi sığortalı və ya sığortaçı üçün məcburi öhdəlik yaratmır. Yalnız sığorta müqaviləsi və ya təminat qeydi qarşılıqlı razılığın mövcudluğunu təsdiq edir.

97

TƏNZİMLƏMƏ XƏRCLƏRİ

Sığorta müqaviləsi üzrə baş vermiş zərərlərin araşdırılması və qiymətləndirilməsi prosesi üzrə çəkilən xərclərin ümumi məbləği.

MİSAL:

Sığortalanmış avtomobil yol-nəqliyyat hadisəsinə məruz qalır və ona ciddi zərər dəyir. Sığorta müqaviləsinin şərtlərinə uyğun olaraq, avtomobilin hadisə yerindən təmir emalatxanasına xüsusi nəqliyyat vasitəsində daşınması üçün sığortaçı 70 manat ödəyir. Avtomobilə dəyən zərərini qiymətləndirilməsində təmir emalatxanasının rəyi ilə razılaşmayan sığortaçı müstəqil ekspert cəlb etməli olur və buna görə 400 manat qiymətləndirmə haqqı ödəyir. Avtomobilə dəymiş zərər 3700 manat məbləğində qiymətləndirilir və sığortaçı 500 manat azadolma məbləğini çıxdıqdan sonra 3200 manat məbləğində sığorta ödənişini həyata keçirir. Dəymiş zərərin tənzimlənməsi üçün sığortaçının 3200 manat sığorta ödənişindən əlavə ödəmiş olduğu daşıma xərci (70 manat) və qiymətləndirmə xərci (400 manat) (ümmilikdə 470 manat) sığortaçının tənzimləmə xərclərini təşkil edir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin 2008-ci il 14 noyabr tarixli “Sığortaçıların zərərilik dərəcəsinin müəyyən edilməsi Qaydaları”, bənd 1.3.6:

tənzimləmə xərcləri – sığorta ödənişlərinin məbləğinə daxil olmayan, lakin sığorta ödə-

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Belarus Respublikasının Maliyyə Nazirliyi yanında Sığorta Fəaliyyətinə Nəzarət Komitəsinin 2000-ci il 13 dekabr tarixli “Qeyri-həyat sığortasına aid sığorta növləri üzrə sığorta ehtiyatlarının formalaşdırılması Qaydaları”, Fəsil I, bənd 6:

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

nişlərinin verilməsi ilə əlaqədar olan təşkilati, texniki, hüquqi və qiymətləndirmə xidmətlərinin əldə edilməsi üzrə sığortanın əlavə xərclərinin cəmi.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Zərərlərin tənzimlənməsi üzrə xərclər (*рус.-расходы по регулированию убытков*) – sığorta olunanın əmlak maraqlarına dəyən zərərin (ziyanın) həcmindən və azaldılmasına cəkilən xərclərin qiymətləndirilməsi ilə əlaqədar ekspert, məsləhət və ya digər xidmətlərə görə ödənilən pul vəsaitlərinin məbləği.

"Barrons Educational Series" "Sığorta terminləri lüğəti", beşinci nəşr, səh 298:

Zərərlərin tənzimlənməsi xərcləri (*eng.- loss adjustment expenses*) – sığorta şirkətinin sığorta müqaviləsi üzrə zərərlərin tənzimlənməsinə cəkdii xərclər.

Şinkarenko İ. E. "İngiliscə-rusca sığorta terminləri lüğəti" Moskva, "Ankil"-2005:

Tələblər üzrə xərclər (*eng.- claims expence*) – zərər məbləği istisna olmaqla, onun aradan qaldırılması üzrə sığorta hadisəsinin səbəbinin müəyyənəndirilməsi, məhkəmə xərcləri və sairə əlaqədar xərclər.

98

TİBBİ SİĞORTA

Xəstəlik və ya xəsarət nəticəsində zəruri olan tibbi müayinə, müalicə və bunlarla əlaqədar digər müvafiq xərclərə görə təminatı nəzərdə tutan sığorta.

MİSAL:

Şəxs özünü 30.000 manat məbləğində bir il müddətinə tibbi sığorta etdirir. Sığorta müqaviləsinə daxil olan tibbi sığorta proqramında bəzi risklər istisna olmaqla, əksər xəstəliklərdən və xəsarətlərdən təminat verilmişdir. Sığorta ili ərzində şəxsin bir neçə dəfə hərarəti qalxır və hər dəfə sığortanın əməkdaşlıq etdiyi tibb müəssisəsinə (tibb müəssisələrinin siyahısı adətən sığorta müqaviləsinə əlavə edilir) müraciət edərək, tibbi sığorta kartını göstərməklə pulsuz müayinə olunur və həkimin yazdığı resept əsasında yenə də sığortanın əməkdaşlıq etdiyi apteklərdən dərman vasitələrini pulsuz alır (aptekaların siyahısı da tibbi sığorta müqaviləsinə əlavə edilir) və müalicə olunur. Sığorta ödənişi isə müayinə, müalicə və dərman vasitələrinin dəyərinin əvəzinin tibb müəssisəsinin və aptekin sığorta şirkətinə sonradan göndərdiyi hesab əsasında həmin müəssisəyə və ya aptekə ödənilməsi yolu ilə həyata keçirilir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

«Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu, maddə 14.3.1.4.

tibbi sığorta proqramına daxil edilən tibbi xidmətlərə görə sığorta olunanın tibb müəssi-

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh.32:

Sağlamlıq sığortası (*eng.- health insurance*) – bədən xəsarəti və ya xəstəlik nəticəsində yara-

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

sələrinin ona göstərdiyi xidmətlərlə əlaqədar yaranan xərclərinin əvəzinin tam və ya qismən ödənilməsi miqdarında sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan tibbi sığorta (qeyri-həyat sığortasına daxil olan, sığorta obyektinə görə şəxsi sığortaya aid siniflərdəndir);

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

nan itkilərin, yaxud da xəstəlik və ya bədən xəsarəti nəticəsində zəruri olan tibbi xərclərin əvəzinin ödənilməsini nəzərdə tutan bütün növ sığortaları şamil edilən ümumi termin.

Con Klark "Sığorta və maliyyə beynəlxalq lüğəti", Çıkaqo və London-1999, səh.220.

tibbi sığorta (*eng. – medical insurance*) – ... tibbi müalicə xərclərinə təminat verən sığorta

99

TİTUL SİĞORTASI

Digər şəxslərin hər hansı bir əmlaka mülkiyyət hüququnun mübahisələndirilməsi ilə əlaqədar qaldırıldıqları iddiaları əsasında həmin əmlaka mülkiyyət hüququnun itirilməsi riskindən sığorta.

ƏLAVƏ İZAHAT:

Titul sığortası (mülkiyyət hüququnun sığortası) yanğın, subasma, qəza və s. kimi fiziki risklərdən deyil, sırf hüquqi risklərdən sığorta təminatıdır və bir sıra ölkələrdə tətbiq olunur. Fərz edək ki, şəxs alqı-satqı müqaviləsi bağlayaraq dəyərini tam olaraq ödəməklə qanuni əsaslarla mənzil alır. Lakin sonradan məlum olur ki, ona qədər həmin mənzil başqa şəxsə də eyni qanuni əsaslarla satılmışdır. Buna səbəb mənzil satanın ya ehtiyatsızlıq üzündən yol verdiyi səhv, ya da qəsdən etdiyi dələduzluq əməli, yaxud da mənzilə mülkiyyət hüququnun qeydiyyatı prosesinə cəlb edilən müvafiq dövlət orqanlarının qeyri-peşəkar yanaşması ola bilər. Hər bir halda, əgər qanunla mənzili əvvəl alanın mülkiyyət hüququ tanınarsa, mənzili sonradan alan çox güman ki, həmin mənzili itirir. Belə olan halda şəxsin itirdiyi mənzillə bağlı maliyyə problemlərinin həlli (mənzili alanda verdiyi pulu geri alması) üçün səmərəli üsul kimi problemin yaranmasından əvvəl bağlanmış titul sığortası müqaviləsindən istifadə edilir. Bəzi ölkələrdə titul sığortası müddətsiz bağlanır və konkret sığorta məbləği müəyyən edilmir. Başqa sözlə desək, sığorta müqaviləsi qüvvədə mindikdən sonra mənzilə olan mülkiyyət hüququnun nə zaman itirilməsindən asılı olmayaraq, sığorta şirkəti məhkəmə qaydasında aldən çıxmış mənzillə eyni şəraitdə və dəyərdə olan başqa bir mənzilin alınmasına lazım olan məbləğdə sığorta ödənişi verir. Bu cür təminatla görə ödənilən sığorta haqqı adətən mənzilin dəyərinin 0,4%–1%-olur ki, bu da istənilən halda mənzilə yaşayış hüququnun itirilməsi zamanı evsiz qalmağın və kompensasiya almaq imkanının olduqca çətin olması riski ilə müqayisədə cüzi bir məbləğdir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində "titul sığortası" ilə bağlı hər hansı müddəa nəzərdə tutulmamışdır.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh.66:

Titul sığortası (*eng. – title insurance*) – daşınmaz əmlak mülkiyyətçisinin əmlaka sahibliyinin mülkiyyət hüququnun etibarsız sayıldığı halda təminat nəzərdə tutan, əsasən müstəsna olaraq bu sinif üzrə ixtisaslaşmış sığortaçılar tərəfindən verilən sığorta təminatı.

100 ZƏRƏRLƏR EHTİYATI

Bildirilmiş və ya bildirilməmiş sığorta hadisələri nəticəsində dəyən zərərlərlə bağlı sığortaçının qiymətləndirilmiş öhdəliklərini təmin edən vəsaitlərin miqdarı.

MİSAL:

01 iyun 2011-ci il tarixə sığortaçıda 24 tənzimlənməmiş hadisə mövcuddur. Yəni, sığortaçı həmin hadisələrin bəzilərinin sığorta hadisəsi olub-olmamasını müəyyən etmək üçün araşdırmaları davam etdirir, bəzilərinin isə sığorta hadisəsi olması artıq sübut edilməsinə baxmayaraq, dəymiş zərərin məbləğinin qiymətləndirilməsi tam başa çatmamışdır. Baxmayaraq ki, bəzi hadisələrə görə ödənişdən imtina da edilə bilər, sığortaçı bu hadisələrin hər biri üzrə ehtimal edilən sığorta ödənişi məbləğlərini təyin edir və ümumi məbləği 256.000 manat həcmində olan ehtiyatlar formalaşdırır ki, buna baş vermiş və bildirilmiş zərərler ehtiyatı deyilir. Bundan başqa, sığortaçı əvvəlki illərin statistikasını, əmlak sığortasına münasibətdə son dövrlərin hava şəraitini, tibbi sığortaya münasibətdə, eyni zamanda xəstəliklərin artım tempini və s. amilləri nəzərə alaraq ehtimal edir ki, həmin tarixədək baş vermiş, lakin hələ ona bildirilməmiş zərərlərə görə də 50.000 manat məbləğində baş vermiş, lakin bildirilməmiş zərərler ehtiyatı formalaşdırmalıdır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNVERİCİLİYİNƏ İSTİNAD

Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin 2008-ci il 14 noyabr tarixli "Həyat sığortası və qeyri-həyat sığortası üzrə sığorta ehtiyatlarının formalaşdırılması Qaydaları",

bənd 1.3.12: bildirilmiş, lakin tənzimlənməmiş zərərlər ehtiyatı – baş verməsi haqqında qanunla və ya sığorta və ya təkrarsığorta müqaviləsi ilə müəyyən olunmuş qaydada hesabat tarixinə qədər sığortaçıya bildirilmiş, lakin sığorta ödənişləri verilməmiş, yaxud tam verilməmiş sığorta hadisələri üzrə sığorta ödənişlərinin verilməsi ilə bağlı sığortaçının öhdəliyi;

bənd 1.3.14: baş vermiş, lakin bildirilməmiş zərərlər ehtiyatı – baş verməsi haqqında qanunla və ya sığorta (təkrarsığorta) müqaviləsi ilə müəyyən olunmuş qaydada hesabat tarixinə qədər sığortaçıya bildirilməmiş, sığorta hadisələri üzrə sığorta ödənişlərinin verilməsi ilə bağlı sığortaçının (təkrarsığortaçının) öhdəliyi.

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏDƏN NÜMUNƏ

Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının «Sığorta Terminləri lüğəti» (2005), səh.15:

Tələblər ehtiyatı (*eng – claims provision, claims reserve*) – hesabat dövrünün sonunadək, bildirilib, bildirilməməsinə-dən asılı olmayaraq, həmin müddətdə baş vermiş hadisələrdən irəli gələn sığorta tələblərinin təmin olunması üçün sığortaçının qiymətləndirilmiş öhdəliklərinin ümumi həcmi onun balansında əks etdirən məbləğ.

Belarus Respublikasının Maliyyə Nazirliyi yanında Sığorta Fəaliyyətinə Nəzarət Komitəsinin 2000-ci il 13 dekabr tarixli "Qeyri-həyat sığortasına aid sığorta növləri üzrə sığorta ehtiyatlarının formalaşdırılması Qaydaları",

Fəsil II, bənd 8. Texniki ehtiyatlara daxildir:

- Qazanılmamış mükafatlar ehtiyatı;
- Aşağıdakıları özündə birləşdirən zərərlər ehtiyatı:
- Bildirilmiş, lakin tənzimlənməmiş zərərlər ehtiyatı;
- Baş vermiş, lakin bildirilməmiş zərərlər ehtiyatı...

Fəsil III, bənd 10.2: Zərərlər ehtiyatı (*pyc. – резервы убытков*) hər bir sığorta növü üzrə formalaşdırılır.

İstinad edilmiş sənədlər və ədəbiyyatlar:

1. *Almaniya Federativ Respublikasının Sığorta müqaviləsi Aktı-2008-ci il*
2. *Avropa İttifaqının "Birbaşa həyat sığortası fəaliyyətinin təşkili və həyata keçirilməsinə münasibətdə qanunverici, normativ və inzibati aktların əlaqələndirilməsi haqqında 1979-cu il, 05 mart tarixli 79/267/EEC nömrəli Birinci Direktivi*
3. *Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi*
4. *Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsi*
5. *"Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin "Könüllü (əlavə) sosial sığorta şəhadətnaməsinin (polisin) formasının təsdiqi haqqında" 1997-ci il, 19 avqust tarixli 94N^o-li Qərarı*
6. *Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin 2010-cu il 23 noyabr tarixli "Fiziki şəxslərin sahibliyində olan minik avtomobillərinin tam sığortası üzrə" Sığorta Qaydaları*
7. *Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilmiş «İşçilərin mükafatlandırılması üzrə» kommersiya təşkilatları üçün 37 N^o-li milli mühasibat uçotu standartı*
8. *Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin 2008-ci il 14 noyabr tarixli "Sığortaçıların investisiya əməliyyatları ilə bağlı Qaydalar"ı*
9. *Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin 2008-ci il 14 noyabr tarixli "Həyat sığortası və qeyri-həyat sığortası üzrə sığorta ehtiyatlarının formalaşdırılması Qaydaları"*
10. *Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin 2008-ci il 14 noyabr tarixli "Sığortaçıların zərərlik dərəcəsinin müəyyən edilməsi Qaydalar"ı*
11. *Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin 2008-ci il 14 noyabr tarixli "Sığortaçıların tələb olunan kapitalının müəyyənləşdirilməsi Qaydalar"ı*
12. *Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının "Sığortanın Əsas Prinsipləri və metodologiyası" (oktyabr 2003)*
13. *Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının "Sığorta Terminləri lüğəti (2005)*
14. *Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının "Kapital uyğunluğu və ödəmə qabiliyyəti prinsipləri" (2002)*
15. *Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının "Təkafulun (İslam sığortasının) tənzimlənmə və nəzarət məsələləri üzrə Tədqiqat Məruzəsi" (2006)*
16. *Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının "Texniki ehtiyatların hesablanması ilə bağlı Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının mövqeyin İcmalı" (2007)*
17. *Beynəlxalq Sığorta Nəzarətçiləri Assosiasiyasının "Mikrosığortanın tənzimlənməsi və ona nəzarət üzrə Tədqiqat İşləri (2007)*
18. *Belarus Respublikasının Mülki Məcəlləsi – 1998-ci il*
19. *Belarus Respublikasının 1993-cü il 3 iyun tarixli "Sığorta haqqında" Qanunu*
20. *Belarus Respublikasının 2000-ci il 28 sentyabr tarixli "Belarus Respublikasında sığorta fəaliyyəti üzrə Qaydalar"ı*
21. *Belarus Respublikasının Maliyyə Nazirliyi yanında Sığorta Fəaliyyətinə Nəzarət Komitəsinin 2000-ci il 13 dekabr tarixli "Qeyri-həyat sığortasına aid sığorta növləri üzrə sığorta ehtiyatlarının formalaşdırılması Qaydaları"*
22. *Qazaxıstan Respublikasının 2000-ci il 18 dekabr tarixli "Sığorta fəaliyyəti haqqında" Qanunu*
23. *Qazaxıstan Respublikasının 2003-cü il 03 iyun tarixli "Sığorta ödənişlərinin təminat fondu haqqında" Qanunu*
24. *"Beynəlxalq Sığorta və Maliyyə Lüğəti" CİB-Çikaqo və London – 1999*
25. *Malayziya Federasiyasının Sığorta Aktı – 1996-cı il*

26. *Malayziya Federasiyasının Tə kafül Aktı – 1984-cü il*
27. *Misir Ərəb Respublikasının “Sığorta nəzarəti haqqında” Aktı – 1981-ci il*
28. *Qazaxıstan Respublikasının 2005-ci i 7 fevral tarixli “İşinin əmək (xidməti) funksiyalarını yerinə yetirərkən onun həyatına və sağlamlığına zərər vurulmasına görə işəgötürənin mülki məsuliyyətinin icbari sığortası haqqında” Qanunu*
29. *Bolqarıstan Respublikasının Sığorta Məcəlləsi – 2005-ci il*
30. *“İcbari ekoloji sığorta haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2002-ci il 12 mart tarixli Qanunu*
31. *İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının Sığorta Komitəsi Katibliyi: “İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə Sığorta və Özəl Pensiya üzrə İcmal”, I-ci Kitab (1999)*
32. *İordaniya Krallığının 1999-cu il “Sığorta tənzimlənməsi Aktı”*
33. *«İstehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari sığorta haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2010-cu il 11 may tarixli Qanunu*
34. *Qazaxıstan Respublikasının 2003-cü il 1 iyul tarixli “Nəqliyyat vasitəsi sahiblərinin mülki məsuliyyətinin icbari sığortası haqqında” Qanunu*
35. *Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının 2003-cü il 31 iyul tarixli “Korporativ Sığorta Şirkətlərinə nəzarət haqqında” Qanunu*
36. *Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsi, I Hissə – 1994-cü il*
37. *Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsi, II Hissə – 1996-cı il*
38. *Rusiya Federasiyasının Vergi Məcəlləsi, II Hissə – 2000-ci il*
39. *Rusiya Federasiyasının 1992-ci il 27 noyabr tarixli “Rusiya Federasiyasında sığorta işinin təşkili haqqında” Qanunu*
40. *Təkrarsığorta üzrə VI Ümumrusiya konfransında (2002-ci il 21-22 mart) qəbul edilmiş “Təkrarsığortanın standart şərtləri*
41. *Tulinov V.V., Qorin V.S. “Sığorta və risklərin idarə edilməsi” Terminoloji lüğət, Moskva, “Nauka” – 2000*
42. *R.T. Yoldaşev, “Sığorta biznesi: Lüğət-sorğu kitabı” M.: “Ankil”, 2005*
43. *“Sığorta fəaliyyəti haqqında ” Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 25 dekabr tarixli Qanunu*
44. *“Sığortaçıların və təkrarsığortaçıların tələb olunan kapitalının minimum məbləğinin müəyyən edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin Kollegiyasının 2008-ci il 31 iyul tarixli, Q-09 nömrəli Qərarı*
45. *Şinkarenko İ. E. “İngiliscə-rusca sığorta terminləri lüğəti” Moskva, “Ankil”-2005*
46. *Fransa Respublikasının Sığorta Məcəlləsi - 2003-cü il*
47. *Latviya Respublikasının 1998-ci il 30 iyun tarixli “Sığorta müqaviləsi haqqında” Qanunu*
48. *Litva Respublikasının 2003-cü il 18 sentyabr tarixli “Sığorta haqqında” Qanunu*
49. *«Nəqliyyat vasitəsi sahiblərinin mülki məsuliyyətinin icbari sığortası haqqında» Azərbaycan Respublikasının 1996-cı il 31 may tarixli Qanunu*
50. *Türkiyə Cümhuriyyətinin 2007-ci il 3 iyun tarixli “Sığortaçılıq Qanunu*
51. *Avstraliya Federasiyasının 1984-cü il “Sığorta müqavilələri” Aktı*
52. *Con Bauer. ABŞ-in Konstitusiyasına və Qanunlarına Uyğunlaşdırılmış Hüquq Lüğəti – 1856-cı il*
53. *Con Klark “Sığorta və maliyyə” beynəlxalq lüğəti, Çikaqo və London – 1999*
54. *«Swiss Re» SIGMA №.5/2008 – “İnkişaf etməkdə olan bazarlarda sığorta: İslam sığortasının mənzərəsi və perspektivləri”*
55. *«Swiss Re» Yenilikçi və Şəriət əsaslı Retəkəful*

Dünya Bankı Qrupunun üzvü olan Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası (IFC) inkişaf edən ölkələrdə özəl sektorla çalışan ən iri global inkişaf təşkilatıdır. Biz yoxsulluğun azaldılması və insanların yaşayış səviyyəsinin yaxşılaşdırılması üçün imkanlar yaradırıq. Biz özəl sektorun inkişafını dəstəkləyir, yerli və beynəlxalq maliyyə bazarlarına özəl kapitalı mobilizə edir və hökumət və biznes strukturlarını məsləhət və risklərin azaldılması xidmətləri ilə təmin edirik. 2010-cu maliyyə ilində maliyyə böhranı zamanı yeni investisiyalarımız 18 mld. ABŞ dollarına çatmışdır. Əlavə məlumat üçün www.ifc.org saytına müraciət edə bilərsiniz.

Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin Dövlət Sığorta Nəzarəti Xidməti Azərbaycan Respublikasında sığorta fəaliyyəti sahəsində dövlət tənzimləməsini və nəzarətini, sığortalıların, sığortaçıların və sığorta bazarının digər peşəkar iştirakçılarının, habelə bu sahədə dövlətin hüquq və mənafehlərinin qorunmasını təmin edən icra hakimiyyəti orqanıdır.

Azərbaycan Respublikası
Maliyyə Nazirliyi

İsveçrənin İqtisadi Məsələlər üzrə Dövlət Katibliyi (SECO) İsveçrənin iqtisadi siyasətlə əlaqədar məsələlər üzrə hüquqi səlahiyyətlərə malik əsas mərkəzidir. Onun məqsədi hamının faydalanması və biznesin inkişafına imkan yaradılması məqsədilə fundamental tənzimləyici və iqtisadi siyasət prinsiplərinin müəyyənləşdirilməsidir. SECO isveçrəni çoxsahəli nəhəng ticarət təşkilatlarında və beynəlxalq danışıqlarda təmsil edir, yoxsulluğun azaldılması və keçid iqtisadiyyatı dövrünə qədəm qoymuş inkişaf etməkdə olan ölkələrə möhkəm demokratik cəmiyyət və aktiv bazar iqtisadiyyatının formalaşdırılmasına kömək edir. İqtisadi inkişaf sahəsində əməkdaşlıq və keçid dövründə olan dövlətlərə yardım məqsədi ilə İsveçrə dövləti tərəfindən hər il təxminən 2 mlrd. ABŞ Dolları sərf edilir.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Confederation

Federal Department of Economic Affairs FDEA
State Secretariat for Economic Affairs SECO

"Azərbaycan Sığortaçılar Assosiasiyası" İctimai Birliyi ümumi maraqlar əsasında birləşmiş, könüllülük, üzvlərin hüquqi bərabərliyi prinsipləri əsasında yaradılan, öz fəaliyyətinin əsas məqsədi kimi gəlir əldə etməyi nəzərdə tutmayan və əldə edilən gəliri öz üzvləri arasında bölməyən qeyri-hökumət təşkilatıdır və fəaliyyəti Azərbaycan Respublikasının ərazisini əhatə edir.

